

משניות סדר זרעים

על פי מהדורת הרב דוד אלטאראס ז"ל
שהודפס בשנת ה'תק"ע בעיר פיסא

פה ירושלים יע"א
שנת סוד יי ליראיו ובריתו להודיעם לפ"ק

הוצאת חטף-סגול

2022

הובא לדפוס באמצעות \LaTeX ע"י שמעון מונטגיו

הקדמה

שנמצאת במשניות שהיה לומד מעלת מורינו
הרב המדקדק רבי דוד בכ"ר שלמה אלטארטס
זצ"ל שעשאה לתיקון המשניות בחייו וזה לשונה

עם שונה שלום

ידיע להוי לך שונה ידיד דתהלות לאל יתברך כעל אשר גמלני
ורב טוב שהחייני וקיימני לגמור בעדי מה שבצפייני צפיתי
ואויתי בעודי בחיים חייתי להיות לי למגן וצנה משכיות סדורות
ערוכות בכל ושמורות מוגהות ביתר שאת כיד ה' הטובה אנה
לידי . והוא יודע ועד כמה יגיעות יגעתי עד שבאתי לכלל ישובן
למוצאן ולמובאן והביאו לי מקום הראשונים שבקדושה להתגדר
זעיר שם זעיר שם ודוד מכרכר בכל עז לפני ה' מטפס ועולה מטפס
ויורד לו לשמו כי כל ישעי וכל חפצי לדבקה בו:

ואלה פקודיהם למסעיהם בראשונה השתדלתי למצוא כל
הגירסאות הטובות והבריאות ש"ס ורבינו שמשון זצ"ל על
המשנה ומבעל הערוך ז"ל זולת מה שהביאו המפרשים הקדושים
אשר בארץ המה הרמב"ם ז"ל והר"ב ז"ל ובעל תי"ט כי מימיהם
אנו שותים:

ועוד שנית בפסק ההלכות מה שלא פסקו הם ז"ל לא שלותי
עד ששקטתי לברר ההלכה על תלה וארמונה על משפטו
ישב . כי דפקתי על דלתי רבינו הגדול פוס ממלל רברבן הרמב"ם
ז"ל בחבורו הגדול ומהולל בתשבחות שם העליתי מצודתי ומצאתי

און לי והוצאתי לאור משפטי ומפוסקים אחרים ולאן מלתא
זוטרתי:

הז אמת חפצתי בטו"חות חכמה כי מצאתי קצת סתירות להרב
ז"ל מיניה וביה מהפי' והחיבור לא רציתי לשלוח יד להכריע
הגם כי כבר ראיתי לאחרונים ז"ל כבת קול יוצאת מפיהם ומפי
כתבם דהלכתא כמילי בתראי דפסק בחבורו דלסוף ימיו עשהו
ויכוננהו ואזן וחקר ותקן ותכן במאזני שכלו הזך כי מי כמוהו מורה
אב הוא דלא לוסף עליהם עם כל זה האיש הנלבב יעשה מה שלבו
חפץ הוא יבחר ולא אני מכריע שאין בו ממש א"כ איפה ראה
כל היכא דתמצא דמות כוכב כזה * בא האות והמופת דהלכתא
כוותיה ואי איכא פלוגתא דרבוותא על הפסק דין מר פסיק כוותיה
ומר לא פסיק כוותיה או הרמב"ם ז"ל דהדר ביה בחבורו עשיתי ציון
כזה * האות הראשון הוא מהפירוש והשני מהחבור ודוק:

ותו משכחת לה דלפעמים במשנה איכא פלוגתא דתנאי ולית
הלכתא כשום חד מניהו משום דאיכא פסק הלכה כי סברא
שלישית דאוקי ש"ס דבתר דידהו סמיכנא ואמשול לך משל
בגיטין פ"ז מ"ד לא תתיחד עמו אלא בפני עדים וכו' מה היא באותן
הימים ר' יהודה אומר כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת
ואינה מגורשת לית הילכתא לא כרבי יהודה ולא כר' יוסי לפי
שיש פסק דין בזה דמגורשת לגמרי והר"ב ובעל תי"ט השמיטוהו
ויעזבוהו ולו נטשתוהו ובחפוש אחר חפוש באמתחות פי' הר"מ
מצאתיו כי הוא כרבא דכולי ביה וזולתם הרבה והכל רשום
בכתב אמת כי שניתי ושלשתי לעשות ציונים מכוונים במלאכת
השמים:

ועוד בה שלישיה כי בדקתי עד שידי מגעת בש"ס וכל איכא
דמשכחיה דאוקי ש"ס ההוא מתניתין בחסורי מחסרא
עשיתי רושם על פני חוץ לכתוב שתי תיבות כזא חסורי מחסרא

להיותם לי לזכרון בין עיני וטוטפות ולסנבוסין כי זה חלקי מכל עמלי. ומצאתי להר"ב ז"ל דלפעמים הכי קאמר שבש"ס קורא אותו ח"מ וליתא בנשיקת ידיו ורגליו דח"מ תוספת על המשנה בפועל והכי קאמר בכח כידוע המשל בפרק המניח במשנת כ' שהיו מהלכים בר"ה אחד רץ ואחד מהלך או שהיו שניהם רצים כתב הר"ב ח"מ והכי קאמר וכו' ועיין מ"ש דף ל"ב דקאמר התם השתא אחד רץ ואחד מהלך פטור שניהם רצים מבעיא אלא הכי קאמר וכו' עמוד עליו כי האמת יורה דרכו. ושאר פרפראות והבנות בקיצור על קצת משניות ודיוקים בדקדוק הלשון על הקריאה כאשר עיני השונה תחזינה מישרים ומה שימצא בה דבר טוב יתלה הדבר במי שהוא טוב וישר ה' כי הוא הנותן לפתאים ערמה וכח לעשות חיל ומה שלא יצדק כי לא בא אל נכון יתלה הדבר בי לפי קוצר המשיג כי נער אנכי נער ישראל ואוהבהו עושה מעשה נערות. וה' יכפר בעדי אם שגיתי ואתי תלין משוגתי כי אני מכיר את מקומי שאיני כדאי לשום דבר יציב ונכון שאין בי לא חכמה ולא תבונה עת לחננה. קריאת חנה דוד הוא הקטן ולא יבצר ממך מזימה שונה מתנות שנחלן אל לעמו ישראל כי תקנתי מעוות יוכל לתקון בחליף וחסיר ויתיר שגיאות הבאות אל שער הדפוס למען לא אטה ימין ושמאל קולע אל השערה ולא אחטיא בגרסת המשנה בעזר המאזני חיל לתת תמים דרכי ואעידה לי שנים עדים נאמנים כי צרפתים כצרוף את הכסף וכבחון את הזהב הא' בפרק ד' דביצה ואין חותכין את הפתילה לשנים רי"א חותכה באור כצ"ל ולא יותר ובכל הגרסאות חדשות גם ישנות נמצא דתני לב' נרות וטעות הוא בידם דבש"ס הכי קאמר ואין חותכין את הפתילה לשנים. מ"ש בסכין דלא דקמתקן מנא באור נמי קא מתקן מנא תני ר' חייא חותכה באור בפי שתי נרות ע"כ. ופירש רש"י דקמתקן מנא א' היתה ועושה אותה שנים. בפי שתי נרות שתי ראשיה בתוך ב' נרות אם צריך להדליקן כאחד ומדליק באמצע דלא מוכח

דלתקוני מנא מכוין אלא להדלקה בעלמא עכ"ל הא קמן דלא גרסינן במתניתין לשתי נרות דבתוספתא תני הכי ר' חייא ולזה כוין ר' יהודה בכח כשאמר חותכה באור וק"ל. ובעל תי"ט לא קאמר ביה מיד. והב' בפרק ב' דחולין השוחט לשם זבחים כצ"ל ובגרסאות שלנו תני לשם שלמים והיא שגגה שיוצאת שפירוש זבחים כאן ר"ל שלמים ואינו שם כולל כמו בריש זבחים כל הזבחים שנזבחו והביאו בעל תי"ט ז"ל ומצאתיו מתוקן בגירסת הש"ס דפוס אמשטרדם. אם כן ל"ג שלמים דהווי סברי בעלי הדפוס דשלמים עדיפא להו דהוא מפורש טפי. וכי תורת המשנה זאת תורת העולה על רוחה כדסברא דעתייהו וכהנה רבות עמי אשר שם אלהים בפי לדבר. כי הכל עשיתי לזכות את עצמי שלא לגשש כעורים קיר שאיני כדאי וראוי לזכות את אחרים כי מה אני להבל דמה תולעת ולא איש לדייק בלישניה לישנא קלילא הראוי לבילה פרט הנושר בשעת הבצירה דערבא ערבא צריך והבא ללמד ונמצא למד אבל בטחתי בחסד אלהים יעזרני על דבר אמת לאמתו (כי פה לא עשיתי מאומה והבור רק אין בו מים) ויוציאני למרחב יחלצני לתת לי לחם ושמלה שאוכל להוציא לאור מה שיש בלבי לשמור ולעשות כי כל יוכל. ולא יזכור לי עון אשר חטא כי הוא ירבה לסלוח. ותקרב ותבואה עת לחננה כי בא מועד תרבה הדעת כמים לים מכסים בקול ששון ובקול שמחה אכ"ר :

לישנא קלילא והראוי לבילה

דב"ש אלטאראס זלה"ה

תפלת ר' נחוניא בן הקנה שחייב לאומרה כל הנכנס לבית המדרש ללמוד
 יהי רצון מלפניך יי אלהי שלא יאָרע דְבַר תַּקְלָה עַל יְדֵי וְלֹא אֶפְשָׁל
 בְּדַבֵּר הַלְכָה וְיִשְׁמְחוּ בִּי חֲבֵירֵי וְלֹא אֹמֵר עַל טְהוֹר טָמֵא וְלֹא עַל
 טָמֵא טְהוֹר וְלֹא עַל מִתָּר אֲסוּר וְלֹא עַל אֲסוּר מִתָּר וְלֹא יִכְשְׁלוּ חֲבֵירֵי
 בְּדַבֵּר הַלְכָה וְאַשְׁמַח בָּהֶם:

והאר"י זצוק"ל היה אומר אחר תפלה זו שני פסוקים אלו

כִּי יִי יִתֵּן חֶכְמָה מִפִּי דַעַת וְתְבוּנָה:

גַּל עֵינֵי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ:

קודם הלימוד

כתוב בספר תוצאות חיים כשפותח הספר ללמוד בו יאמר

הִנְנִי רוֹצֶה לְלַמֹּד כְּדִי שְׂיִבְיֵאֲנִי תִלְמוּד זֶה לִידֵי מַעֲשֵׂה וְלִידֵי מַדּוֹת
 יִשְׁרוֹת · וְלִידֵי יְדִיעַת הַתּוֹרָה · וְהִרְיֵנִי עוֹשֶׂה לְשֵׁם יְחִוּד קִדְשָׁא
 בְּרִידָה הוּא וּשְׂכִינְתִּיהָ בְּדַחֲלֵהּ וְרַחֲמֵהּ · וְיִהְיֶה נּוֹעֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ
 וּמַעֲשֵׂה יְדִינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדִינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

משניות סדר זרעים

יש בו י"א מסכתות וזהו סדורן

א ברכות ט פרקים · ב פאה ח פרקים · ג דמאי
 ז פרקים · ד כלאים ט פרקים · ה שביעית י פרקים ·
 ו תרומה יא פרקים · ז מעשרות ה פרקים · ח מעשר שני
 ה פרקים · ט חלה ד פרקים · י ערלה ג פרקים ·
 יא בכורים ג פרקים · בין הכל ע"ד פרקים:

מסכת ברכות

יום א

פרק א

מאימתי קורין את שמע בערבית · משעה שהכהנים
נכנסים לאכול בתרומתן · עד סוף
האשמורת הראשונה · דברי רבי אליעזר · וחכמים
אומרים עד חצות · רבן גמליאל אומר · עד שיעלה
עמוד השחר · מעשה שבאו בניו מבית המשתה אמרו
לו · לא קרינו את שמע · אמר להם · אם לא עלה עמוד
השחר · חייבין אתם לקרות · ולא זו בלבד · אלא · כל
מה שאמרו חכמים עד חצות · מצותן עד שיעלה עמוד
השחר · הקטר חלבים ואברים · מצותן עד שיעלה
עמוד השחר · וכל הנאכלים ליום אחד · מצותן עד
שיעלה עמוד השחר · אם כן למה אמרו חכמים עד
חצות · כדי להרחיק את האדם מן העבירה:

^ב מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין תכלת
ללבן · רבי אליעזר אומר בין תכלת לכרתי (וגומרה) עד
הגן החמה · רבי יהושע אומר · עד שלש שעות · שכן
דרך בני מלכים · לעמוד בשלש שעות · הקורא מפאן
ואילך · לא הפסיד · כאדם הקורא בתורה:

^ג בית שמאי אומרים בערב כל אדם יטו ויקראו · ובבקר
יעמדו שנאמר ובשכבך ובקומך · ובית הלל אומרים

כָּל אָדָם קוֹרָא כְּדֶרֶכוֹ • שֶׁנֶּאֱמַר וּבִלְכַתְּךָ בְּדֶרֶךְ • אִם בֵּן
 לְמָה נֶאֱמַר וּבִשְׁכַבְּךָ וּבְקוּמְךָ • (אֵלָּא) בְּשָׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי
 אָדָם שׁוֹכְבִּים וּבְשָׁעָה שֶׁדֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם עוֹמְדִים • אָמַר רַבִּי
 טַרְפוֹן • אֲנִי הֵייתִי בָּא בְּדֶרֶךְ • וְהִטְתִּי לְקִרְוֹת כְּדַבְּרֵי בֵּית
 שְׁמַאי • וְסַכַּנְתִּי בְּעַצְמִי • מִפְּנֵי הַלִּסְטִים • אָמְרוּ לוֹ כְּדִי
 הֵייתָ לְחוּב בְּעַצְמְךָ שֶׁעֲבַרְתָּ עַל דְּבַרִּי בֵּית הַלֵּל:

ד' בַּשַּׁחַר מְבַרְךְ שְׁתִּים לְפָנֶיהָ • וְאַחַת לְאַחֲרֶיהָ • וּבָעֶרֶב
 מְבַרְךְ שְׁתִּים לְפָנֶיהָ • וְשְׁתִּים לְאַחֲרֶיהָ • אַחַת אֶרְכָּה
 וְאַחַת קֶצֶר • מְקוֹם שֶׁאָמְרוּ לְהֶאֱרִיךְ אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְקֶצֶר •
 לְקֶצֶר אֵינוֹ רִשְׁאֵי לְהֶאֱרִיךְ • לַחֲתוּם אֵינוֹ רִשְׁאֵי שְׁלֹא
 לַחֲתוּם • וְשְׁלֹא לַחֲתוּם אֵינוֹ רִשְׁאֵי לַחֲתוּם:

ה' מְזַכֵּירִין יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילוֹת • אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן
 עֲזַרְיָה הָרִי אֲנִי כָּבֵן שְׁבָעִים שָׁנָה וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֶּאֱמַר
 יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלֵילוֹת • עַד שֶׁדִּרְשָׁהּ בֶּן זֹזְמָא • שֶׁנֶּאֱמַר
 לְמַעַן תִּזְכּוֹר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ •
 יְמֵי חַיֶּיךָ הַיָּמִים • כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ הַלֵּילוֹת • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
 יְמֵי חַיֶּיךָ הָעוֹלָם הַזֶּה • כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ • לְהִבְיָא לִימוֹת
 הַמְּשִׁיחַ:

פרק ב

הָיָה קוֹרֵא בַּתּוֹרָה • וְהִגִּיעַ זְמַן הַמִּקְרָא • אִם כּוֹזֵן לְבוֹ
 יֵצֵא • וְאִם לֹא • לֹא יֵצֵא • בַּפְּרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי
 הַכְּבוֹד וּמִשִּׁיב • וּבְאֻמָּצֵע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי הִירָאָה וּמִשִּׁיב •
 דְּבַר רַבִּי מֵאִיר • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בְּאֻמָּצֵע שׁוֹאֵל מִפְּנֵי
 הִירָאָה • וּמִשִּׁיב מִפְּנֵי הַכְּבוֹד • בַּפְּרָקִים שׁוֹאֵל מִפְּנֵי
 הַכְּבוֹד • וּמִשִּׁיב שְׁלוֹם לְכָל אָדָם:

ב אֵלּוּ הֵן בֵּין הַפְּרָקִים • בֵּין בְּרָכָה רִאשׁוֹנָה לַשֵּׁנִיָּה •
 בֵּין שְׁנִיָּה לַשְּׁמֵעַ • בֵּין שְׁמֵעַ לְוְהִיָּה אִם שְׁמֵעַ • בֵּין וְהִיָּה
 אִם שְׁמֵעַ לְוִיֵּאמָר • בֵּין וִיֵּאמָר לְאַמֶּת וְיֵצִיב • רַבִּי יְהוּדָה
 אוֹמֵר • בֵּין וִיֵּאמָר לְאַמֶּת וְיֵצִיב לֹא יִפְסִיק • אָמַר רַבִּי
 יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה לָמָּה קִדְּמָה שְׁמֵעַ לְוְהִיָּה אִם שְׁמֵעַ •
 (אֵלּא) כְּדִי שִׁיקְבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שָׁמַיִם תִּחְלָה • וְאַחֵר
 כִּד יִקְבֵּל עָלָיו עוֹל מַצּוֹת • וְהִיָּה אִם שְׁמֵעַ לְוִיֵּאמָר •
 שְׁוִהִיָּה אִם שְׁמֵעַ נוֹהֵג בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה • וִיֵּאמָר אֵינּוּ נוֹהֵג
 אֵלּא בַּיּוֹם:

ג הַקּוֹרֵא אֶת שְׁמֵעַ וְלֹא הִשְׁמִיעַ לְאַזְנוֹ יֵצֵא • רַבִּי יוֹסִי
 אוֹמֵר לֹא יֵצֵא • קָרָא וְלֹא דִקְדַּק בְּאוֹתֵיּוֹתֶיהָ רַבִּי יוֹסִי
 אוֹמֵר יֵצֵא • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לֹא יֵצֵא • הַקּוֹרֵא לְמִפְרָע
 לֹא יֵצֵא • קָרָא וְטָעָה • יַחֲזוֹר לְמָקוֹם שִׁטָּעָה:

ד הָאוֹמֵנִין • קוֹרִין בְּרֹאשׁ הָאֵילָן • אוֹ בְּרֹאשׁ הַנֶּדְבֶּךְ • מֵה
 שְׂאִינָן רְשָׁאִין לַעֲשׂוֹת כֵּן בַּתְּפִלָּה:

ה' חֲתָן פָּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן עַד מוֹצָאֵי
שַׁבָּת · אִם לֹא עָשָׂה מַעֲשֶׂה · מַעֲשֶׂה בִּרְבֵּן גְּמִלְיָאֵל ·
שֶׁקָּרָא בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן שְׁנָשָׂא · אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו ·
לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שְׁחָתָן פָּטוּר מִקְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה
הָרִאשׁוֹן · אָמַר לָהֶם · אֵינִי שׁוֹמֵעַ לָכֶם · לְבַטֵּל מִמֶּנִּי עוֹל
מִלְכוּת שָׁמַיִם אֲפִילוּ שְׁעָה אַחַת:

י' רַחֵץ בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן שְׁמִתָּה אֶשְׁתִּי · אָמְרוּ לוֹ תִּלְמִידָיו ·
לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ שְׁאֵבֵל אֲסוּר לְרַחוּץ · אָמַר לָהֶם אֵינִי
כְּשֹׂאֵר כָּל אָדָם אֶסְטָגִּיס אֲנִי:

י' וּכְשִׁמַּת טָבִי עֲבָדוֹ קִבֵּל עָלָיו תְּנַחוּמִין · אָמְרוּ לוֹ
תִּלְמִידָיו · לֹא לְמַדְתָּנוּ רַבֵּינוּ · שְׂאִין מִקְבָּלִין תְּנַחוּמִין עַל
הָעֲבָדִים · אָמַר לָהֶם · אֵין טָבִי עֲבָדִי כְּשֹׂאֵר כָּל הָעֲבָדִים ·
כְּשֶׁר הָיָה:

ה' חֲתָן · אִם רָצָה לְקָרוֹת קְרִיאַת שְׁמַע בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן
קוֹרֵא · רֵבֶן שְׁמַעוֹן בֶּן גְּמִלְיָאֵל אוֹמֵר · לֹא כָּל הָרוֹצֶה
לְטוֹל אֶת הַשֵּׁם יִטּוֹל:

פרק ג

מי שמתו מוטל לפניו פטור (מקריאת שמע) מן
התפלה ומן התפלין נושאי המטה וחלופיהן וחלופי
חלופיהן את שלפני המטה ואת שלאחר המטה את
שלמטה צורך בהן פטורין ואת שאין למטה צורך בהן
חייבין אלו ואלו פטורין מן התפלה:

^ב קברו את המת חזרו אם יכולים להתחיל ולגמור
עד שלא יגיעו לשורה יתחילו ואם לאו לא יתחילו
העומדים בשורה הפנימים פטורים והחיצונים חייבין:

^ג נשים ועבדים וקטנים פטורים מקריאת שמע ומן
התפלין והייבין בתפלה ובמזוזה ובברכת המזון:

^ד בעל קרי מהרהר בלבו ואינו מברך לא לפניה ולא
לאחריה ועל המזון מברך לאחריו ואינו מברך לפניו
רבי יהודה אומר מברך לפניהם ולאחריהם:

^ה היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק
אלא יקצר ירד לטבול אם יכול לעלות ולהתכסות
ולקרות עד שלא תגז החמה יעלה ויתכסה ויקרא ואם
לאו יתכסה במים ויקרא אבל לא יתכסה לא במים
הרעים ולא במי המשרה עד שיטיל לתוכן מים וכמה
ירחיק מהם ומן הצואה ארבע אמות:

י זב שראה קרי · ונדה שפלטתה שכבת זרע · והמשמשות
שראתה נדה · צריכין טבילה · ורבי יהודה פוטר:

פרק ד

תפלת השחר עד חצות · רבי יהודה אומר עד ארבע
שעות · תפלת המנחה עד הערב · רבי יהודה
אומר עד פלג המנחה · תפלת הערב אין לה קבע · ושל
מוסףין כל היום (רבי יהודה אומר עד שבע שעות):

ב רבי נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית
המדרש · וביציאתו · תפלה קצרה · אמרו לו · מה מקום
לתפלה זו · אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא תארע
תקלה על ידי · וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי:

ג רבן גמליאל אומר · בכל יום מתפלל אדם שמונה
עשרה · רבי יהושע אומר מעין שמונה עשרה · רבי
עקיבא אומר · אם שגורה תפלתו בפיו · יתפלל שמונה
עשרה · ואם לאו מעין שמונה עשרה:

ד רבי אליעזר אומר העושה תפלתו קבע · אין תפלתו
תחנונים · רבי יהושע אומר · המהלך במקום סכנה ·
מתפלל תפלה קצרה · אומר הושע השם את עמך
את שארית ישראל · בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם
לפניך · ברוך אתה יי שומע תפלה:

ה' הָיָה רוֹכֵב עַל הַחֲמֹר יֵרֵד • וְאִם אֵינּוּ יָכוֹל לִירֵד • יַחְזִיר
אֶת פָּנָיו • וְאִם אֵינּוּ יָכוֹל לְהַחְזִיר אֶת פָּנָיו • יִכּוּן אֶת לְבוֹ
כְּנָגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים:

י' הָיָה יוֹשֵׁב בִּסְפִינָה • אוֹ בְּקֶרוֹן • אוֹ בְּאַסְדָּא • יִכּוּן אֶת
לְבוֹ כְּנָגֵד בֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים:

י' רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אֵין תְּפִלַּת הַמוֹסְפִין אֵלָא
בְּחֵבֶר עִיר • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּחֵבֶר עִיר וְשֵׁלָא בְּחֵבֶר
עִיר • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשְׁמוּ כָּל מְקוֹם שֶׁיֵּשׁ חֵבֶר עִיר •
הַיַּחֲדִיד פְּטוֹר מִתְּפִלַּת הַמוֹסְפִין:

פרק ה

אֵין עוֹמְדִין לְהַתְּפַלֵּל אֵלָא מִתּוֹךְ כְּבֹד רֹאשׁ • חֲסִידִים
הָרָאשׁוֹנִים הָיוּ שׁוֹהִים שְׁעָה אַחַת וּמִתְּפַלְּלִים • כְּדִי
שְׁיִכְנוּ אֶת לִבָּם לְמָקוֹם • אֲפִילוּ הַמֶּלֶךְ שׁוֹאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ
לֹא יִשְׁיכְנוּ • וְאֲפִילוּ נָחַשׁ כְּרוּךְ עַל עֵקְבוֹ לֹא יִפְסִיק:

ב' מְזַכְרִין גְּבוּרוֹת גְּשָׁמִים בְּתַחֲתֵי הַמַּתִּים • וְשׁוֹאֲלִין
הַגְּשָׁמִים בְּבִרְכַּת הַשָּׁנִים • וְהַבְּדִלָה בְּחוּגֵן הַדַּעַת • רַבִּי
עֲקִיבָא אוֹמֵר אוֹמְרָה בְּרָכָה רְבִיעִית בְּפָנֵי עֲצָמָה • רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בְּהוֹדָאָה:

ג' הָאוֹמֵר (יְבָרְכוּךָ טוֹבִים הָרִי זֶה דֶּרֶךְ הַמִּינִים) עַל קֶן
צִפּוֹר יִגְיעוּ רַחֲמֶיךָ • וְעַל טוֹב יִזְכָּר שְׁמֶךָ • מוֹדִים מוֹדִים
מִשְׁתַּקִּין אוֹתוֹ • הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתִּיבָה וְטָעָה • יַעֲבוֹר אַחֵר

תַּחֲתֵיוּ . וְלֹא יִהְיֶה סֶרְבֵּן בְּאוֹתָהּ שְׁעָה . מִנֵּין הוּא מִתְחִיל
מִתְחַלֵּת הַבִּרְכָּה שְׁטָעָה בָּהּ:

י' הָעוֹבֵר לִפְנֵי הַתִּיבָה לֹא יַעֲנֶה אַחֵר הַכֹּהֲנִים אֲמֵן מִפְּנֵי
הַטְּרוּף . וְאִם אֵין שָׁם כֹּהֵן אֲלֵא הוּא לֹא יֵשֵׁא אֶת כַּפְּיוֹ .
וְאִם הִבְתַּחֲתוֹ שֶׁהוּא נוֹשֵׂא אֶת כַּפְּיוֹ וְחוֹזֵר לְתַפְלָתוֹ
רְשָׁאי:

ה' הַמִּתְפַּלֵּל וְטָעָה סִימֵן רַע לוֹ . וְאִם שָׁלִיחַ צָבוּר הוּא סִימֵן
רַע לְשׁוֹלְחֵיו . מִפְּנֵי שֶׁשְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם בְּמוֹתוֹ . אָמְרוּ עָלָיו
עַל רַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא . כְּשֶׁהָיָה מִתְפַּלֵּל עַל הַחוֹלִים .
הָיָה אוֹמֵר זֶה חַי וְזֶה מֵת . אָמְרוּ לוֹ מִנֵּין אֵתָּה יוֹדֵעַ . אָמַר
לָהֶם . אִם שְׁגוּרָה תִּפְלְתִי בְּפִי יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְקַבֵּל .
וְאִם לֹא . יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהוּא מְטוֹרֵף:

פרק ו

כִּיצַד מְבָרְכִין עַל הַפִּירוֹת . עַל פִּירוֹת הָאֵילָן אוֹמֵר
בוֹרָא פְּרִי הָעֵץ . חוּץ מִן הַיֵּין . שֶׁעַל הַיֵּין אוֹמֵר
בוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן . וְעַל פִּירוֹת הָאֶרֶץ אוֹמֵר בוֹרָא פְּרִי
הָאֲדָמָה . חוּץ מִן הַפֶּת . שֶׁעַל הַפֶּת הוּא אוֹמֵר הַמוֹצֵיא
לֶחֶם מִן הָאֶרֶץ . וְעַל הַיִּרְקוֹת אוֹמֵר בוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה .
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בוֹרָא מִיְּנֵי דְשָׂאִים:

ב בִּרְדָּה עַל פִּירוֹת הָאֵילָן בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה · יֵצֵא · וְעַל
פִּירוֹת הָאֶרֶץ בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ לֹא יֵצֵא · עַל כֻּלָּם אִם אָמַר
שֶׁהֵכֵל יֵצֵא:

ג עַל דְּבַר שְׂאִין גְּדוּלוֹ מִן הָאֶרֶץ אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל · עַל הַחוֹמָן
וְעַל הַנוֹבְלוֹת וְעַל הַגּוֹבָאֵי אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל · (עַל הַחֲלָב וְעַל
הַגְּבִינָה וְעַל הַבִּיצִים אוֹמֵר שֶׁהֵכֵל) רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל
שֶׁהוּא מִין קָלָה אִין מְבָרְכִין עָלָיו:

ד הָיוּ לִפְנֵי מֵינִים הִרְבֵּה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ בִּינֵיהֶם
מִמֵּין שְׁבָעָה מְבָרְךְ עָלָיו · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים מְבָרְךְ עַל אֵי
זֶה מֵהֶם שִׁירָצָה:

ה בִּרְדָּה עַל הַיֵּין שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזוֹן · פָּטַר אֶת הַיֵּין שֶׁלְּאַחַר
הַמְּזוֹן · בִּרְדָּה עַל הַפְּרִפְרֶת שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזוֹן · פָּטַר אֶת
הַפְּרִפְרֶת שֶׁלְּאַחַר הַמְּזוֹן · בִּרְדָּה עַל הַפֶּת · פָּטַר אֶת
הַפְּרִפְרֶת · עַל הַפְּרִפְרֶת · לֹא פָּטַר אֶת הַפֶּת · בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים אֵף לֹא מַעֲשֶׂה קִדְרָה:

ו הָיוּ יוֹשְׁבֵין לֶאֱכֹל · כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרְךְ לְעַצְמוֹ ·
הִסִּיבוּ אֶחָד מְבָרְךְ לְכֻלָּם · בָּא לָהֶם יַיִן בְּתוֹךְ הַמְּזוֹן ·
כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְבָרְךְ לְעַצְמוֹ · לְאַחַר הַמְּזוֹן אֶחָד מְבָרְךְ
לְכֻלָּם · וְהוּא אוֹמֵר עַל הַמִּגְמָר · אֵף עַל פִּי שְׂאִין מְבִיאִין
אֶת הַמִּגְמָר אֶלָּא לְאַחַר הַסְּעוּדָה:

י הביאו לַפָּנִי מְלִיחַ בַּתְּחִלָּה וּפֶת עֵמוֹ • מְבַרֵּךְ עַל
הַמְּלִיחַ • וּפוֹטֵר אֶת הַפֶּת • שֶׁהַפֶּת טְפֵלָה לוֹ • זֶה הַכֶּלֶל •
כָּל שֶׁהוּא עֵיקָר וְעֵמוֹ טְפֵלָה • מְבַרֵּךְ עַל הָעֵיקָר וּפוֹטֵר
אֶת הַטְּפֵלָה:

ח אֲכַל תְּאֵנִים וְעֶגְבִּים וְרִמּוֹנִים • מְבַרֵּךְ אַחֲרֵיהֶן שְׁלֹשׁ
בְּרָכוֹת דְּבָרֵי רֵבֶן גַּמְלִיאֵל • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים בְּרָכָה אַחַת
(מֵעֵין שְׁלֹשׁ) • רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֲפִילוּ אֲכַל שֶׁלֶק
וְהוּא מְזוֹנוֹ • מְבַרֵּךְ אַחֲרָיו שְׁלֹשׁ בְּרָכוֹת • הַשּׁוֹתֶה מִים
לְצִמָּאוֹ • אוֹמֵר שֶׁהֶכֶל נִהְיָ בְּדָבְרוֹ • רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר
בוֹרָא נִפְשוֹת רַבּוֹת:

פרק ז

שְׁלֹשָׁה שְׂאֵכְלוּ כְּאַחַד • חֵיבִין לְזֶמֶן • אֲכַל דָּמְאִי •
וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁנִּטְלָה תְּרוּמָתוֹ • וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי
וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁנִּפְדּוּ • וְהַשֶּׁמֶשׁ שְׂאֵכֵל כְּזֵית • וְהַכּוֹתִי • מְזַמְּנִין
עֲלֵיהֶם • אֲבָל אֲבָל טָבֵל וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שֶׁלֹא נִטְלָה
תְּרוּמָתוֹ • וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַקֹּדֶשׁ שֶׁלֹא נִפְדּוּ • וְהַשֶּׁמֶשׁ
שְׂאֵכֵל פָּחוֹת מִכְּזֵית • וְהַנֶּכְרִי • אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם:

ב נָשִׁים וְעֶבְדִּים וְקִטְנִים אֵין מְזַמְּנִין עֲלֵיהֶם • עַד כִּמָּה
מְזַמְּנִין • עַד כְּזֵית • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד כִּבְיָצָה:

ג כִּיצַד מְזַמְּנִין • בְּשִׁלְשָׁה אוֹמֵר גְּבָרֵךְ • בְּשִׁלְשָׁה וְהוּא •
אוֹמֵר בְּרָכוּ • בַּעֲשָׂרָה אוֹמֵר גְּבָרֵךְ לֵאלֹהֵינוּ • בַּעֲשָׂרָה

והוא · אומר ברכו · אחד עשרה ואחד עשרה רבוא ·
 במאה אומר נברך ליי אלהינו · במאה והוא · אומר
 ברכו · באלף אומר נברך ליי אלהינו אלהי ישראל ·
 באלף והוא · אומר ברכו · ברבוא אומר נברך ליי אלהינו
 אלהי ישראל אלהי העבאות יושב הכרובים (על המזון
 שאכלנו) · ברבוא והוא · אומר ברכו · כענין שהוא
 מברך · כך ענין אחריו · ברוך יי אלהינו אלהי ישראל
 אלהי העבאות יושב הכרובים על המזון שאכלנו · רבי
 יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל הן מברכין · שנאמר
 במקלות ברכו אלהים יי ממקור ישראל · אמר רבי
 עקיבא · מה מצינו בבית הכנסת אחד מרבין ואחד
 מועטין אומר ברכו את יי · רבי ישמעאל אומר · ברכו
 את יי המבורך:

ד שלשה שאכלו באחד אינן רשאים לחלק · וכן ארבעה ·
 וכן חמשה · ששה נחלקין עד עשרה · ועשרה אין
 נחלקין עד שיהיו עשרים:

ה שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד · בזמן שמקצתן
 רואין אלו את אלו · הרי אלו מצטרפין לזמון · ואם לאו ·
 אלו מזמנין לעצמן · ואלו מזמנין לעצמן · ואין מברכין על
 היין עד שיתן לתוכו מים · דברי רבי אליעזר · וחכמים
 אומרים מברכין:

פרק ח

אֵלּוּ דְּבָרִים שֶׁבֵּין בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל בְּסֵעוּדָה · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם · וְאַחֵר כֶּךָּ מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן · וְאַחֵר כֶּךָּ מְבָרֵךְ עַל הַיּוֹם:

בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים נוֹטְלִין לַיָּדִים וְאַחֵר כֶּךָּ מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מוֹזְגִין אֶת הַכּוֹס וְאַחֵר כֶּךָּ נוֹטְלִין לַיָּדִים:

גִּבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְקַנְחִין יָדָיו בַּמַּפָּה וּמַנִּיחָהּ עַל הַשֻּׁלְחָן · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים עַל הַכֶּסֶת:

דִּבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְכַבְּדִין אֶת הַבֵּית וְאַחֵר כֶּךָּ נוֹטְלִין לַיָּדִים · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים נוֹטְלִין לַיָּדִים וְאַחֵר כֶּךָּ מְכַבְּדִין אֶת הַבֵּית:

הִבֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים גֵּר וּמִזֹּזֵן וּבְשָׂמִים וְהַבְּדֵלָה · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים גֵּר וּבְשָׂמִים וּמִזֹּזֵן וְהַבְּדֵלָה · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים שֶׁבָּרָא מְאֹרֶה הָאֵשׁ · וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים בּוֹרָא מְאֹרֶה הָאֵשׁ:

וְאֵין מְבָרְכִין לֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל גּוֹיִם · וְלֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁל מַתִּים · וְלֹא עַל הַנֵּר וְלֹא עַל הַבְּשָׂמִים שֶׁלפָּנֵי עֲבוּדָה זָרָה · אֵין מְבָרְכִין עַל הַנֵּר עַד שִׁיאֲתוּ לְאוֹרוֹ:

י מי שְאָכַל וְשָכַח וְלֹא בִרְךָ • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים יַחְזֹר
לְמָקוֹמוֹ וְיִבְרַךְ • וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים יִבְרַךְ בְּמָקוֹם שֶׁנִּזְכָּר •
עַד אֵימָתִי הוּא מְבָרַךְ • עַד כִּדִּי שִׁיתֶּעֱכַל הַמְּזֹזֶן שֶׁבִּמְעֵיו:

ח בָּא לָהֶם יֵין לְאַחַר הַמְּזֹזֶן וְאֵין שָׁם אֵלָּא אוֹתוֹ הַכּוֹס •
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מְבָרַךְ עַל הַיֵּין • וְאַחֵר כֶּךָ מְבָרַךְ עַל
הַמְּזֹזֶן • וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים מְבָרַךְ עַל הַמְּזֹזֶן וְאַחֵר כֶּךָ
מְבָרַךְ עַל הַיֵּין • עוֹנִין אָמֵן אַחֵר יִשְׂרָאֵל הַמְּבָרַךְ • וְאֵין
עוֹנִין אָמֵן אַחֵר הַכּוֹתֵי הַמְּבָרַךְ • עַד שִׁישְׁמַע כָּל הַבְּרָכָה:

פרק ט

הַרְוָאָה מָקוֹם שֶׁנֶּעֱשׂוּ בּוֹ נְסִים לְיִשְׂרָאֵל • אוֹמֵר בְּרוּךְ
שֶׁעָשָׂה נְסִים לְאַבּוֹתֵינוּ בְּמָקוֹם הַזֶּה • מָקוֹם
שֶׁנֶּעֱקְרָה מִמֶּנּוּ עֲבוּדָה זָרָה • אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁעָקַר עֲבוּדָה
זָרָה מֵאַרְצֵנוּ:

ב עַל הַזִּיקִין וְעַל הַזּוֹעוֹת וְעַל הַבְּרָקִים וְעַל הַרְעָמִים
וְעַל הַרוּחוֹת • אוֹמֵר בְּרוּךְ שֶׁפָּחַו וּגְבוּרָתוֹ מְלֵא עוֹלָם •
עַל הַהָרִים וְעַל הַגְּבָעוֹת וְעַל הַיָּמִים וְעַל הַנְּהָרוֹת
וְעַל הַמִּדְבָּרוֹת • אוֹמֵר בְּרוּךְ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית •
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַרְוָאָה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל אוֹמֵר בְּרוּךְ
שֶׁעָשָׂה אֶת הַיָּם הַגָּדוֹל • בְּזֶמֶן שֶׁרוּאָה אוֹתוֹ לַפְּרָקִים •
עַל הַגְּשָׁמִים וְעַל בְּשׂוּרוֹת הַטּוֹבוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ הַטּוֹב
וְהַמְּטִיב • וְעַל בְּשׂוּרוֹת רָעוֹת אוֹמֵר בְּרוּךְ דִּין הָאֵמֶת:

ג בָּנָה בֵּית חֲדָשׁ וְקָנָה כָּלִים חֲדָשִׁים . אוֹמֵר בְּרוּךְ
 שֶׁחֵיִינוּ . מְבָרַךְ עַל הָרָעָה מֵעֵין הַטּוֹבָה . וְעַל הַטּוֹבָה
 מֵעֵין הָרָעָה . הַצּוֹעֵק לְשַׁעֲבֵר הָרִי זֶה תַּפְלַת שָׂוֵא . בִּיצֵד .
 הֵיטָה אֲשֶׁתּוֹ מַעֲבֶרֶת וְאָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁתֵּלֵד אֲשֶׁתִּי זָכָר .
 הָרִי זֶה תַּפְלַת שָׂוֵא . הִיא בָּא בְּדֶרֶךְ וְשָׁמַע קוֹל צֹחָה
 בָּעִיר . וְאָמַר יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא יִהְיוּ אֵלּוּ בְּנֵי בֵּיתִי הָרִי זֶה
 תַּפְלַת שָׂוֵא :

ד הַנִּכְנָס לְכֶרֶךְ מִתַּפִּיל שְׁתִּים . אַחַת בְּכִנְיֶסְתּוֹ . וְאַחַת
 בִּיצִיאָתּוֹ . בֶּן עָזַי אוֹמֵר אַרְבַּע . שְׁתִּים בְּכִנְיֶסְתּוֹ .
 וְשְׁתִּים בִּיצִיאָתּוֹ . וְנוֹתֵן הוֹדָאָה לְשַׁעֲבֵר . וְצוֹעֵק לְעֵתִיד
 לְבֹא :

ה הַיֵּיב אָדָם לְבָרֶךְ עַל הָרָעָה כֶּשֶׁם שֶׁהוּא מְבָרַךְ עַל
 הַטּוֹבָה שֶׁנֶּאֱמַר וְאַהֲבַת אֶת יי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל
 נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ . בְּכָל לִבְבְּךָ . בְּשֵׁנֵי יְצָרֶיךָ . בִּיצֵר
 טוֹב וּבִיצֵר רָע . וּבְכָל נַפְשְׁךָ . אֲפִילוּ הוּא נוֹטֵל אֶת
 נַפְשְׁךָ . וּבְכָל מְאֹדְךָ . בְּכָל מְמוֹנְךָ . דְּבַר אַחֵר בְּכָל מְאֹדְךָ
 בְּכָל מְדָה וּמְדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לָךְ הָיוּ מוֹדָה לוֹ בְּמֵאֵד
 מְאֹד . לֹא יִקַּל אָדָם אֶת רֹאשׁוֹ כְּנֶגֶד שַׁעַר הַמְּזֻרַח שֶׁהוּא
 מְכוּוֵן כְּנֶגֶד בֵּית קִדְשֵׁי הַקֹּדֶשִׁים . לֹא יִכְנֵס לְהַר הַבַּיִת
 לֹא בַּמִּקְלוֹ וְלֹא בַּמִּנְעֵלוֹ וְלֹא בַּפּוֹנְדָתּוֹ וְלֹא בַּאֲבָק שֶׁעַל
 רִגְלָיו . וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ קַפְנִדְרִיא . וּרְקִיקָה מִקַּל וְחוֹמֶר . כָּל
 חוֹתָמֵי בְּרִכּוֹת שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ הָיוּ אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם .
 מִשְׁקָלָקְלוֹ הָאֶפִיקוֹרוֹסִים וְאָמְרוּ אֵין עוֹלָם אֶלָּא אֶחָד .

הִתְקִינוּ שִׁיְהִיו אוֹמְרִים מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם • וְהִתְקִינוּ
 שִׁיְהִי אָדָם שׁוֹאֵל אֶת שְׁלוֹם חֲבֵרוֹ בְּשֵׁם • שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיָה
 בְּעֵז בָּא מִבֵּית לָחֶם וַיֹּאמֶר לְקוֹצְרִים יִי עִמָּכֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ
 יְבָרְכֶךָ יִי • וַאֲמַר יִי עִמָּךְ גִּבּוֹר הַחֵיל • וַאֲמַר וְאַל תִּבּוֹז
 כִּי זָקְנָה אִמָּךְ • וַאֲמַר עַתָּה לַעֲשׂוֹת לִי הִפְרוּ תוֹרָתְךָ • רַבִּי
 נָתַן אוֹמֵר הִפְרוּ תוֹרָתְךָ מִשּׁוֹם עַתָּה לַעֲשׂוֹת לִי: סליק

מסכת פאה

פרק א

אֵלּוּ דְּבָרִים שָׁאִין לָהֶם שִׁיעוּר · הַפָּאָה · וְהַבְּבוּרִים ·
וְהַרְאִיּוֹן · וּגְמִילוּת חֲסָדִים · וְתִלְמוּד תּוֹרָה · אֵלּוּ
דְּבָרִים שְׁאָדָם אוֹכֵל פִּירוֹתֶיהֶן בְּעוֹלָם הַזֶּה · וְהִקְרָן קִיָּמָת
לוֹ לְעוֹלָם הַבָּא · כְּבוֹד אָב וָאִם · וּגְמִילוּת חֲסָדִים ·
וְהַבָּאת שְׁלוֹם בֵּין אָדָם לַחֲבִירוֹ · וְתִלְמוּד תּוֹרָה כְּנֶגֶד
כָּלֶם:

ב אין פּוֹחַתִּין לַפָּאָה מְשֻׁשִׁים · וְאִף עַל פִּי שְׁאֲמְרוּ · אֵין
לַפָּאָה שִׁיעוּר · הַכֹּל לְפִי גִדּוֹל הַשְּׂדָה · וּלְפִי רוֹב הָעֲנִיִּים ·
וּלְפִי רוֹב הָעֲנָוָה:

ג נוֹתֵנִין פָּאָה מִתְּחִלַּת הַשְּׂדָה וּמֵאֲמָצְעָה · רַבִּי שִׁמְעוֹן
אוֹמֵר וּבִלְבָד שִׁיתֵן בְּסוֹף כְּשִׁיעוּר · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם
שִׁיר קָלַח אֶחָד · סוֹמֵךְ לוֹ מְשׁוּם פָּאָה · וְאִם לֹא · אֵינּוּ
נוֹתֵן אֶלָּא מְשׁוּם הַפֶּקֶר:

ד כָּלֹל אָמְרוּ בַּפָּאָה · כָּל שֶׁהוּא אוֹכֵל · וְנִשְׁמֵר · וְגִדּוֹלֵיו מִן
הָאָרֶץ · וְלִקִּיטָתוֹ כְּאֶחָד · וּמִכְנִיסוֹ לְקִיּוֹם · חַיִּיב בַּפָּאָה ·
וְהַתְּבוּאָה וְהַקְטָנוֹת בְּכָלֹל הַזֶּה:

ה (וּבִאֵילָן) הָאֹג וְהַחֲרוּבִין וְהָאֲגוּזִים וְהַשְּׂקָדִים וְהַגָּפְנִים
וְהַרְמוּנִים וְהַזִּיתִים וְהַתְּמָרִים חַיִּיבִין בַּפָּאָה:

י לעולם הוא נותן משום פאה · ופטור מן המעשרות
עד שימרח · ונותן משום הפקר · ופטור מן המעשרות
עד שימרח · ומאכיל לבהמה ולחיה ולעופות · ופטור מן
המעשרות עד שימרח · ונוטל מן הגורן וזרע · ופטור
מן המעשרות עד שימרח · דברי רבי עקיבא · כהן ולוי
שלקחו את הגורן · המעשרות שלהם עד שימרחו ·
המקדיש ופודה חייב במעשרות · עד שימרח הגזבר:

פרק ב

ואלו מפסיקין לפאה · הנחל והשלולית · ודרך היחיד ·
ודרך הרבים · ושביל הרבים · ושביל היחיד
הקבוע בימות החמה ובימות הגשמים · והבור והגזר
וזרע אחר · והקוצר לשחת מפסיק · דברי רבי מאיר ·
וחכמים אומרים אינו מפסיק אלא אם כן חרש:

ב אמת המים שאינה יכולה להקצר כאחת · רבי יהודה
אומר מפסקת · וכל ההרים אשר במעדר יעדרון · אף
על פי שאין הבקר יכול לעבור בכליו · הוא נותן פאה
לכל:

ג הכל מפסיק לזרעים · ואינו מפסיק לאילן אלא גדר ·
ואם היה שער כותש אינו מפסיק · אלא נותן פאה לכל:

ד ולחרובין · כל הרואין זה את זה · אמר רבן גמליאל
נוהגין היו בית אבא שהיו נותנין פאה אחת לזיתים שהיו

לָהֶם בְּכָל רוּחַ • וְלַחְרוּבִין כָּל הָרוּאִין זֶה אֶת זֶה • רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק אֹמֵר מִשְׁמוֹ • אֵף לַחְרוּבִין שֶׁהָיוּ לָהֶם
בְּכָל הָעִיר:

ה' הַזּוֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ מִן אֶחָד • אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹשֶׂהוּ
שְׁתֵּי גִרְנוֹת • נוֹתֵן פָּאָה אַחַת • זֶרְעָה שְׁנֵי מִיָּנִין • אֵף עַל
פִּי שֶׁעָשָׂאן גֹּרֶן אַחַת נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת • הַזּוֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ
שְׁנֵי מִיָּי חֲטִיין • עָשָׂאן גֹּרֶן אַחַת נוֹתֵן פָּאָה אַחַת • שְׁתֵּי
גִרְנוֹת נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת:

י מַעֲשֶׂה שֶׁזָּרַע רַבִּי שִׁמְעוֹן אִישׁ הַמַּצָּפָה (וּבָא) לִפְנֵי
רַבִּן גַּמְלִיאֵל וְעָלוּ לְלִשְׁכַּת הַגִּזִּית וְשָׂאֻהוּ • אָמַר נַחוּם
הַלְבָּלֵר • מִקְבֵּל אֲנִי מֵרַבִּי מִיֵּאֲשָׁא שֶׁקִּבֵּל מֵאַבָּא • שֶׁקִּבֵּל
מִן הַזּוֹגוֹת שֶׁקִּבְּלוּ מִן הַנְּבִיאִים • הִלָּכָה לְמִשְׁהַ מְסִינִי •
בַּזּוֹרֵעַ אֶת שְׂדֵהוּ שְׁנֵי מִיָּי חֲטִיין • אִם עָשָׂאן גֹּרֶן אַחַת
נוֹתֵן פָּאָה אַחַת • שְׁתֵּי גִרְנוֹת נוֹתֵן שְׁתֵּי פָאוֹת:

י' שְׂדֵה שֶׁקָּצְרוּהָ גֹזִים • קָצְרוּהָ לְסָטִים • קָרְסְמוּהָ נְמָלִים •
שִׁבְרָתָהּ הָרוּחַ אוֹ בְּהֵמָה • פְּטוּרָה • קָצַר חֲצִיָּה וְקָצְרוּ
לְסָטִים חֲצִיָּה • פְּטוּרָה • שְׁחוּבַת הַפָּאָה בְּקָמָה:

ח' קָצְרוּ לְסָטִים חֲצִיָּה • וְקָצַר הוּא חֲצִיָּה • נוֹתֵן פָּאָה מִמָּה
שֶׁקָּצַר • קָצַר חֲצִיָּה וּמָכַר חֲצִיָּה • הִלּוּקַח נוֹתֵן פָּאָה לְכָל •
קָצַר חֲצִיָּה וְהִקְדִּישׁ חֲצִיָּה • הַפּוֹדָה מִיַּד הַגִּזְבָּר • הוּא נוֹתֵן
פָּאָה לְכָל:

פרק ג

מִלְבָּנוֹת הַתְּבוּאָה שְׁבִין הַיִּיתִים • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
פָּאָה מִכָּל אַחַת וְאַחַת • וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים
מֵאַחַת עַל הַכֹּל • וּמוֹדִים שָׁאֵם הָיוּ רֹאשֵׁי שׁוּרוֹת
מְעוֹרְבִין • שֶׁהוּא נוֹתֵן פָּאָה מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

בִּהֶמְנָמַר אֶת שְׂדֵהוּ וְשִׁיר קִלְחִים לַחִים • רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר נוֹתֵן פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאַחָד • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים
מֵאַחַד עַל הַכֹּל • וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי עֲקִיבָא בְּזוֹרַע
שֶׁבֶת אוֹ חֶרְדֵּל בְּשָׁנִים וּבְשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת • שֶׁהוּא נוֹתֵן
פָּאָה מִכָּל אֶחָד וְאַחָד:

גִּהֶמְחִלִּיק בְּצָלִים לַחִים לְשׁוֹק • וּמִקְיִים יְבֵשִׁים לְגוֹרֵן •
נוֹתֵן פָּאָה לְאֵלוֹ לְעֶצְמֹן • וּלְאֵלוֹ לְעֶצְמֹן • וְכֵן בְּאֶפְרוֹיִן •
וְכֵן בְּכָרֶם • הַמִּדֵּל נוֹתֵן מִן הַמְּשׁוּאָר עַל מֵה שֶׁשִּׁיר •
וְהַמְּחִלִּיק מֵאַחַת יָד נוֹתֵן מִן הַמְּשׁוּאָר עַל הַכֹּל:

דִּהָאֻמָּהוֹת שֶׁל בְּצָלִים חִיבוֹת בִּפְּאָה • וְרַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר •
מִלְבָּנוֹת הַבְּצָלִים שְׁבִין הֵיָרֶק • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר פָּאָה מִכָּל
אַחַת וְאַחַת • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים מֵאַחַת עַל הַכֹּל:

הִהָאֲחִין שֶׁחִלְקוּ נוֹתְנִין שְׁתֵּי פָאוֹת • חֲזָרוּ וְנִשְׁתַּתְּפוּ •
נוֹתְנִין פָּאָה אַחַת • שְׁנַיִם שֶׁלְקָחוּ אֶת הָאֵילָן נוֹתְנִין פָּאָה
אַחַת • לְקַח זֶה צְפוֹנוֹ וְזֶה דְרוֹמוֹ • זֶה נוֹתֵן פָּאָה לְעֶצְמוֹ •
וְזֶה נוֹתֵן פָּאָה לְעֶצְמוֹ • הַמוֹכֵר קִלְחֵי אֵילָן בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ •

גוֹתֵן פֶּאֶה מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד • אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי •
 בְּזֶמֶן שֶׁלֹּא שִׁיר בְּעַל הַשָּׂדֶה • אֲבָל אִם שִׁיר בְּעַל
 הַשָּׂדֶה • הוּא גוֹתֵן פֶּאֶה לְכָל:

י רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר קֶרְקַע בֵּית רוֹבַע חַיִּיב בַּפֶּאֶה • רַבִּי
 יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר הָעוֹשֶׂה סְאֲתִים • רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר שֶׁשֶּׁה עַל
 שֶׁשֶּׁה טְפָחִים • רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתִירָא אוֹמֵר כְּדִי לְקַצּוֹר
 וְלִשְׁנוֹת • וְהִלָּכָה כְּדַבְּרֵיו • רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר קֶרְקַע כָּל
 שֶׁהוּא חַיִּיב בַּפֶּאֶה וּבַבְּכוּרִים וּלְכַתּוּב עָלָיו פְּרוּזְבוּל •
 וְלִקְנוֹת עִמּוֹ נִכְסִים שֶׁאֵין לָהֶם אַחֲרִיּוֹת • בְּכֶסֶף וּבִשְׁטֵר
 וּבַחֲזָקָה:

י הכּוֹתֵב נִכְסָיו (וְהוּא) שֹׁכֵיב מִרְעֵ • שִׁיר קֶרְקַע כָּל
 שֶׁהוּא מִתְּנָתוֹ מִתְּנָה • לֹא שִׁיר קֶרְקַע כָּל שֶׁהוּא • אֵין
 מִתְּנָתוֹ מִתְּנָה • הַכּוֹתֵב נִכְסָיו לְבָנָיו וְכָתַב לְאִשְׁתּוֹ קֶרְקַע
 כָּל שֶׁהוּא • אֲבָדָה כְּתוּבָתָה • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר • אִם קִבְּלָה
 עָלֶיהָ • אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא כָתַב לָהּ • אֲבָדָה כְּתוּבָתָה:

ח הכּוֹתֵב נִכְסָיו לְעַבְדּוֹ • יֵצֵא בֶּן חוֹרִין • שִׁיר קֶרְקַע כָּל
 שֶׁהוּא לֹא יֵצֵא בֶּן חוֹרִין • רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר לְעוֹלָם הוּא בֶּן
 חוֹרִין עַד שִׁיאֲמַר הָרִי כָל נִכְסֵי נִתּוּנִין לְאִישׁ פְּלוֹנִי עַבְדִּי •
 חוּץ מֵאֶחָד מֵרְבוּא שְׁבָהֶן:

פרק ד

הפאה נתנת במחבר לקרקע • בדלית ובדקל • בעל
הבית מוריד ומחלק לעניים • רבי שמעון אומר
אף בחליקי אגוזים • אפילו תשעים ותשעה אומרים
לחלק • ואחד אומר לבוז • לזה שומעין שאמר כהלכה:

^ב בדלית ובדקל אינו כן • אפילו תשעים ותשעה אומרים
לבוז • ואחד אומר לחלק • לזה שומעין שאמר כהלכה:

^ג נטל מקצת פאה וזרקה על השאר • אין לו בה כלום •
נפל לו עליה • ופירש טליתו עליה • מעבירין אותה
הימנו • וכן בלקט • וכן בעומר השכחה:

^ד פאה • אין קוצרין אותה במגלות • ואין עוקרין אותה
בקרדומות • כדי שלא יבו איש את רעהו:

^ה שלש אבעיות ביום • בשחר ובחצות ובמנחה • רבן
גמליאל אומר לא אמרו אלא כדי שלא יפחתו • רבי
עקיבא אומר לא אמרו אלא כדי שלא יוסיפו • של בית
נמר היו מלקטין על החבל ונותנים פאה מכל אומן ואומן:

^ו נכרי שקצר את שדהו ואחר כך נתגזר • פטור מן הלקט
ומן השכחה ומן הפאה • רבי יהודה מחייב בשכחה •
שאין השכחה אלא בשעת העמור:

י' הקדיש קמה ופדה קמה חייב · עומרין ופדה עומרין
 חייב · קמה ופדה עומרין · פטורה · שבשעת חובתה ·
 היתה פטורה:

ח' פיוצא בו · המקדיש פירותיו עד שלא באו לעונת
 המעשרות · ופדאן חייבין · משבאו לעונת המעשרות ·
 ופדאן חייבין · הקדישן עד שלא נגמרו · וגמרון הגזבר ·
 ואחר כך פדאן · פטורין · שבשעת חובתן היו פטורין:

ט' מי שלקט את הפאה ואמר · הרי זו לאיש פלוני עני ·
 רבי אליעזר אומר · זכה לו · וחכמים אומרים יתננה לעני
 שנמצא ראשון · הלקט והשכחה והפאה של נכרי · חייב
 במעשרות · אלא אם כן הפקיר:

י' איזהו לקט · הנושר בשעת הקצירה (היה קוצר) קצר
 מלא ידו · תלש מלא קמצו · הכהו קוצ ונפל מידו לארץ
 הרי הוא של בעל הבית · תוד ה' ותוד המגל · לעניים ·
 אחר ה' ואחר המגל לבעל הבית · ראש ה' וראש
 המגל רבי ישמעאל אומר לעניים · רבי עקיבא אומר
 לבעל הבית:

יא' חורי הנמלים · שבתוד הקמה · הרי הן של
 בעל הבית · שלאחר הקוצרים · העליונים לעניים ·
 והתחתונים של בעל הבית · רבי מאיר אומר הכל
 לעניים · שספק לקט לקט:

פרק ה

גְּדִישׁ שֶׁלֹא לָקַט תַּחֲתָיו · כָּל הַנוֹגַע בָּאָרֶץ הִרִי הוּא
 שֶׁל עֲנִיִּים · הָרוּחַ שִׁפְזָה אֶת הָעֵמָרִים · אוֹמְדִין
 אוֹתָהּ · כִּמָּה לָקַט הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת · וְנוֹתֵן לַעֲנִיִּים ·
 רֶבֶן שֶׁמַּעֲזֵן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר נוֹתֵן לַעֲנִיִּים בְּכַדֵּי נִפְלָה:

ב שְׂבֻלַת שִׁבְקָצִיר וְרֹאשָׁהּ מַגִּיעַ לְקָמָה · אִם נִקְצְרָה עִם
 הַקָּמָה · הִרִי הִיא שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת · וְאִם לֹא הִרִי הִיא
 שֶׁל עֲנִיִּים · שְׂבֻלַת שֶׁל לָקַט שֶׁנִּתְעַרְבָה בַּגְּדִישׁ · מַעֲשֵׂר
 שְׂבֻלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ · אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְכִי הִיא הָעֲנִי
 הַזֶּה מַחֲלִיף דָּבָר שֶׁלֹא בָּא בְּרִשּׁוֹתָיו · אֲלֹא מִזְכָּה אֶת הָעֲנִי
 בְּכָל הַגְּדִישׁ וּמַעֲשֵׂר שְׂבֻלַת אַחַת וְנוֹתֵן לוֹ:

ג אֵין מְגַלְגֵּלִין בְּטוֹפָח · דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְחֲכָמִים מִתִּירִין
 מִפְּנֵי שְׁאֵפְשָׁר:

ד בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם וְצָרִיד לְטוֹל
 לָקַט שְׂכָחָה וּפָאָה וּמַעֲשֵׂר עָנִי · יְטוֹל · וְכִשְׂיַחְזוֹר לְבֵיתוֹ
 יִשְׁלֹם · דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים עָנִי הָיָה
 בְּאוֹתָהּ שָׁעָה:

ה הַמַּחֲלִיף עִם הָעֲנִיִּים · בְּשָׁלוּ פָטוֹר · וּבְשָׁל עֲנִיִּים
 חֲיִיב · שְׁנַיִם שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַשָּׂדֶה בְּאַרְסוֹת · זֶה נוֹתֵן
 לַזֶּה חֶלְקוֹ מַעֲשֵׂר עָנִי · וְזֶה נוֹתֵן לַזֶּה חֶלְקוֹ מַעֲשֵׂר
 עָנִי · הַמִּקְבֵּל שָׂדֶה לְקַצֹּר · אֲסוּר בְּלָקַט שְׂכָחָה וּפָאָה

ומעשר עני • אמר רבי יהודה אימתי בזמן שקבל ממנו
למחצה לשליש ולרביע • אבל אם אמר לו שליש מה
שאתה קוצר שלך • מתר בלקט ובשכחה ובפאה •
ואסור במעשר עני:

י המוכר את שדהו • המוכר מתר • והלוקח אסור • לא
ישכור אדם את הפועלים על מנת שילקוט בנו אחריו •
מי שאינו מניח את העניים ללקוט • או שהוא מניח את
אחד • ואחד לא • או שהוא מסייע את אחד מהן • הרי
זה גוזל את העניים • על זה נאמר אל תסג גבול עולים:
י העמר ששכחוהו פועלים ולא שכחו בעל הבית • שכחו
בעל הבית ולא שכחוהו פועלים • עמדו עניים בפניו • או
שחפוהו בקש • הרי זה אינו שכחה:

ח המעמר לכובעות • ולכוסמאות • לחררה • ולעמרים •
אין לו שכחה • ממנו ולגורן • יש לו שכחה • המעמר
לגדיש • יש לו שכחה • ממנו ולגורן אין לו שכחה •
זה הכלל כל המעמר למקום שהוא גמר מלאכה יש לו
שכחה • ממנו ולגורן • אין לו שכחה • למקום שאינו גמר
מלאכה • אין לו שכחה • ממנו ולגורן יש לו שכחה:

פרק ו

בית שמאי אומרים הפקר לעניים הפקר. ובית הלל
אומרים אינו הפקר עד שיופקר אף לעשירים
כשמיטה. כל עומרי השדה של קב וקב ואחד של ארבע
קבין ושכחו. בית שמאי אומרים אינו שכחה. ובית הלל
אומרים שכחה:

העמר שהוא סמוך לגפה ולגדיש לבקר ולכלים.
ושכחו. בית שמאי אומרים אינו שכחה. ובית הלל
אומרים שכחה:

ראשי שורות. העמר שכנגדו מוכיח. העמר שהחזיק
בו להולכו אל העיר. ושכחו מודים שאינו שכחה:

ואלו הן ראשי שורות. שנים שהתחילו מאמצע
השורה זה פניו לצפון וזה פניו לדרום ושכחו לפניהם
ולאחריהם. את שלפניהם שכחה ואת שלאחריהם אינו
שכחה. יחיד שהתחיל בראש השורה ושכח לפניו
ולאחוריו. שלפניו אינו שכחה ושלאחוריו שכחה. מפני
שהוא בביל תשוב. זה הכלל כל שהוא בביל תשוב
שכחה. ושאינו בביל תשוב אינו שכחה:

שני עומרים שכחה. ושלשה אינן שכחה. שני צבורי
זתים והחרובין שכחה. ושלשה אינן שכחה. שני הוצני
פשתן שכחה. ושלשה אינן שכחה. שני גרגרים פרט

ושלשה אינן פָּרַט · שְׁתֵּי שְׁבָלִים לְקַט · וְשִׁלְשָׁה אֵינָן
לְקַט · אִלּוּ כְּדַבְּרֵי בֵּית הַלֵּל · וְעַל כּוֹלֵן בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
שְׁלֹשָׁה לַעֲנִיִּים וְאַרְבָּעָה לְבַעַל הַבַּיִת:

י הָעֶמֶר שֵׁישׁ בּוֹ סָאתִים וּשְׁכָחוּ · אֵינּוּ שְׁכָחָה · שְׁנֵי
עוֹמְרִים וּבָהֶם סָאתִים · רַבֵּן גְּמְלִיאֵל אוֹמֵר לְבַעַל הַבַּיִת ·
וְחֻכְמִים אוֹמְרִים לַעֲנִיִּים · אָמַר רַבֵּן גְּמְלִיאֵל · וְכִי מְרֹב
הָעוֹמְרִים יוֹפִי כָחוּ שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת אוֹ הוֹרַע כָּחוּ · אָמְרוּ
לּוֹ יוֹפִי כָחוּ · אָמַר לָהֶן וּמָה אִם בְּזִמָּן שֶׁהוּא עֹמֵר אַחַד וּבוֹ
סָאתִים וּשְׁכָחוּ אֵינּוּ שְׁכָחָה · שְׁנֵי עוֹמְרִים וּבָהֶם סָאתִים ·
אֵינּוּ דִין שְׁלֹא יִהְיֶה שְׁכָחָה · אָמְרוּ לוֹ לֹא · אִם אָמַרְתָּ
בְּעֹמֵר אַחַד שֶׁהוּא כְּגִדִּישׁ · תֹּאמַר בְּשְׁנֵי עוֹמְרִים שֶׁהֵן
כְּכִרְיָכוֹת:

י קָמָה שֵׁישׁ בָּהּ סָאתִים וּשְׁכָחָה אֵינָה שְׁכָחָה · אֵין בָּהּ
סָאתִים · אֲבָל הִיא רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת סָאתִים · אֲפִילוּ הִיא
שֶׁל טוֹפַח · רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאִלּוּ הִיא עֲנֻנָּה שֶׁל שְׁעוֹרִים:

י"ה הַקָּמָה מַצֵּלֶת אֶת הָעֶמֶר וְאֶת הַקָּמָה · הָעֶמֶר אֵינּוּ מַצִּיל
לֹא אֶת הָעֶמֶר וְלֹא אֶת הַקָּמָה · אִי זֶה הִיא קָמָה שֶׁהִיא
מַצֵּלֶת אֶת הָעֶמֶר · כָּל שְׂאִינָה שְׁכָחָה אֲפִילוּ קָלַח אַחַד:

ט סָאָה תְּבוּאָה עֶקוּרָה · וְסָאָה שְׂאִינָה עֶקוּרָה · וְכֵן
בְּאֵילָן · וְהַשּׁוּם וְהַבְּצָלִים אֵינָן מִצְטָרְפִין לְסָאתִים · אֵלֹא
שֶׁל עֲנִיִּים הֵם · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם בָּאת רְשׁוֹת הָעֲנִי
בְּאִמְצָע אֵינָן מִצְטָרְפִין · וְאִם לָאוּ הָרִי אִלּוּ מִצְטָרְפִין:

׳ תבואה שנתנה לשחת או לאלומה ׳ וכן באגודי השום ׳
 ואגודות השום והבצלים אין להן שכחה ׳ וכל הטמונים
 בארץ ׳ כגון הלוף והשום והבצלים ׳ רבי יהודה אומר
 אין להם שכחה ׳ וחכמים אומרים יש להם שכחה:

״ הקוצר בלילה והמעמר והסומא יש להם שכחה ׳ ואם
 היה מתכוין לטול את הגס הגס אין לו שכחה ׳ אם אמר
 הרי אני קוצר ׳ על מנת מה שאני שוכח אני אטול ׳ יש
 לו שכחה:

פרק ז

כל זית שיש לו שם בשדה ׳ אפילו כזית הנטופה
 בשעתו ׳ ושכחו ׳ אינו שכחה ׳ במה דברים
 אמורים ׳ בשמו ובמעשיו ובמקומו ׳ בשמו ׳ שהיה
 שפכוני או בישני ׳ במעשיו שהוא עושה הרבה ׳
 במקומו שהוא עומד בצד הגת או בצד הפרצה ׳ ושאר
 כל הזיתים שנים שכחה ׳ ושלשה אינן שכחה ׳ רבי יוסי
 אומר אין שכחה לזיתים

ב זית שנמצא עומד בין שלש שורות ׳ של שני מלבנים
 ושכחו ׳ אינו שכחה ׳ זית שיש בו סאתים ושכחו ׳ אינו
 שכחה ׳ במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו ׳
 אבל אם התחיל בו ׳ אפילו כזית הנטופה בשעתו ושכחו

יש לו שכחה · כל זמן שיש לו תחתיו יש לו בראשו ·
רבי מאיר אומר משתהלך המחבא:

א איזהו פרט · הנושר בשעת הבצירה · היה בוצר · עקץ
את האשכול · הסבך בעלים · נפל (מידו) לארץ ונפרט ·
הרי הוא של בעל הבית · המניח את הכלכלה תחת
הגפן · בשעה שהוא בוצר · הרי זה גזול את העניים ·
על זה נאמר אל תסג גבול עולים:

ד איזוהי עוללת · כל שאין לה לא כתף ולא נטף · אם יש
לה כתף או נטף · של בעל הבית · אם ספק · לעניים ·
עוללת שבארובה · אם נקרצת עם האשכול · הרי היא
של בעל הבית · ואם לאו · הרי היא של עניים · גרגר
יחידי רבי יהודה אומר אשכול · וחכמים אומרים עוללת:

ה המדל בגפנים · בשם שהוא מדל בתוך שלו · כן הוא
מדל בשל עניים · דברי רבי יהודה · רבי מאיר אומר
בשלו הוא רשאי · ואינו רשאי בשל עניים:

ו כרם רבעי · בית שמאי אומרים אין לו חומש ואין לו
ביעור · ובית הלל אומרים יש לו · בית שמאי אומרים
יש לו פרט ויש לו עוללות · והעניים פוזין לעצמן · ובית
הלל אומרים כלל לגת:

ז כרם שכלו עוללות · רבי אליעזר אומר לבעל הבית ·
רבי עקיבא אומר לעניים · אמר רבי אליעזר כי תבצור

כִּרְמָךְ לֹא תַעֲלֹל . אִם אֵין בָּצִיר . מִנֵּן עֲלֹלֹת . אָמַר לוֹ
 רַבִּי עֲקִיבָא וְכִרְמָךְ לֹא תַעֲלֹל . אֲפִילוּ כְּלוּ עֲלֹלֹת . אִם
 כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר כִּי תִבְצֹר לֹא תַעֲלֹל . אֵין לַעֲנִיִּים בְּעֲלֹלֹת
 קוּדֵם הַבָּצִיר:

ח הַמְקֻדָּשׁ כִּרְמוֹ עַד שֶׁלֹּא נִזְדָּעוּ בּוֹ הָעֲלֹלֹת . אֵין
 הָעֲלֹלֹת לַעֲנִיִּים . מִשְׁנֻדָּעוּ בּוֹ הָעֲלֹלֹת . הָעֲלֹלֹת
 לַעֲנִיִּים . רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר יִתְּנוּ שָׂכָר גְּדוֹלָן לְהַקְדֵּשׁ . אִי
 זֶה הֵיא שְׂכַחָה בְּעָרִיס . כָּל שְׂאִינֹ יָכוֹל לִפְשׁוֹט אֶת יָדוֹ
 וְלִטְלָהּ . וּבִרְגְלֵיּוֹת מִשְׁיַעְבֹּר הַיִּמָּנָה

פרק ח

מֵאִימָתִי כָּל אָדָם מוֹתְרִין בִּלְקֹט . מִשְׁיִלְכוּ הַנְּמוּשׁוֹת .
 בַּפֶּרֶט וְעֲלֹלֹת מִשְׁיִלְכוּ הָעֲנִיִּים בַּכֶּרֶם
 וַיָּבֵאוּ . וּבִזְיָתִים מִשְׁתַּרְדַּד רַבִּיעָה שְׁנִיָּה . אָמַר רַבִּי יְהוּדָה
 וְהֵלֵא יֵשׁ שְׂאִינֵן מוֹסְקִין אֶת זִיתֵיהֶם אֲלֵא לְאַחַר רַבִּיעָה
 שְׁנִיָּה . אֲלֵא כְּדִי שְׁיֵהֵא הָעֲנִי יוֹצֵא . וְלֹא יֵהֵא מִבֵּיא
 בְּאַרְבָּעָה אֶסְרוֹת:

ב נֶאֱמָנִים עַל הַלֶּקֶט וְעַל הַשְׂכַּחָה וְעַל הַפָּאָה בְּשַׁעֲתָן .
 וְעַל מַעֲשֵׂר עָנִי בְּכָל שְׁנָתוֹ . וּבֵן לֹוי נֶאֱמָן לְעוֹלָם . וְאֵינֶן
 נֶאֱמָנִין אֲלֵא עַל דְּבַר שְׁבִנֵי אָדָם נוֹהֲגִין כֵּן

ג נֶאֱמָנִים עַל הַחֲטִין . וְאֵין נֶאֱמָנִין עַל הַקָּמַח . וְלֹא עַל
 הַפֶּת . נֶאֱמָנִין עַל הַשְּׁעוֹרָה שֶׁל אוֹרֶז . וְאֵין נֶאֱמָנִים עָלָיו

בין חי בין מבושל · נאמנים על הפול · ואין נאמנים על הגריסין · לא חיין ולא מבושלין · נאמנים על השמן לומר של מעשר עני הוא · ואין נאמנים עליו לומר של ייתי ניקוף הוא:

ד נאמנים על הירק חי · ואין נאמנים על המבושל אלא אם כן היה לו דבר מועט · שכן דרך בעל הבית להיות מוציא מלפסו:

ה אין פוחתין לעניים בגורן מחצי קב חטים וקב שעורים · רבי מאיר אומר חצי קב · קב וחצי כוסמין · וקב גרוגרות · או מנה דבילה · רבי עקיבא אומר פרס · חצי לוג יין · רבי עקיבא אומר רביעית · רביעית שמן · רבי עקיבא אומר שמינית · ושאר כל הפירות · אמר אבא שאול · כדי שימכרם ויקח בהם מזון שתי סעודות:

ו מדה זו אמורה בכהנים ובלוים ובישראליים · היה מציל · נוטה מחצה ונותן מחצה · היה לו דבר מועט נותן לפניהם · והן מחלקין ביניהן:

ז אין פוחתין לעני העובר ממקום למקום · מכפר בפונדיון · מארבע סאין בסלע · לן · נותנין לו פרנסת לינה · שבת · נותנין לו מזון שלש סעודות · מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי · מזון ארבע עשרה סעודות · לא יטול מן הקפה · והקפה נגבית בשנים · ומתחלקת בשלשה:

ח מי שיש לו מאתים זוז • לא יטול לקט שכחה ופאה
 ומעשר עני • היו לו מאתים חסר דינר • אפילו אלה
 נותנים לו כאחת • הרי זה יטול • היו ממשפנין לבעל
 חובו או לכתובת אשתו • הרי זה יטול • אין מחיבין אותו
 למכור את ביתו ואת כלי תשמישו:

ט מי שיש לו חמישים זוז והוא נושא ונותן בהם • הרי זה
 לא יטול • וכל מי שאינו צריך לטול ונוטל • אינו מת מן
 הזקנה עד שיצטרך לבריות • וכל מי שצריך לטול ואינו
 נוטל • אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס אחרים משלו •
 ועליו הכתוב אומר ברוך הגבר אשר יבטח ביי ויהיה יי
 מבטחו • וכן דין שדן דין אמת לאמתו • וכל מי שאינו לא
 חגר • ולא סומא • ולא פסח • ועושה עצמו כאחד מהם •
 אינו מת מן הזקנה • עד שיהיה כאחד מהם שנאמר
 (ודורש רעה תבואנו • ונאמר) צדק צדק תרדוף • וכל
 דין שלוקח שוחד • ומטה את הדין אינו מת מן הזקנה •
 עד שיעניו כהות • שנאמר ושוחד לא תקח כי השחד
 יעור פקחים: סליק

מסכת דמאי

פרק א

הקלים שבדמאי השיתין והרמין והעוזרידין ובנות
שוח ובנות שקמה • ונבלות התמרה והגופנין
והנצפה • וביהודה האוג והחומץ (שביהודה) והפסבר •
רבי יהודה אומר כל השיתין פטורין חוץ משל דופרה •
כל הרימין פטורין חוץ מרימי שקמונה • כל בנות שקמה
פטורות חוץ מן המוסטפות:

ב הדמאי • אין לו חומש • ואין לו ביעור • ונאכל לאוגן •
ונכנס לירושלים ויוצא (ונפדה •) ומאבדין את מיעוטו
בדרכים • ונותנו לעם הארץ • ויאכל כנגדו • ומחללין
אותו • כסף על כסף • נחושת על נחושת • כסף על
נחושת • ונחושת על הפירות • ובלבד שיחזור ויפדה את
הפירות • דברי רבי מאיר • וחכמים אומרים יעלו הפירות
ויאכלו בירושלים:

ג הלוקח לזרע ולבהמה קמח לעורות • שמן לנר • שמן
לסוד בו את הכלים • פטור מן הדמאי • מבזיב ולהלן
פטור מן הדמאי • חלת עם הארץ • והמדומע • והלקוח
בקסף מעשר שני • ושירי המנחות • פטורין מן הדמאי •
שמן ערב • בית שמאי מחיבין • ובית הלל פוטרין:

י' הַדְּמָאִי • מַעֲרָבִין בּוֹ • וּמִשְׁתַּתְּפִין בּוֹ • וּמִבְּרָכִין עָלָיו •
וּמִזְמִינִין עָלָיו • וּמִפְּרִישֵׁין אוֹתוֹ עָרֶם • בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת • הָא
אִם הַקָּדִים מַעֲשֶׂר שְׁנֵי לְרֵאשׁוֹן • אֵין בְּכַד כְּלוּם • שְׁמֹן
שֶׁהַגִּרְדִּי סָדַ בְּאַצְבָּעוֹתָיו • חֵיִיב בַּדְּמָאִי • וְשֶׁהַסּוֹרֵק נוֹתֵן
בְּצֶמֶר • פָּטוּר מִן הַדְּמָאִי:

יום ב

פרק ב

וְאֵלּוֹ דְּבָרִים מִתַּעֲשָׂרִין דְּמָאִי בְּכָל מְקוֹם • הַדְּבִילָה
וְהַתְּמָרִים וְהַחֲרוּבִין הָאוּרֹז וְהַכַּמּוֹן • הָאוּרֹז
שֶׁבַחֲנוּצָה לְאַרְץ כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּשׁ מִמֶּנּוּ פָּטוּר:

ב' הַמִּקְבֵּל עָלָיו לִהְיוֹת נֶאֱמָן • מַעֲשֶׂה אֵת שֶׁהוּא אוֹכֵל •
וְאֵת שֶׁהוּא מוֹכֵר • וְאֵת שֶׁהוּא לוֹקַח • וְאֵינוֹ מִתְאַרְחַ
אֶצֶל עִם הָאָרֶץ • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִף הַמִּתְאַרְחַ אֶצֶל
עִם הָאָרֶץ נֶאֱמָן • אָמְרוּ לוֹ • עַל עֲצָמוֹ אֵינוֹ נֶאֱמָן • כִּי־צַד
יֵהָא נֶאֱמָן עַל שֵׁל אַחֲרִים:

ג' הַמִּקְבֵּל עָלָיו לִהְיוֹת חֵבֶר • אֵינוֹ מוֹכֵר לְעַם הָאָרֶץ לַח
וְיָבֵשׁ • וְאֵינוֹ לוֹקַח מִמֶּנּוּ לַח • וְאֵינוֹ מִתְאַרְחַ אֶצֶל עִם
הָאָרֶץ • וְלֹא מֵאֲרָחוֹ אֶצֶל בְּכִסּוֹתוֹ • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִף
לֹא יִגְדֵּל בְּהֶמָּה דִּקָּה • וְלֹא יֵהָא פְרוּץ בַּנְּדָרִים וּבִשְׁחוּק •
וְלֹא יֵהָא מְטֵמָא לְמַתִּים • וּמִשְׁמֵשׁ בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ • אָמְרוּ
לוֹ לֹא בָּאוּ אֵלָיו לְכָלֵּל:

י הַנְּחִתוּמִּים · לֹא חִיבוּ אוֹתָם חֻכְמִים לְהַפְרִישׁ · אֲלֵא כְּדִי
תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר וְחֻלָּה · הַחֲנוּנִים אֵינָן רִשְׁאִין לְמַכּוֹר אֶת
הַדְּמָאִי · כָּל הַמְּשַׁפִּיעִין בְּמִדָּה גְּסָה · רִשְׁאִין לְמַכּוֹר אֶת
הַדְּמָאִי · אֵלּוּ הֵן הַמְּשַׁפִּיעִין בְּמִדָּה גְּסָה · כְּגוֹן הַסְּטוּנוֹת
וּמוֹכְרֵי תְּבוּאָה:

ה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֶת שְׁדִּרְכוֹ לְהַמְדִּד בְּגִסָּה · וּמִדְּדוֹ
בְּדָקָה · טְפֵּלָה דָּקָה לְגִסָּה · אֶת שְׁדִּרְכוֹ לְהַמְדִּד בְּדָקָה ·
וּמִדְּדוֹ בְּגִסָּה · טְפֵּלָה גְּסָה לְדָקָה · אִי זֶה הִיא מִדָּה גְּסָה ·
בִּיבֵשׁ שְׁלֹשָׁה קַבִּין · וּבִלַּח דִּינָר · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר סֵלִי
תָּאֲנִים · וְסֵלִי עֲנָבִים · וְקָפוֹת שֶׁל יֶרֶק · כָּל זֶמֶן שֶׁהוּא
מוֹכֵרֵן אֶכְסֶרֶה פָּטוּר:

פרק ג

מֵאֲכִילִין אֶת הָעֲנִיִּים דְּמָאִי · וְאֶת הָאֶכְסֶנְיָה דְּמָאִי · רַבִּין
גְּמִלְיָאֵל הָיָה מֵאֲכִיל אֶת פּוֹעֲלֵיו דְּמָאִי · גְּבִאִי
צָדָקָה בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים נוֹתֵנִין אֶת הַמַּעֲשֵׂר לְשְׂאִינוֹ
מַעֲשֵׂר · וְאֶת שְׂאִינוֹ מַעֲשֵׂר לְמַעֲשֵׂר · נִמְצְאוּ כָּל הָאָדָם
אוֹכְלִין מִתּוֹקָן · וְחֻכְמִים אוֹמְרִים גּוֹבִין סֶתֶם וּמַחְלִקִין
סֶתֶם · וְהַרוּצָה לְתַקֵּן יִתְקַן:

ב הַרוּצָה לְחֻזּוֹם עָלֵי יֶרֶק לְהַקֵּל מִמֶּשְׂאוֹ · לֹא יִשְׁלִיךְ עַד
שְׂעִיעֵשֶׂר · הַלּוֹקֵחַ יֶרֶק מִן הַשּׁוּק וְנִמְלֵךְ לְהַחְזִיר · לֹא יַחְזִיר
עַד שְׂעִיעֵשֶׂר · שְׂאִינוֹ מְחוֹסֵר אֲלֵא מִנֵּן · הָיָה עוֹמֵד וְלוֹקֵחַ

וְרָאָה טוֹעֵן אַחֵר יָפָה מִמֶּנּוּ · מוֹתֵר לְהַחֲזִיר מִפָּנֵי שְׁלֹא
מִשָּׂדֶּה:

ג' הַמוֹצֵא פִּירוֹת בַּדֶּרֶךְ וְנִטְלָן לְאוֹכְלָן וְנִמְלֵךְ לְהַצְנִיעַ ·
לֹא יִצְנִיעַ עַד שְׂיַעֲשֹׂר · וְאִם מִתְחִלָּה נִטְלָן בְּשִׁבִּיל שְׁלֹא
יֵאבְדוּ פָטוּר · כָּל דֹּבֵר שְׂאִין אָדָם רִשְׁאֵי לְמַכְרוֹ דְּמָאֵי ·
לֹא יִשְׁלַח לְחֻבֵּירוֹ דְּמָאֵי · רַבִּי יוֹסִי מִתִּיר בּוֹדְאֵי וּבִלְבָד
שִׂידִיעֵנו:

ד' הַמוֹלִיד חֲטִים לְטוֹחַן כּוֹתִי אוֹ לְטוֹחַן עִם הָאָרֶץ
בְּחֻזְקָתָן לְמַעֲשָׂרוֹת וְלִשְׁבִיעִית · לְטוֹחַן נָכְרִי דְּמָאֵי ·
הַמִּפְקִיד פִּירוֹתָיו אֶצֶל הַכּוֹתִי אוֹ אֶצֶל עִם הָאָרֶץ ·
בְּחֻזְקָתָן לְמַעֲשָׂרוֹת וְלִשְׁבִיעִית · אֶצֶל הַנִּכְרִי כְּפִירוֹתָיו ·
רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר דְּמָאֵי:

ה' הַנּוֹתֵן לְפּוֹנְדָקִית · מַעֲשֵׂר אֶת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ · וְאֵת
שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה · מִפָּנֵי שֶׁחֲשׂוּדָה לְחִלּוֹף · אָמַר רַבִּי
יוֹסִי אֵין אָנוּ אַחֲרָאִין לְרַמָּאִים · אֵינוּ מַעֲשֵׂר · אֲלֵא מֵה
שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה בִּלְבָד:

ו' הַנּוֹתֵן לְחִמּוֹתָיו מַעֲשֵׂר אֶת שֶׁהוּא נוֹתֵן לָהּ · וְאֵת
שֶׁהוּא נוֹטֵל מִמֶּנָּה · מִפָּנֵי שֶׁהִיא חֲשׂוּדָה לְחִלּוֹף אֶת
הַמִּתְקַלְקֵל · אָמַר רַבִּי יְהוּדָה רוֹצֶה הִיא בְּתִקְנַת בִּתָּהּ
וּבּוֹשָׁה מִחֲתָנָהּ · מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה בְּנוֹתָן לְחִמּוֹתָיו
שְׁבִיעִית · שְׂאִינָה חֲשׂוּדָה לְהַחֲלִיף · לְהֵאכִיל אֶת בִּתָּהּ
שְׁבִיעִית:

פרק ד

הַלּוֹקֵחַ פִּירוֹת מִמֵּי שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • וְשָׂכַח
 לַעֲשֹׂרָן וְשׂוֹאֲלוֹ בְּשַׁבָּת • יֹאכֵל עַל פִּיו • חֲשֵׁכָה
 מוֹצָאֵי שַׁבָּת • לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר • לֹא מִצָּאוֹ • אָמַר
 לוֹ אַחֵר שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • מַעֲשָׂרִין הֵן • אוֹכֵל
 עַל פִּיו • חֲשֵׁכָה מוֹצָאֵי שַׁבָּת • לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר •
 תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמָאֵי שְׁחִזְרָה לְמִקְוָמָהּ • רַבִּי שִׁמְעוֹן
 שְׁזוּרִי אוֹמֵר אֵף בַּחֹל שׂוֹאֲלוֹ וְאוֹכְלוֹ עַל פִּיו:

^ב הַמְדִיר אֶת חֲבִירוֹ שְׂיֹאכֵל אֶצְלוֹ • וְהוּא אֵינוֹ מֵאֲמִינוֹ
 עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • אוֹכֵל עִמּוֹ בְּשַׁבָּת הֲרֵאשׁוּנָה • אֵף עַל
 פִּי שְׂאִינוֹ מֵאֲמִינוֹ עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • וּבִלְבָד שְׂיֹאמַר לוֹ
 מַעֲשָׂרִין הֵן • וּבְשַׁבָּת שְׁנִיָּיה אֵף עַל פִּי שֶׁנִּדְד מִמֶּנּוּ
 הִנִּיָּיה • לֹא יֹאכֵל עַד שְׁיַעֲשֹׂר:

^ג רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אֵין אָדָם צָרִיךְ לְקָרוֹת שֵׁם לְמַעֲשֵׂר
 עָנִי שֶׁל דְּמָאֵי • וְחֲכָמִים אוֹמְרִים קוֹרֵא שֵׁם וְאֵינוֹ צָרִיךְ
 לְהַפְרִישׁ:

^ד מִי שֶׁקָּרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמָאֵי • וְלַמַּעֲשֵׂר עָנִי
 שֶׁל וְדָאֵי לֹא יִטְלֵם בְּשַׁבָּת • וְאִם הָיָה כֶּהֵן אוֹ עָנִי לְמוֹדִים
 לְאָכּוֹל אֶצְלוֹ יָבוֹאוּ וְיֹאכְלוּ • וּבִלְבָד שְׁיִוְדִיעֵם:

^ה הָאוֹמֵר לְמִי שְׂאִינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת • קַח לִי מִמִּי
 שֶׁהוּא נֶאֱמָן וּמִמִּי שֶׁהוּא מַעֲשֵׂר • אֵינוֹ נֶאֱמָן • מֵאִישׁ פְּלוֹנִי

הרי זה נאמן · הלך לקח ממנו · ואמר לו לא מצאתיו ·
לקחתי לך מאחר שהוא נאמן · אינו נאמן:

^י הנכנס לעיר ואינו מכיר אדם שם · אמר · מי כאן
נאמן · מי כאן מעשר · אמר לו אחד אני · אינו נאמן ·
(אמר לו) איש פלוני נאמן · הרי זה נאמן · הלך לקח
ממנו אמר לו מי כאן מזכר ישן · ואמר לו מי ששלחך
אצלי · אף על פי שהן בגומלין זה את זה · הרי אלו
נאמנין:

^י החמרים שנכנסו לעיר · אמר אחד · שלי חדש ושל
חברי ישן · שלי אינו מתוקן · ושל חברי מתוקן · אינו
נאמנין · רבי יהודה אומר נאמנין:

פרק ה

הלוקח מן הנחתום כיצד הוא מעשר · נוטל כדי
תרומת מעשר וחלה ואומר · אחד ממאה
ממה שיש כאן · הרי (בצד) זה מעשר · ושאר מעשר
סמוך לו · זה שעשיתי מעשר · עשוי תרומת מעשר
עליו · והשאר חלה · ומעשר שני בצפון או בדרום ·
ומחלל על המעות:

^ב הרוצה להפריש תרומה ותרומת מעשר כאחת · נוטל
אחד משלשים ושלש ושלש · ואומר אחד ממאה ממה
שיש כאן · הרי זה בצד זה חולין · והשאר תרומה על

הכל · ומאה חולין שיש כאן · הרי זה בצד זה מעשר ·
ושאר מעשר סמוך לו · זה שעשיתי מעשר עשוי תרומת
מעשר עליו · ומעשר שני בצפון או בדרום · ומחלל על
המעות:

ג הלוקח מן הנחתום · מעשר מן החמה על הצוננת · ומן
הצוננת על החמה · אפילו מטפוסין הרבה · דברי רבי
מאיר · רבי יהודה אוסר · שאני אומר חטים של אמש
היו משל אחד · ושל היום היו משל אחר · רבי שמעון
אוסר בתרומת מעשר ומתיר בחלה:

ד הלוקח מן הפלטר · מעשר מכל טפוס וטפוס דברי
רבי מאיר · רבי יהודה אומר מאחת על הכל · מודה
רבי יהודה בלוקח מן המנפול · שהוא מעשר מכל אחד
ואחד:

ה הלוקח מן העני · וכן העני שנתנו לו פרוסות פת ·
או פלחי דבילה · מעשר מכל אחד ואחד · ובתמרים
ובגרוגרות בולל ונוטל · אמר רבי יהודה אימתי בזמן
שמתנה מרבה · אבל בזמן שמתנה מועטת · מעשר
מכל אחד ואחד:

ו הלוקח מן הסיטון וחזר ולקח ממנו שניה לא יעשר מזה
על זה · אפילו מאותו הסוג · אפילו מאותו המין · נאמן
הסיטון לומר משל אחד הם:

י' הלוקח מבעל הבית וְחִזֵּר וְלָקַח מִמֶּנּוּ שְׁנִיָּהּ · מַעֲשֵׂר
מִזֶּה עַל זֶה · אֲפִילוּ מִשְׁתֵּי קָפוֹת · אֲפִילוּ מִשְׁתֵּי עֵיִרוֹת ·
בְּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה מוֹכֵר יֶרֶק בְּשׁוּק · בְּזֶמֶן שֶׁמִּבִּיאִין
לוֹ מִגְנוֹתָיו · מַעֲשֵׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל · וּמִגְנוֹת אַחֲרוֹת ·
מַעֲשֵׂר מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד:

י"ח הלוקח טָבֵל מִשְׁנֵי מְקוֹמוֹת · מַעֲשֵׂר מִזֶּה עַל זֶה · אִף
עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ אֵין אָדָם רִשְׁאִי לְמִכּוֹר טָבֵל אֶלָּא לְצוּרָד:
ט' מַעֲשֵׂרִין מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל גִּזִּים · מִשָּׁל גִּזִּים עַל
שָׁל יִשְׂרָאֵל · מִשָּׁל יִשְׂרָאֵל עַל שָׁל כּוֹתִים · מִשָּׁל כּוֹתִים
עַל שָׁל כּוֹתִים · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר מִשָּׁל כּוֹתִים עַל שָׁל
כוֹתִים:

י' עֲצִין נָקוֹב הָרִי זֶה כְּאֶרֶץ · תֵּרֶם מִהָאֶרֶץ עַל עֲצִין נָקוֹב ·
מַעֲצִין נָקוֹב עַל הָאֶרֶץ · תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה · מִשְׁאִינוֹ נָקוֹב
עַל הַנָּקוֹב · תְּרוּמָה וְיַחֲזוֹר וְיִתְרוֹם · מִן הַנָּקוֹב עַל שְׁאִינוֹ
נָקוֹב · תְּרוּמָה וְלֹא תֹאכַל · עַד שִׁיּוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמוֹת
וּמַעֲשָׂרוֹת:

י"ח תֵּרֶם מִן הַדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי · מִדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי ·
תְּרוּמָה וְיַחֲזוֹר וְיִתְרוֹם · מִן הַדְּמָאֵי עַל הַדְּמָאֵי · תְּרוּמָה
וְלֹא תֹאכַל · עַד שִׁיּוּצִיא עָלֶיהָ תְּרוּמוֹת וּמַעֲשָׂרוֹת:

פרק ו

הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל • מִן הַנֶּכְרִי • מִן הַכּוֹתִי • יִחַלֵּק
 לַפְּנִיָּהֶם • הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל • תּוֹרֵם וְנוֹתֵן
 לוֹ • אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזִמְנֵי שְׁנוֹתָן לוֹ מֵאוֹתוֹ הַשְּׂדֵה
 וּמֵאוֹתוֹ הַמִּין • אֲבָל אִם נָתַן לוֹ מִשְׂדֵּה אַחֶרֶת אוֹ מִמֵּין
 אַחֵר • מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ:

^ב הַחוֹכֵר שְׂדֵה מִן הַנֶּכְרִי • מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן לוֹ • רַבִּי יְהוּדָה
 אוֹמֵר אִף הַמִּקְבֵּל שְׂדֵה אֲבוֹתָיו מִן הַגּוֹי • מַעֲשֵׂר וְנוֹתֵן
 לוֹ:

^ג כֹּהֵן וְלוֹי שֶׁקִּבְּלוּ שְׂדֵה מִיִּשְׂרָאֵל • כָּשֶׁם שֶׁחֹלְקִין בְּחוּלִין
 כֹּךְ חֹלְקִין בְּתֵרוּמָה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הַמַּעֲשֵׂרוֹת
 שֶׁלָּהֶן • שֶׁעַל מַנֶּת כֵּן בָּאוּ:

^ד יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבְּלָה מִכֹּהֵן וּמִלוֹי • הַמַּעֲשֵׂרוֹת לְבַעָּלִים • רַבִּי
 יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר הַקֶּרְתָּנִי שֶׁקִּבְּלָה שְׂדֵה מִירוּשָׁלַיִם • מַעֲשֵׂר
 שְׁנֵי שָׁל יְרוּשָׁלַיִם • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים יָכוֹל הוּא הַקֶּרְתָּנִי •
 לַעֲלֹת וּלְאוֹכְלוֹ בִּירוּשָׁלַיִם:

^ה הַמִּקְבֵּל זֵתִים לְשֶׁמֶן • כָּשֶׁם שֶׁחֹלְקִין בְּחוּלִין כֹּךְ חֹלְקִין
 בְּתֵרוּמָה • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר יִשְׂרָאֵל שֶׁקִּבְּלָה מִכֹּהֵן וּמִלוֹי
 זֵתִים לְשֶׁמֶן לְמַחְצִית שֶׁכֶּר • הַמַּעֲשֵׂרוֹת לְבַעָּלִים:

י בית שמאי אומרים לא ימכור אדם זיתיו אלא לחבר ·
בית הלל אומרים אף למעשר · וצנועי בית הלל היו נוהגין
כדברי בית שמאי:

י שנים שבצרו את כרמיהם לתוך גת אחת · אחד
מעשר · ואחד שאינו מעשר · המעשר מעשר את שלו ·
וחלקו בכל מקום שהוא:

ח שנים שקבלו שדה באריסות · או שירשו או
שנשתתפו · יכול הוא לומר לו · טול אתה חטים
שבמקום פלוני · ואני חטים שבמקום פלוני · אתה יין
שבמקום פלוני · ואני יין שבמקום פלוני · אבל לא יאמר
לו טול אתה חטים · ואני שעורים · טול אתה יין · ואני
(אטול) שמן:

ט חבר ועם הארץ שירשו את אביהם עם הארץ · יכול
הוא לומר לו · טול אתה חטים שבמקום פלוני · ואני
חטים שבמקום פלוני · אתה יין שבמקום פלוני · ואני יין
שבמקום פלוני · אבל לא יאמר לו טול אתה חטים ואני
שעורים · טול אתה הלח ואני (אטול את) היבש:

י גר וגוי שירשו את אביהם גוי · יכול הוא לומר לו · טול
אתה עבודה זרה · ואני מעות · אתה יין · ואני פירות ·
ואם משבאו לרשות הגר אסור:

י" המזכר פירות בסוריא ואמר . משל ארץ ישראל הן
חייב לעשר . מעשרין הן נאמן . שהפה שאסר הוא
הפה שהתיר . משלי הן חייב לעשר . מעשרין הן נאמן .
שהפה שאסר הוא הפה שהתיר . ואם ידוע שיש לו
שדה אחר בסוריא . חייב לעשר :

י"ב עם הארץ שאמר לחבר . קח לי אגודת ירק . קח לי
גלוסקן אחד . לזקח סתם ופטור . ואם אמר שלי זה .
וזה של חברי ונתערבו . חייב לעשר . ואפילו הן מאה :

פרק ז

המזמין את חבריו שיאכל אצלו . והוא אינו מאמינו
על המעשרות . אומר מערב השבת . מה
שאני עתיד להפריש מחר . הרי הוא מעשר . ושאר
מעשר סמוך לו . זה שעשיתי מעשר . עשוי תרומת
מעשר עליו . ומעשר שני בצפון או בדרום . ומחולל
על המעות :

ב' מזגו לו את הכוס . אומר מה שאני עתיד לשייר בשולי
הכוס . הרי הוא מעשר . ושאר מעשר . סמוך לו . זה
שעשיתי מעשר . עשוי תרומת מעשר עליו . ומעשר שני
בפיו . ומחולל על המעות :

ג' פועל שאינו מאמין לבעל הבית . נוטל גרוגרת אחת
ואומר . זו ותשע הבאות אחריה . עשירות מעשר על

תשעים שאני אוכל • זו עשויה תרומת מעשר עליהן •
 ומעשר שני באחרונה • ומחולל על המעות • וחושף
 גרוגרת אחת • רבן שמעון בן גמליאל אומר לא יחשוף •
 מפני שהוא ממעט מלאכתו של בעל הבית • רבי יוסי
 אומר לא יחשוף • מפני שהוא תנאי בית דין:

ד הלוקח יין מבין הכותים אומר • שני לוגין שאני עתיד
 להפריש • הרי הן תרומה ועשרה מעשר (ראשון) •
 ותשעה מעשר שני • מיחל ושזתה:

ה היו לו תאנים של טבל בתוך ביתו • והוא בבית המדרש
 או בשדה • אומר שתי תאנים שאני עתיד להפריש •
 הרי הן תרומה • ועשר מעשר ראשון • ותשע מעשר
 שני • היו דמאי אומר • מה שאני עתיד להפריש למחר •
 הרי הוא מעשר • ושאר מעשר סמוך לו • זה שעשיתי
 מעשר • עשוי תרומת מעשר עליו • ומעשר שני בצפון
 או בדרום • ומחולל על המעות:

ו היו לפניו שתי כלכלות של טבל • ואמר מעשרות
 זו בזו • הראשונה מעשרת • של זו בזו ושל זו בזו •
 הראשונה מעשרת • מעשרותיהן מעשרות • כלכלה
 בחברתה • קרא שם:

ז מאה טבל מאה חולין • נוטל מאה ואחד • מאה טבל
 מאה מעשר • נוטל מאה ואחד • מאה חולין מתוקנין
 מאה מעשר • נוטל מאה ועשר • מאה טבל תשעים

מַעֲשֵׂר • תְּשׁוּעִים טָבֵל וְשִׁמוּנִים מַעֲשֵׂר • לֹא הִפְסִיד
כָּלוּם • זֶה הִכָּלָל • כָּל זֶמֶן שֶׁהֵטֵבֵל מְרַבֶּה • לֹא הִפְסִיד
כָּלוּם:

ח מי שֶׁהָיוּ לוֹ עֶשֶׂר שׁוּרוֹת • שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר כִּדֵּי יֵין • וְאָמַר
שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מַעֲשֵׂר • וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל
שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת לֹכֶסֶן • חֲצִי שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה אַחַת מַעֲשֵׂר •
וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל אַרְבַּע חֲבִיּוֹת מֵאַרְבַּע זָוִיּוֹת •
שׁוּרָה אַחַת מַעֲשֵׂר וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל שׁוּרָה אַחַת
לֹכֶסֶן • חֲצִי שׁוּרָה אַחַת מַעֲשֵׂר וְאֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא •
נוֹטֵל שְׁתֵּי שׁוּרוֹת לֹכֶסֶן • חֲבִית אַחַת מַעֲשֵׂר • וְאֵין יָדוּעַ
אִי זֶה הִיא • נוֹטֵל מִכָּל חֲבִית וְחֲבִית: סליק

מסכת כלאים

פרק א

החטים והזונין אינן כלאים זה בזה. השעורים
והשבולת שועל. הכסמים והשיפון. הפול
והספיר. הפרקדן והטופח. ופול הלבן והשעועית.
אינם כלאים זה בזה:

ב הקשות והמלפפון. אינם כלאים זה בזה. רבי יהודה
אומר כלאים. חזרת וחזרת גלים. עולשין ועולשי
שדה. כרישין וכרישי שדה. כוסבר וכוסבר שדה.
חרדל וחרדל מצרי. ודלעת המצרי וחרמוצה. ופול
מצרי והחרוב. אינם כלאים זה בזה:

ג הלפת והנפון והכרוב והתרובתור. התרדים
והלעונים. אינם כלאים זה בזה. הוסיף רבי עקיבא
השום והשומנית. הבצל והבצלצול. והתורמוס
והפלסלוס. אינן כלאים זה בזה:

ד ובאילן האגסים והקרוסתמלין. והפרישים
והעוזרדים. אינן כלאים זה בזה. התפוח והחזרד.
הפרסקים והשקדין. השיזפין והרימין. אף על פי
שדומין זה לזה כלאים זה בזה:

ה' הַצָּנוֹן וְהַנֶּפֶזִין · הַחֲרָדֵל וְהַלֶּפֶסֶן · וְדִלְעַת יִוְנִית עִם
הַמַּצְרִית · וְהַרְמוּצָה · אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לָזֶה · כִּלְאִים
זֶה בָּזֶה:

י' הַזֶּאֵב וְהַכֶּלֶב · כָּלֵב הַכּוֹפְרִי וְהַשּׁוֹעֵל · הָעֵזִים
וְהַעֲבָאִים · הַיְעֵלִים וְהַרְחֵלִים · הַסּוֹס וְהַפֶּרֶד · הַפֶּרֶד
וְהַחֲמוֹר · הַחֲמוֹר וְהָעֶרּוֹד · אֵף עַל פִּי שְׂדוּמִין זֶה לָזֶה ·
כִּלְאִים זֶה בָּזֶה:

י' אֵין מְבִיאִין אֵילָן בְּאֵילָן · יָרֵק בְּיָרֵק · וְלֹא אֵילָן בְּיָרֵק ·
וְלֹא יָרֵק בְּאֵילָן · רַבִּי יְהוּדָה מְתִיר יָרֵק בְּאֵילָן:

ח' אֵין נוֹטְעִין יָרֵקוֹת בְּתוֹךְ סֵדֵן שֶׁל שְׁקֵמָה · אֵין מְרַכִּיבִין
פִּיגָם עַל גְּבִי קֶדֶה לְבָנָה · מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרֵק בְּאֵילָן · אֵין
נוֹטְעִין יָחֹר שֶׁל תְּאֵנָה לְתוֹךְ הַחֲצוּב שֶׁיֵּהָא מְקִירוֹ · אֵין
תּוֹחֲבִין זְמוּרָה שֶׁל גֶּפֶן לְתוֹךְ הָאֲבֵטִיחַ · שֶׁתִּהְיֶה זֹרֶקֶת
מִימֶיהָ לְתוֹכוֹ · מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֵילָן בְּיָרֵק · אֵין נוֹתְנִין זֶרַע
דִּלְעַת לְתוֹךְ הַחֲלָמִית שֶׁתִּהְיֶה מְשֻׁמְרָתוֹ · מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָרֵק
בְּיָרֵק:

ט' הַטּוֹמֵן לֶפֶת וּצְנוּנוֹת תַּחַת הַגֶּפֶן · אִם הָיוּ מְקַצֵּת
הָעֵלִין מְגוּלִין · אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מְשׁוּם כִּלְאִים · וְלֹא מְשׁוּם
שְׂבִיעִית · וְלֹא מְשׁוּם מַעֲשְׂרוֹת · וְנִטְלִין בְּשֶׁבֶת · הַזֹּרֵעַ
חֲטָה וְשַׁעֲזָרָה כְּאַחַת · הֲרִי זֶה כִּלְאִים · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
אֵינוֹ כִּלְאִים עַד שֶׁיֵּהוּ שְׁתֵּי חֲטִים וְשַׁעֲזָרָה · אוֹ חֲטָה וּשְׁתֵּי
שַׁעֲזָרִים · אוֹ חֲטָה וְשַׁעֲזָרָה וְכוּסְמָת:

פרק ב

כָּל סָאָה שֵׁישׁ בּוֹ רוֹבַע מִמִּין אַחֵר • יִמָּעַט • רַבִּי יוֹסִי
 אָמַר יָבוֹר • בֵּין מִמִּין אֶחָד • בֵּין מְשֻׁנֵּי מִינִין •
 רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר לֹא אָמְרוּ אֲלָא מִמִּין אֶחָד • וְחֻכָּמִים
 אָמְרִים כָּל שֶׁהוּא כְּלָאִים בְּסָאָה • מִצְטָרֵף לְרוֹבַע:

^ב בְּמָה דְּבָרִים אָמֹרִים תְּבוּאָה בְּתִבּוּאָה • וְקִטְנִית
 בְּקִטְנִית • תְּבוּאָה בְּקִטְנִית • וְקִטְנִית בְּתִבּוּאָה • בְּאַמַּת
 אָמְרוּ • זִרְעוֹנִי גָּנָה שְׂאִינָן נֶאֱכָלִין • מִצְטָרֵפִין אֶחָד
 מִמַּעֲשָׂרִים וְאַרְבַּע בְּנוֹפֵל לְבֵית סָאָה • רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר
 כֶּשֶׁם שֶׁאָמְרוּ לְהַחֲמִיר כֶּךָ אָמְרוּ לְהַקֵּל • הַפְּשֵׁטָן
 בְּתִבּוּאָה • מִצְטָרֶפֶת אֶחָד מִמַּעֲשָׂרִים וְאַרְבַּע • בְּנוֹפֵל לְבֵית
 סָאָה:

^ג הֵייתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה חֲטִים וְנִמְלֹךְ לְזֹרְעָה שְׁעוֹרִין • יִמָּתִין
 לָהּ עַד שֶׁתִּתְּלִיעַ • וְיוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ יִזְרַע • אִם צִמְחָה • לֹא
 יֹאמַר אֶזְרַע וְאַחֵר כֶּךָ אוֹפֵךְ • אֲלָא הוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ זֹרַע •
 בְּמָה יֵהָא חוֹרֵשׁ • כְּתִלְמִי הִרְבִּיעָה • אָבָא שְׂאוּל אָמַר
 כֶּדֶי שְׁלֹא יִשְׁייר רוֹבַע לְבֵית סָאָה:

^ד זְרוּעָה וְנִמְלֹךְ לְנוֹטָעָה • לֹא יֹאמַר אָטַע וְאַחֵר כֶּךָ אוֹפֵךְ •
 אֲלָא הוֹפֵךְ וְאַחֵר כֶּךָ נוֹטֵעַ • נְטוּעָה וְנִמְלֹךְ לְזֹרְעָה • לֹא
 יֹאמַר אֶזְרַע וְאַחֵר כֶּךָ אֲשֵׁרֵשׁ • אֲלָא מְשֻׁרֵשׁ וְאַחֵר כֶּךָ
 זֹרַע • אִם רָצָה גֻמָּם עַד פְּחוֹת מִטֶּפֶחַ זֹרַע • וְאַחֵר כֶּךָ
 מְשֻׁרֵשׁ:

ה היתה שדהו זרועה קנבוס או לוף · לא יהא זורע ובא
על גביהם · שאינן עושין אלא לשלש שנים · תבואה
שעלו בה ספיחי אסטים · וכן מקום הגרנות שעלו בהן
מינין הרבה · וכן תלתן שהעלה מיני עשבים · אין מחיבין
אותו לנכש · אם נכש או כסח · אומרים לו עקור את
הכל · חוץ ממין אחד:

י הרוצה לעשות שדהו משר משר מכל מין · בית שמאי
אומרים שלשה תלמים של פתיח · ובית הלל אומרים
מלא העול השרוני · וקרובין דברי אלו להיות בדברי אלו:

י היתה ראש תור חטים · נכנס בתוך של שעורים מותר ·
מפני שהוא נראה כסוף שדהו · שלו חטים ושל חבירו
מין אחר · מותר לסמוך לו מאותו המין · שלו חטים ושל
חבירו חטים · מותר לסמוך לו תלם של פשתן · ולא תלם
של מין אחר · רבי שמעון אומר אחד זרע פשתן ואחד
כל המינין · רבי יוסי אומר · אף באמצע שדהו · מותר
לבדוק בתלם של פשתן:

ח אין סומכין לשדה תבואה חרדל וחריע · אבל סומכין
לשדה ירקות חרדל וחריע · וסומך לבור ולגיר ולגפה
ולדרדך · ולגדר שהוא גבוה עשרה טפחים · ולחרין
שהוא עמוק עשרה ורחב ארבעה · ולאילן שהוא מסך
על הארץ · ולסלע שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה:

ט הַרוּצָה לַעֲשׂוֹת שְׂדֵהוּ • קִרְחַת קִרְחַת מִכָּל מִין • עוֹשָׂה עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה קִרְחוֹת לְבֵית סָאָה • מִקְרַחַת לְבֵית רוֹבַע • וְזוֹרַע בְּתוֹכָהּ כָּל מִין שִׁירָצָה • הֵיטָהּ קִרְחַת אַחַת אוֹ שְׁתֵּים • זוֹרַעַם חֲרָדֵל • שָׁלַשׁ לֹא יִזְרַעַם חֲרָדֵל • מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִרְאִית כְּשֵׁדָה חֲרָדֵל • דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים תִּשַׁע קִרְחוֹת מוֹתָרוֹת • עֶשֶׂר אֲסוּרוֹת • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אֲפִילוּ כָּל שְׂדֵהוּ בֵּית כּוֹר • לֹא יַעֲשֶׂה בְּתוֹכָהּ • חוּץ מִקְרַחַת אַחַת:

י כָּל שֶׁהוּא בְּתוֹךְ בֵּית רוֹבַע • עוֹלָה בְּמִדַּת בֵּית רוֹבַע • אֲכִילַת הַגֶּפֶן וְהַקֶּבֶר וְהַסֵּלַע • עוֹלִין בְּמִדַּת בֵּית רוֹבַע • תְּבוּאָה בְּתִבּוּאָה בֵּית רוֹבַע • יָרֵק בִּירְק שֶׁשָּׂה טְפָחִים • תְּבוּאָה בִּירְק • יָרֵק בְּתִבּוּאָה • בֵּית רוֹבַע • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יָרֵק בְּתִבּוּאָה שֶׁשָּׂה טְפָחִים:

יא תְּבוּאָה נוֹטָה עַל גִּבִּי תְּבוּאָה • יָרֵק עַל גִּבִּי יָרֵק • תְּבוּאָה עַל גִּבִּי יָרֵק • יָרֵק עַל גִּבִּי תְּבוּאָה • הַכֹּל מוֹתָר • חוּץ מִדִּלְעַת יוֹנִית • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אִף הַקְּשׁוֹת וּפּוֹל הַמִּצְרִי • וְרוּאָה אֲנִי אֶת דִּבְרֵיהֶם מִדִּבְרֵי:

פרק ג

עֲרוּגָה שֶׁהִיא שְׂשֵׁה טְפָחִים עַל שְׂשֵׁה טְפָחִים · זֹרְעִים
 בְּתוֹכָהּ חֲמִשָּׁה זֵרְעוֹנִים · אֲרַבְּעָה בְּאַרְבָּעָה
 רוּחוֹת הָעֲרוּגָה · וְאַחַד בְּאַמְצָע · הִיא לֵה גָבוּל גָּבוּל
 טְפַח · זֹרְעִין בְּתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר · שְׁלֹשָׁה עַל כָּל גָּבוּל
 וּגְבוּל · וְאַחַד בְּאַמְצָע · לֹא יֵטַע רֹאשׁ הַלֶּפֶת בְּתוֹךְ
 הַגָּבוּל · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְמַלְאֶהוּ · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שִׂשָּׁה
 בְּאַמְצָע:

בִּכְל מִין זֵרְעִים אֵין זֹרְעִין בְּעֲרוּגָה · וְכָל מִין יִרְקוֹת זֹרְעִין
 בְּעֲרוּגָה · חֲרָדֵל וְאַפּוֹנִים הַשּׁוֹפִין מִין זֵרְעִים · אַפּוֹנִים
 הַגְּמָלָנִים מִין יֶרֶק · גָּבוּל שֶׁהִיא גָּבוּל טְפַח וְנִתְמַעֵט ·
 כָּשֵׁר · שֶׁהִיא כָּשֵׁר מִתְחַלְתּוֹ · הַתֵּלֶם וְאַמַּת הַמִּים שֶׁהִם
 עֲמוּקִים טְפַח · זֹרְעִים לְתוֹכָן שְׁלֹשָׁה זֵרְעוֹנִין · אֶחָד מִכָּאן
 וְאַחַד מִכָּאן · וְאַחַד בְּאַמְצָע:

הִיא רֹאשׁ תוֹר יֶרֶק נִכְנָס לְתוֹךְ שְׂדֵה יֶרֶק אַחֵר מוֹתֵר ·
 מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאָה כְּסוּף שְׂדֵהוּ · הֵיתָה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה
 יֶרֶק · וְהוּא מִבְּקֵשׁ לִטַּע בְּתוֹכָהּ · שׁוּרָה שֶׁל יֶרֶק אַחֵר ·
 רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר עַד שֶׁיִּהְיֶה הַתֵּלֶם מִפְּלֵשׁ · מֵרֹאשׁ
 הַשְּׂדֵה וְעַד רֹאשׁוֹ · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר אֲרֹךְ שְׂשֵׁה טְפָחִים
 וְרוֹחֵב מְלֹואוֹ · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר רוֹחֵב כְּמֵלֶא רוֹחֵב
 הַפְּרָסָה:

ד' הנוטע שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל קְשׁוּאִין · שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִים · שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל פֹּל הַמַּצְרִי · מוֹתֵר · שׁוּרָה שֶׁל קְשׁוּאִין · שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִים · שׁוּרָה שֶׁל פֹּל הַמַּצְרִי אָסוּר · שׁוּרָה שֶׁל קְשׁוּאִין · שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִים · שׁוּרָה שֶׁל פֹּל הַמַּצְרִי · וְשׁוּרָה שֶׁל קְשׁוּאִים · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מֵתִיר · וְחֲכָמִים אוֹסְרִין:

ה' נוטע אָדָם קִישׁוֹת וְדֹלַעַת לְתוֹךְ גּוֹמָא אַחַת · וּבִלְבָד שְׁתֵּיהֶּא זֶה נוטע לְצַד זֶה · וְזוֹ נוטע לְצַד זֶה · (וְנוטֵה שְׁעָר שֶׁל זֶה לְכָאן · וְשְׁעָר שֶׁל זֶה לְכָאן · שְׁכָל מַה שְׁאָסְרוּ חֲכָמִים לֹא גָזְרוּ אֶלָּא מִפְּנֵי מֵרְאִית הָעֵין):

ו' הִיִּתָּה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה בְּצָלִים · וּמִבֶּקֶשׁ לִטַּע בְּתוֹכָהּ שׁוּרוֹת שֶׁל דְּלוּעִים · רַבִּי יִשְׁמַעֲלֵאל אוֹמֵר עוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוטע שׁוּרָה אַחַת · וּמַנִּיחַ קָמַת בְּצָלִים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְנוטע שׁוּרָה אַחַת · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר עוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְנוטע שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וּמַנִּיחַ קָמַת בְּצָלִים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְנוטע שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים אִם אֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֵרְתָּהּ שְׁתֵּים עָשָׂרָה אַמָּה · לֹא יִקְיִים אֶת הַזֶּרַע שֶׁל בְּנֵתִים:

ז' דֹּלַעַת בִּירְק בִּירְק · וּבִתְבוּאָה נֹתֵנִין לָהּ בֵּית רוּבַע · הִיִּתָּה שְׂדֵהוּ זְרוּעָה תְּבוּאָה · וּבִקֵּשׁ לִטַּע לְתוֹכָהּ · שׁוּרָה שֶׁל דְּלוּעִין · נֹתֵנִין לָהּ לַעֲבוֹדָתָהּ שֶׁשָּׁה טַפָּחִים · וְאִם

הגדילה יַעֲקֹר מִלְפָּנֶיהָ · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר נוֹתֵנִין לָהּ
עֲבוֹדָתָה אַרְבַּע אַמּוֹת · אָמְרוּ לוֹ הִתְחַמֵּיר זֶה מִן הַגֶּפֶן ·
אָמַר לָהֶן מְצִינוּ שְׂזוֹ חֲמוּרָה מִן הַגֶּפֶן · שֶׁלִּגְפָן יְחִידִית
נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוֹדָתָה שְׁשֶׁה טַפָּחִים · וְלִדְלַעַת יְחִידִית נוֹתֵנִין
לָהּ בֵּית רוֹבַע · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל
כָּל שְׁלֹשָׁה דְלוּעִין לְבֵית סָאָה · לֹא יָבִיא זֶרַע לְתוֹךְ בֵּית
סָאָה · רַבִּי יוֹסִי בֶן הַחוּטָף אֶפְרָתִי אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי
יִשְׁמַעְאֵל כָּל שְׁלֹשָׁה דְלוּעִין לְבֵית כּוֹר · לֹא יָבִיא זֶרַע
לְתוֹךְ בֵּית כּוֹר:

פרק ד

קִרְחַת הַכֶּרֶם · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים
אַמּוֹת · וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה ·
מִחוּל הַכֶּרֶם · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה ·
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים שְׁתֵּים עָשָׂרָה אַמָּה · וְאִיזוֹ הִיא קִרְחַת
הַכֶּרֶם · כֶּרֶם שֶׁחָרַב מֵאֲמָצְעוֹ · אִם אֵין שֵׁם שֵׁשׁ עָשָׂרָה
אַמָּה · לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · הָיוּ שֵׁם שֵׁשׁ עָשָׂרָה אַמָּה ·
נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ · וְזוֹרֵעַ אֶת הַמוֹתֵר:

^ב אִי זֶה הִיא מִחוּל הַכֶּרֶם · בֵּין כֶּרֶם לְגֵדֵר · אִם אֵין שֵׁם
שְׁתֵּים עָשָׂרָה אַמָּה · לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · הָיוּ שֵׁם שְׁתֵּים
עָשָׂרָה אַמָּה · נוֹתֵנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמוֹתֵר:

^ג רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין זֶה אֶלָּא גֵדֵר הַכֶּרֶם · וְאִי זֶה הוּא
מִחוּל הַכֶּרֶם · בֵּין שְׁנֵי הַכְּרָמִים · וְאִי זֶה הוּא גֵדֵר שֶׁהוּא

גבוה עשרה טפחים · וחריץ שהוא עמוק עשרה ורחב
ארבעה:

ד מחיצת הקנים · אם אין בין קנה לחבירו שלשה טפחים
כדי שיכנס הגדי · הרי זו כמחיצה · וגדר שנפרץ עד
עשר אמות הרי היא כפתח · יתר מכן כנגד הפרצה
אסור · נפרצו בו פרצות הרבה · אם העומד מרבה
על הפרוץ מותר · ואם הפרוץ מרבה על העומד כנגד
הפרצה אסור:

ה הנוטע שורה של חמש גפנים · בית שמאי אומרים
כרם · ובית הלל אומרים אינו כרם · עד שיהיו שם שתי
שורות · לפיכך הזרע ארבע אמות שבכרם · בית שמאי
אומרים קדש שורה אחת · ובית הלל אומרים קדש שתי
שורות:

ו הנוטע שתיים כנגד שתיים · ואחת יוצאת זנב · הרי זה
כרם · שתיים כנגד שתיים ואחת בנתיים · או שתיים כנגד
שתיים · ואחת באמצע אינו כרם · עד שיהיו שתיים נגד
שתיים · ואחת יוצאת זנב:

ז הנוטע שורה אחת בתוך שלו · ושורה אחת בתוך
של חבירו · ודרך היחיד ודרך הרבים באמצע · וגדר
שהוא נמוך מעשרה טפחים הרי אלו מצטרפות · גבוה
מעשרה טפחים אינן מצטרפות · רבי יהודה אומר אם
ערסן מלמעלה הרי אלו מצטרפות:

ה' הַנוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת · אִם אֵין בִּינֵיהֶם שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · הָיוּ שְׁלֹשׁ · אִם אֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֵרְתָּהּ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה · לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר מִשּׁוּם חֲנֻנְיָהּ בֶּן חֲכִינָאִי אֲפִילוּ חֲרֻבָּה הָאֻמָּצְעִית · וְאֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֵרְתָּהּ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה · לֹא יָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · שְׁאֵלוּ מִתַּחֲלָה נִטְעָן · הִיָּה מוֹתֵר בְּשִׁמוֹנֶה אַמּוֹת:

ט' הַנוֹטֵעַ אֶת כְּרָמוֹ עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה (אַמָּה) שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה · מוֹתֵר לְהָבִיא זֶרַע לְשֵׁם · אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַעֲשֶׂה בְּצִלְמוֹן · בְּאַחַד שְׁנָטַע אֶת כְּרָמוֹ עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה · שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה · וְהָיָה הוֹפֵךְ שְׁעַר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת לְצַד אֶחָד · וְזוֹרֵעַ אֶת הַנֵּיר · וּבִשְׁנֵה הָאֲחֵרֶת הָיָה הוֹפֵךְ אֶת הַשְּׁעָר לְמָקוֹם אַחֵר וְזוֹרֵעַ אֶת הַבוֹר · וּבָא מַעֲשֶׂה לְפָנֵי חֲכָמִים וְהִתִּירוּ · רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים אֵף הַנוֹטֵעַ אֶת כְּרָמוֹ עַל (שְׁמוֹנֶה) שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת מוֹתֵר:

פרק ה

כָּרֶם שְׁחָרַב · אִם יֵשׁ בּוֹ לְלֶקֶט עֶשְׂרֵי גִפְנִים לְבֵית סָאָה ·
וְנִטְוִיעוֹת כֹּהֲלֶכְתָּן · הֲרִי זֶה נִקְרָא כָּרֶם דָּל · כָּרֶם
(דָּל) שֶׁהוּא נְטוּעַ עֲרֵבְבִיָּא · אִם יֵשׁ בּוֹ לְכוּיִן שְׁתֵּים כִּנְגָד
שְׁלֹשׁ · הֲרִי זֶה כָּרֶם · וְאִם לֹא אֵינוֹ כָּרֶם · רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר הוּאִיל וְהוּא נִרְאָה כְּתַבְנִית הַכָּרְמִים · הֲרִי זֶה כָּרֶם:

^ב כָּרֶם שֶׁהוּא נְטוּעַ עַל פָּחוֹת פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת · רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵינוֹ כָּרֶם · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּרֶם · וְרוֹאִין
אֶת הָאֻמָּצְעִיּוֹת · כָּאלוֹ אֵינָן:

^ג חֲרִיץ שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּכָרֶם · עֲמוֹק עֲשָׂרָה וָרֹחַב אַרְבָּעָה ·
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אִם הָיָה מְפֹלֵשׁ מֵרֹאשׁ
הַכָּרֶם וְעַד סוּפוֹ · הֲרִי זֶה נִרְאָה כְּבֵין שְׁנֵי כְרָמִים זוֹרְעִים
בְּתוֹכוֹ · וְאִם לֹא הֲרִי הוּא כִּגְתָּ · וְהִגַּת שְׁבַכְכֶּם עֲמוּקָה
עֲשָׂרָה וָרֹחַב אַרְבָּעָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר זוֹרְעִים
בְּתוֹכָהּ · וְחֲכָמִים אוֹסְרִים · שׁוּמִירָה שְׁבַכְכֶּם גְּבוּהָה
עֲשָׂרָה וָרֹחַב אַרְבָּעָה · זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ · וְאִם הָיָה שְׁעָר
בִּתְּשׁ אֶסּוּר:

^ד גִּפֶּן שֶׁהִיא נְטוּעָה בִּגְתָּ אוֹ בִּנְקָע · נוֹתֵנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ
זוֹרְעָ אֶת הַמּוֹזָר · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע
אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם · וְהִבִּית שְׁבַכְכֶּם זוֹרְעִים בְּתוֹכוֹ:

ה' הנוטע ירק בכרם או מקיים · הרי זה מקדש ארבעים
 וחמש גפנים · (אימתי) בזמן שהיו נטועות על ארבע
 ארבע · או על חמש חמש · היו נטועות על שש שש ·
 או על שבע שבע · הרי זה מקדש שש עשרה אמה לכל
 רוח · עגולות ולא מרבעות:

י' הרוואה ירק בכרם ואמר · כשאגיע לו אלקטנו מותר ·
 כשאחזור אלקטנו · אם הוסיף במאתים אסור:

י' היה עובר בכרם ונפלו ממנו זרעים · או שיצאו עם
 הזבלים או עם המים · הזורע וסערתו הרוח לאחוריו
 מותר · סערתו הרוח לפניו · רבי עקיבא אומר אם
 עשבים יופך · ואם אביב ינפץ · ואם הביאה דגן תדלק:

ח' המקיים קוצים בכרם · רבי אליעזר אומר קדש ·
 וחכמים אומרים לא קדש · אלא דבר שפמוהו מקיימין ·
 האירוס והקיסוס · ושושנת המלך · וכל (מיני) זרעים ·
 אינן בלאים בכרם · הקנבוס רבי טרפון אומר אינו
 בלאים · וחכמים אומרים בלאים · והקנרס בלאים
 בכרם:

פרק ו

אֵיזָהוּ עָרִיס • הַנוֹטֵעַ שׁוֹרָה שֶׁל חֲמֵשׁ גָּפְנִים • בְּצַד
הַגָּדֵר • שֶׁהוּא גְבוּהָ עֲשָׂרָה טַפָּחִים • אוֹ בְּצַד
חֲרִיץ • שֶׁהוּא עָמוּק עֲשָׂרָה טַפָּחִים וְרוֹחֵב אַרְבַּע • נוֹתֵנִין
לוֹ עֲבוּדָתוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת • בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מוֹדִדִין
אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעֵקֶר הַגָּפְנִים לַשָּׂדֶה • וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים
מִן הַגָּדֵר לַשָּׂדֶה • אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי • טוֹעִין כָּל
הָאוֹמְרִים כֵּן • אֲלֵא אִם יֵשׁ שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעֵקֶר גָּפְנִים
וְלַגָּדֵר • נוֹתֵנִין לוֹ אֶת עֲבוּדָתוֹ • וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתֵר • וְכַמָּה
הִיא עֲבוּדַת הַגָּפֶן • שֶׁשָּׂה טַפָּחִים לְכָל רוּחַ • רַבִּי עֲקִיבָא
אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה:

^ב עָרִיס שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַמְדֵּרְגָה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן
יַעֲקֹב אוֹמֵר אִם עוֹמֵד בָּאָרֶץ וּבוֹצֵר אֶת כָּלֹ • הָרִי זֶה
אוֹסֵר אַרְבַּע אַמּוֹת בַּשָּׂדֶה • וְאִם לֹא אֵינוֹ אוֹסֵר אֲלֵא
כַּנֶּגְדּוֹ • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הַנוֹטֵעַ אַחַת בָּאָרֶץ וְאַחַת
בַּמְדֵּרְגָה • אִם גְּבוּהָ מִן הָאָרֶץ עֲשָׂרָה טַפָּחִים אֵינָה
מַצְטַרֶּפֶת עִמָּה • וְאִם לֹא הָרִי זֶה מַצְטַרֶּפֶת עִמָּה:

^ג הַמְדֵּלָה אֶת הַגָּפֶן עַל מִקְצַת אָפִירוֹת • לֹא יֵבִיא זֶרַע
אֶל תַּחַת הַמּוֹתֵר • וְאִם הֵבִיא לֹא קֹדֵשׁ • וְאִם הֵלֵךְ הַחֲדָשׁ
אֲסוּר • וְכֵן הַמְדֵּלָה עַל מִקְצַת אֵילָן סָרֵק:

^ד הַמְדֵּלָה אֶת הַגָּפֶן עַל מִקְצַת אֵילָן מֵאֲכָל • מִתֵּר לְהֵבִיא
זֶרַע אֶל תַּחַת הַמּוֹתֵר • אִם הֵלֵךְ הַחֲדָשׁ יַחֲזִירָנוּ • מַעֲשֵׂה

שְהֵלֶךְ רַבִּי יְהוֹשֻעַ אֵצֶל רַבִּי יִשְמָעֵאל לְכַפֵּר עֲזִיזִי
וְהִרְאֵהוּ גִפֶּן מוֹלְדָה עַל מְקַצֵּת תְּאֵנָה · אָמַר לוֹ מָה אָנִי
לְהִבִּיא זֶרַע אֶל תַּחַת הַמוֹתֵר · אָמַר לוֹ מוֹתֵר · וְהִעֲלֵהוּ
מִשֵּׁם לְבֵית הַמִּגְנִיָּה · וְהִרְאֵהוּ גִפֶּן שֶׁהוּא מוֹדְלָה עַל
מְקַצֵּת הַקּוֹרֶה · וְסֻדָּן שֶׁל שְׁקָמָה · וְבוֹ קוֹרוֹת הַרְבֵּה ·
אָמַר לוֹ תַּחַת הַקּוֹרֶה זֶה אֲסוּר · וְהִשְׁאָר מוֹתֵר:

ה' אֵיזָהוּ אֵילָן סָרֶק · כָּל שֶׁאִינוֹ עוֹשֶׂה פִּירוֹת · רַבִּי מֵאִיר
אוֹמֵר הַכֹּל אֵילָן סָרֶק · חוּץ מִן הַזֵּית וְהַתְּאֵנָה · רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר כָּל שֶׁאִין כְּמוֹהוּ נוֹטְעִין שְׂדוֹת שְׁלֵמוֹת · הֲרִי זֶה
אֵילָן סָרֶק:

י פְּסָקֵי עָרִיס שְׂמוּנָה אֲמוֹת וְעוֹד · וְכָל מְדוֹת שֶׁאָמְרוּ
חֲכָמִים בְּכֶרֶם אֵין בָּהֶם וְעוֹד · חוּץ מִפְּסָקֵי עָרִיס · אֵלוֹ הֵן
פְּסָקֵי עָרִיס · עָרִיס שֶׁחָרַב מֵאֲמָצְעוֹ · וְנִשְׁתִּירָוּ בּוֹ חֲמֵשׁ
גִּפְנִים מִכָּאן וְחֲמֵשׁ גִּפְנִים מִכָּאן · אִם יֵשׁ שֵׁם שְׂמוּנָה
אֲמוֹת לֹא יִבִּיא זֶרַע לְשֵׁם · שְׂמוּנָה אֲמוֹת וְעוֹד · נוֹתֵנִין
לוֹ כְּדֵי עֲבוֹדָתוֹ · וְזוֹרֵעַ אֶת הַמוֹתֵר:

י' עָרִיס שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַכוֹתֵל מִתּוֹךְ הַקֶּרֶן וְכֻלָּהּ · נוֹתֵנִין
לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמוֹתֵר · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם אֵין שֵׁם
אַרְבַּע אֲמוֹת · לֹא יִבִּיא זֶרַע לְשֵׁם:

ח' הַקִּנִּים הַיוֹצְאִים מִן הָעָרִיס · וְחֵס עֲלֵיהֶם לְפָסְקוֹן · כְּנֻגָּד
מוֹתֵר · עֲשָׂאן כְּדֵי שִׁיְהֵלֶךְ עֲלֵיהֶן הַחֹדֶשׁ אֲסוּר:

ט הפֿרַח הַיּוֹצֵא מִן הָעֵרִיס • רֹאִין אוֹתוֹ כְּאִלוֹ מְטוּטָלֶת
תְּלוּיָהּ בּוֹ • כְּנִגְדּוֹ אָסוּר • וְכֵן בְּדִלִית • הַמּוֹתֵחַ זְמוּרָה
מֵאִילָן לְאִילָן תַּחְתֶּיהָ אָסוּר • סִפְקָהּ בְּחֶבֶל אוֹ בְּגָמִי •
תַּחַת הַסִּפּוּק מוֹתֵר • עֲשָׂאָה כְּדִי שְׂיִהְיֶה עָלָיו הַחֲדָשׁ
אָסוּר:

פרק ז

הַמְּבַרִּיד אֶת הַגֶּפֶן בְּאַרְץ • אִם אֵין עֵפֶר עַל גְּבֵה
שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים • לֹא יָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ • אֲפִילוּ
הַבְּרִיכָה בְּדִלְעַת אוֹ בְּסִילוֹן • הַבְּרִיכָה בְּסַלַּע • אֵף עַל פִּי
שְׂאִין עֵפֶר עַל גְּבֵה אֲלֹא שְׁלֹשׁ אַצְבָּעוֹת • מוֹתֵר לְהַבִּיא
זֶרַע עָלֶיהָ • הָאֲרֻכָּה שְׁבַגְפָּן • אֵין מוֹדֵדִין לָהּ אֲלֹא מִן
הָעֵיקָר הַשֵּׁנִי:

ב הַמְּבַרִּיד שְׁלֹשׁ גִּפְנִים וְעֻקְרֵיהֶם נִרְאִים • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּר
צְדוֹק אוֹמֵר אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶם מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה •
הָרִי אֵלּוֹ מִצְטָרְפוֹת • וְאִם לֹא אֵינָן מִצְטָרְפוֹת • גֶּפֶן
שְׂיִבְשָׁה • אָסוּרָה וְאִינָהּ מְקַדָּשֶׁת • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֵף
צֹמֵר גֶּפֶן אָסוּר וְאִינוֹ מְקַדָּשׁ • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֵּר צְדוֹק אוֹמֵר
מִשְׁמוֹ • אֵף עַל גְּבֵי הַגֶּפֶן • אָסוּר וְאִינוֹ מְקַדָּשׁ:

ג אֵלּוֹ אוֹסְרִין וְלֹא מְקַדָּשִׁין • מוֹתֵר חֶרְבֵּן הַכֶּרֶם • מוֹתֵר
מִחוּל הַכֶּרֶם • מוֹתֵר פְּסָקֵי עָרִיס • מוֹתֵר אֲפִיפִירוֹת • אֲבֵל
תַּחַת הַגֶּפֶן וְעִבּוּדַת הַגֶּפֶן • וְאַרְבַּע אַמּוֹת שְׁבַבְכֶּרֶם • הָרִי
אֵלּוֹ מְקַדָּשׁוֹת:

י' המספך את גפנו על גבי תבואתו של חבירו • הרי זה קדש וחייב באחריותו • רבי יוסי ורבי שמעון אומרים אין אדם מקדש דבר שאינו שלו:

ה' אמר רבי יוסי מעשה באחד שזרע את כרמו בשביעית • ובא מעשה לפני רבי עקיבא • ואמר אין אדם מקדש דבר שאינו שלו:

י' האנס שזרע את הכרם ויצא מלפניו • קוצרו אפילו במועד • עד כמה הוא נותן לפועלים עד שליש • יתר מכאן קוצר כדרכו והולך • אפילו לאחר המועד • מאימתי הוא נקרא אנס משישקע:

י' הרוח שעלעלה את הגפנים על גבי תבואה יגדור מיד • אם ארעו אנס • מותר • תבואה שהיא נוטה תחת הגפן • וכן בירק • מחזיר ואינו מקדש • מאימתי תבואה מתקדשת • משתשריש • וענבים משיעשו כפול הלבן • תבואה שיבשה כל צרכה • וענבים שבשלו כל צרכן • אינן מתקדשות:

ה' עציץ נקוב מקדש בכרם • ושאינו נקוב אינו מקדש • ורבי שמעון אומר זה וזה אוסרין ולא מקדשין • המעביר עציץ נקוב בכרם • אם הוסיף במאתים אסור:

פרק ח

בְּלֵאֵי הַפָּרֶם • אֲסוּרִין מִלְזָרוֹעַ וּמִלְקֵיִים • וְאֲסוּרִין
 בִּהֲנָאָה • בְּלֵאֵי זָרְעִים • אֲסוּרִין מִלְזָרוֹעַ
 וּמִלְקֵיִים • וּמוֹתְרִין בְּאֲכִילָה • וְכָל שֶׁכֶּן בִּהֲנָאָה • בְּלֵאֵי
 בְּגָדִים • מוֹתְרִין בְּכָל דְּבָר • וְאֵינָן אֲסוּרִין אֲלָא מִלְּבוּשׁ •
 בְּלֵאֵי בִּהְמָה מוֹתְרִים לְגִדְל וְלִקְיִים • וְאֵינָן אֲסוּרִים אֲלָא
 מִלְּהִרְבִּיעַ • בְּלֵאֵי בִּהְמָה אֲסוּרִים זֶה בְּזֶה:

^ב בִּהְמָה עִם בִּהְמָה • וְחִיָּה עִם חִיָּה • בִּהְמָה עִם חִיָּה •
 וְחִיָּה עִם בִּהְמָה • טִמְאָה עִם טִמְאָה • וְטְהוֹרָה עִם
 טְהוֹרָה • טִמְאָה עִם טְהוֹרָה • וְטְהוֹרָה עִם טִמְאָה •
 אֲסוּרִין לְחֵרוֹשׁ וְלִמְשׁוֹךְ וְלִהְנָהִיג:

^ג הַמְּנַהִיג • סוֹפֵג אֶת הָאֲרָבָעִים • וְהַיּוֹשֵׁב בִּקְרוֹן • סוֹפֵג
 אֶת הָאֲרָבָעִים • רַבִּי מֵאִיר פּוֹטֵר • וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁהִיא
 קְשׁוּרָה לְרִצּוּעוֹת אֲסוּרָה:

^ד אֵין קוֹשְׁרִין אֶת הַסּוֹס • לֹא לְצִדֵּי הַקְּרוֹן • וְלֹא לְאַחַר
 הַקְּרוֹן • וְלֹא אֶת הַלְּבָדָקִים לְגַמְלִים • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל
 הַנוֹלָדִים מִן הַסּוֹס אֶף עַל פִּי שְׁאֲבִיהֶן חֲמוֹר מִתְרִין זֶה
 עִם זֶה • וְכֵן הַנוֹלָדִים מִן הַחֲמוֹר אֶף עַל פִּי שְׁאֲבִיהֶם סוֹס
 מִתְרִין זֶה עִם זֶה • אֲבָל הַנוֹלָדִים מִן הַסּוֹס עִם הַנוֹלָדִים
 מִן הַחֲמוֹר • אֲסוּרִים זֶה עִם זֶה:

^ה הַפְּרוּטִיּוֹת אֲסוּרוֹת • וְהַרְמָךְ מִתֵּר • וְאֲדָנִי הַשְּׂדֵה חִיָּה •
 רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִטְּמְאוֹת בְּאֶהֱל כְּאָדָם • הַקּוֹפֵד • וְחוֹלֶדֶת

הַסְנִיִּים חֲתִיהַּ · חוֹלְדֵת הַסְנִיִּים רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים מְטַמֵּא כְּזוֹת בְּמִשְׁאָ וְכַעֲדָשָׁה בְּמִגָּע:

י שׁוֹר בַּר מִין בְּהֶמָּה · וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִין חֲתִיהַּ · כָּלֵב מִין
חֲתִיהַּ · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִין בְּהֶמָּה · הַחֲזִיר מִין בְּהֶמָּה ·
הָעֶרּוּד מִין חֲתִיהַּ · הַפִּיל וְהַקּוֹף מִין חֲתִיהַּ · וְאָדָם מֵתָר עִם
כָּלֵם · לְמִשׁוּד וְלַחֲרוּשׁ (וּלְהִנְהִיג):

פרק ט

אֵין אָסוּר מְשׁוּם כְּלָאִים · אֲלֵא צֶמֶר וּפְשָׁתִים · וְאִינוּ
מְטַמֵּא בַּנְּגָעִים אֲלֵא צֶמֶר וּפְשָׁתִים · אֵין הַכֹּהֲנִים
לֹבֵשִׁין לְשִׁמֶשׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ · אֲלֵא צֶמֶר וּפְשָׁתִים ·
צֶמֶר גְּמָלִים וְצֶמֶר רְחִלִּים שְׁטֶרְפֵּן זֶה בָּזָה · אִם רוֹב
מִן הַגְּמָלִים מֵתָר · וְאִם רוֹב מִן הָרְחִלִּים אָסוּר · מְחַצֶּה
לְמַחצָה אָסוּר · וְכֵן הַפֶּשֶׁתִּין וְהַקִּנְבוֹס · שְׁטֶרְפֵּן זֶה בָּזָה:

ב הַשִּׁירִים וְהַכֶּלֶךְ אֵין בָּהֶם מְשׁוּם כְּלָאִים · אֲבָל אָסוּרִים
מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵין · הַכָּרִים וְהַכֶּסְתּוֹת אֵין בָּהֶם מְשׁוּם
כְּלָאִים · וּבִלְבָד שְׁלֵא יִהְיֶה בְּשָׂרוֹ נוֹגַע בָּהֶם · אֵין עֲרָאִי
לְכִלְאִים · וְלֹא יִלְבֹּשׁ כְּלָאִים · אֲפִילוּ עַל גִּבִּי עֹשֶׂהָ ·
אֲפִילוּ לְגִנוּב אֶת הַמָּכֶס:

ג מְטַפְּחוֹת הַיָּדִים · מְטַפְּחוֹת הַסְּפָרִים · מְטַפְּחוֹת הַסִּפָּג ·
אֵין בָּהֶם מְשׁוּם כְּלָאִים · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר · וּמְטַפְּחוֹת
הַסְּפָרִים · אָסוּרוֹת מְשׁוּם כְּלָאִים:

ד תְּכַרִּיבִי הַמֵּת וּמִרְדֵּעַת שֶׁל חֲמוֹר • אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם כְּלָאִים • לֹא יִתֵּן הַמִּרְדֵּעַת עַל כְּתָפוֹ • אָפִילוֹ לְהוֹצִיא עָלֶיהָ זָבֹל:

ה מוֹכְרֵי כֶסֶת • מוֹכְרִין בְּדֶרֶךְ • וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּנוּ • בַּחֲמָה • מִפְּנֵי הַחֲמָה • וּבְגָשְׁמִים • מִפְּנֵי הַגָּשְׁמִים • וְהַצְנוּעִים מִפְּשִׁילִין בַּמָּקַל לְאַחֲזֹרִיהֶן:

ו תוֹפְרֵי כֶסֶת • תוֹפְרִין בְּדֶרֶךְ • וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּנוּ • בַּחֲמָה • מִפְּנֵי הַחֲמָה • וּבְגָשְׁמִים • מִפְּנֵי הַגָּשְׁמִים • וְהַצְנוּעִים תוֹפְרִין בְּאַרְץ:

ז הַבְּרִיסִין וְהַבְּרִדְסִין • וְהַדְּלִמְטִיקִיּוֹן • וּמִנְעָלוֹת הַפִּינוֹן • לֹא יִלְבַּשׁ בָּהֶן עַד שִׁיבְדוֹק • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר הַבָּאִים מִחוּץ הַיָּם וּמִמַּדִּינֹת הַיָּם • אֵינָן צָרִיכִים בְּדִיקָה • מִפְּנֵי שְׁחִזְקָתָן בְּקִנְבוֹס • וּמִנְעַל שֶׁל זָרֵד אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כְּלָאִים:

ח אֵין אֲסוּר מִשּׁוּם כְּלָאִים אֶלָּא טוּוֹי וְאַרוּג • שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעֲטָנִי • דָּבָר שֶׁהוּא שׁוּעַ טוּוֹי וְנוֹז • רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֵעָזָר אוֹמֵר גָּלוּז • וּמִלִּיז הוּא אֶת אָבִיו שֶׁבִשְׁמִים עָלָיו:

ט לְבָדִים אֲסוּרִים מִפְּנֵי שֶׁהֵם שׁוּעִים • פִּי שֶׁל צֶמֶר בְּשֵׁל פֶּשֶׁתָּן אֲסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהֵם חוֹזְרִין בְּאַרְיֵג • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מִשִּׁיחוֹת שֶׁל אֲרָגְמָן אֲסוּרוֹת • מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹלִל עַד שֶׁלֹּא קוֹשֵׁר • לֹא יִקְשׁוֹר סָרֵט שֶׁל צֶמֶר בְּשֵׁל פֶּשֶׁתָּן • לַחֲגוֹר בּוֹ אֶת מִתְּנָיו • אֵף עַל פִּי שֶׁהִרְצוּעָה בְּאֶמְצַע:

' אֹתוֹת הַגֶּרְדִּין וְאֹתוֹת הַכּוֹבָסִין · אֲסוּרוֹת מְשׁוּם
 כְּלָאִים · הַתּוֹכֵף תְּכִיפָה אַחַת אֵינָה חֲבוּר · וְאֵין בָּהּ
 מְשׁוּם כְּלָאִים · וְהַשּׁוֹמֵטָה בְּשַׁבַּת פָּטוּר · עָשָׂה שְׁנֵי
 רְאשֵׁיהָ לְצַד אֶחָד · חֲבוּר וַיֵּשׁ בָּהּ מְשׁוּם כְּלָאִים ·
 וְהַשּׁוֹמֵטָה בְּשַׁבַּת חַיִּיב · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שְׂיִשְׁלֵשׁ ·
 הַשֶּׁק וְהַקֶּפֶה מִצְטָרְפִין לְכָלֵאִים: סליק

מסכת שביעית

פרק א

עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית · בית
שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי · ובית הלל
אומרים עד העצרת · וקרובין דברי אלו · להיות בדברי
אלו:

ב איזהו שדה האילן · כל שלשה אילנות לבית סאה · אם
ראויין לעשות כפר דבלה · של ששים מנה באיטלקי ·
חורשים כל בית סאה בשבילן · פחות מכאן · אין חורשין
להם אלא מלא האורה · וסלו חוצה לו:

ג אחד אילן סרק · ואחד אילן מאכל · רואין אותן כאלו
הם תאנים · אם ראויין לעשות כפר דבלה · של ששים
מנה באיטלקי · חורשין כל בית סאה בשבילן · פחות
מכאן · אין חורשין להן אלא לצרכן:

ד היתה אחד עושה כפר דבלה ושנים אין עושין · או שנים
עושין ואחד אינו עושה · אין חורשין להן אלא לצרכן ·
עד שיהיו משלשה ועד תשעה · היו עשרה · מעשרה
ולמעלה · בין עושין בין שאינן עושין · חורשין כל בית
סאה בשבילן · שנאמר בחריש ובקציר תשבֹות · אין
צריך לומר חריש וקציר של שביעית · אלא חריש של
ערב שביעית שהוא נכנס בשביעית · וקציר של שביעית

שהוא יוצא למוצאי שביעית · רבי ישמעאל אומר מה
חריש רשות אף קציר רשות · יצא קציר העומר:

ה שלשה אילנות של שלשה אנשים הרי אלו מצטרפין ·
וחורשין כל בית סאה בשבילן · וכמה יהא ביניהם · רבן
(שמעון בן) גמליאל אומר כדי שיהא הבקר עובר בכליו:

י עשר נטיעות מפוזרות בתוך בית סאה · חורשין כל
בית סאה בשבילן · עד ראש השנה · היו עשויות שורה
ומוקפות עטרה · אין חורשין להם אלא לצרכן:

י הנטיעות והדלועים מצטרפין לתוך בית סאה · רבן
שמעון בן גמליאל אומר כל עשרה דלועים לבית סאה ·
חורשין כל בית סאה עד ראש השנה:

ה עד אימתי נקראו נטיעות · רבי אלעזר בן עזריה
אומר עד שיחולו · רבי יהושע אומר בת שבע
שנים · רבי עקיבא אומר נטיעה כשמה · אילן שנגמם
והוציא חליפין · מטפח ולמטה כנטיעה · מטפח ולמעלה
כאילן · דברי רבי שמעון:

פרק ב

עַד אֵימָתִי חוֹרְשִׁין בְּשָׂדֶה לִבָּן עָרֵב שְׁבִיעִית · עַד
שֶׁתְּכַלֶּה הַלִּיחָה · כָּל זֶמֶן שֶׁבִנִּי אָדָם חוֹרְשִׁין לִטַּע
בַּמִּקְשָׁאוֹת וּבַמְדֻלְעוֹת · אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן נָתַתְּ תוֹרַת כָּל
אֶחָד וְאֶחָד בִּידּוֹ · אֲלֹא בְּשָׂדֶה הַלִּבָּן עַד הַפֶּסַח · וּבְשָׂדֶה
הָאֵילָן עַד עֲצָרַת:

ב מִזְבְּלִין וּמַעֲדָרִין בַּמִּקְשָׁאוֹת וּבַמְדֻלְעוֹת עַד רֹאשׁ
הַשָּׁנָה · וְכֵן בְּבֵית הַשְּׁלָחִים · מִיִּבְלִין מִפְּרָקִין מֵאֲבָקִין
מִעֲשָׁנִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵף נוֹטֵל הוּא
אֶת הָעֵלָה מִן הָאֲשָׁכּוֹל בְּשְׁבִיעִית:

ג מִסְקָלִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · מִקְרָסְמִין מְזֻרְדִּין מִפְּסָלִין עַד
רֹאשׁ הַשָּׁנָה · רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר כְּזֵרוּדָה וּכְפִסּוּלָה שֶׁל
חֲמִישִׁית בְּדָ שֶׁל שְׁשִׁית · רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר כָּל זֶמֶן שֶׁאֲנִי
רִשָּׁאִי בַעֲבוּדַת הָאֵילָן רִשָּׁאִי אֲנִי בַּפִּסּוּל:

ד מְזֻהָמִין אֶת הַנְּטִיעוֹת וְכוֹרְכִין אוֹתָן וְקוֹטְמִין אוֹתָן ·
וְעוֹשִׂין לָהֶם בָּתִּים · וּמִשְׁקִין אוֹתָן עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה ·
רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּר צְדוֹק אוֹמֵר אֵף מִשְׁקָה הוּא אֶת הַנוֹף
בְּשְׁבִיעִית · אֲבָל לֹא אֶת הָעֵקֶר:

ה סָכִין אֶת הַפָּגִים וּמִנְקָבִים אוֹתָם עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · פָּגִי
עָרֵב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנְסוּ לְשְׁבִיעִית · וְשֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁיֵּצְאוּ
לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · לֹא סָכִין וְלֹא מְנַקְבִין אוֹתָן · רַבִּי יְהוּדָה

אומר מקום שנהגו לסוד אינן סכין מפני שהיא עבודה ·
מקום שנהגו שלא לסוד סכין · רבי שמעון מתיר באילן ·
מפני שהוא רשאי בעבודת האילן:

^י אין נוטעין · ואין מבריכין · ואין מרכיבין · ערב
שבועית · פחות משלשים יום לפני ראש השנה · ואם
נטע או הבריך או הרכיב יעקור · רבי יהודה אומר
כל הרבה שאינה קולטת לשלשה ימים · שוב אינה
קולטת · רבי יוסי ורבי שמעון אומרים לשתי שבתות:

^י האורז והדוחן והפרגין והשומשמין שהשרישו לפני
ראש השנה · מתעשרין לשעבר ומתריין בשביעית · ואם
לאו אסורין בשביעית · ומתעשרין לשנה הבאה:

^ח רבי שמעון שזורי אומר פול המצרי שזרעו
לזרע בתחלה כיוצא בהן · רבי שמעון אומר אפונין
הגמלונין כיוצא בהן · רבי אלעזר אומר אפונין הגמלונין
משתרמלו לפני ראש השנה:

^ט הבצלים הסריסים ופול המצרי · שמנע מהם מים
שלשים יום לפני ראש השנה · מתעשרין לשעבר
ומתריין בשביעית · ואם לאו אסורין בשביעית ·
ומתעשרין לשנה הבאה · ושל בעל שמנע מהם מים שתי
עונות דברי רבי מאיר · וחכמים אומרים שלש:

הַדְּלוּעִין שְׁקִיּוֹמָן לְזֶרַע . אִם הִקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה
וְנִפְסְלוּ מֵאֹכֶל אָדָם . מִתֵּר לְקִיּוֹמָן בְּשִׁבְעִית . וְאִם
לֹא אָסוּר לְקִיּוֹמָן בְּשִׁבְעִית . הַתְּמָרוֹת שֶׁלֹּהֶם אָסוּרוֹת
בְּשִׁבְעִית . וּמִרְבִּיצִין בְּעֶפֶר לָבֶן . דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן . רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹסֵר . מִמָּרְסִין בְּאוֹרֵז בְּשִׁבְעִית . רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אָבֵל אֵין מִכֶּסְחִין:

פרק ג

מֵאִימַתִּי מוֹצִיאִין זְבָלִים לְאַשְׁפֹּתוֹת . מְשִׁיפְסִיקוּ עוֹבְרֵי
עֲבִירָה . דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר . רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
מְשִׁיבֵשׁ הַמֶּתוֹק . רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר מְשִׁיק־שׁוֹר:

בַּעַד כַּמָּה מְזַבְּלִין . עַד שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אַשְׁפֹּתוֹת לְבֵית סָאָה .
שֶׁל עֶשֶׂר עֶשֶׂר מִשְׁפָּלוֹת . שֶׁל לֶתֶד לֶתֶד . מוֹסִיפִין עַל
הַמִּשְׁפָּלוֹת . וְאֵין מוֹסִיפִין עַל הָאַשְׁפֹּתוֹת . רַבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמֵר אֵף עַל הָאַשְׁפֹּתוֹת:

ג עוֹשֶׂה אָדָם אֶת שְׂדֵהוּ שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ אַשְׁפֹּתוֹת לְבֵית
סָאָה . יֵתֵר מִכֵּן מִחֲצִיב . דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן . וְחֲכָמִים
אוֹסְרִין עַד שִׁיעֲמִיק שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד שִׁיגְבִיָּה שְׁלֹשָׁה .
עוֹשֶׂה אָדָם אֶת זְבֻלוֹ אוֹצֵר . רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר עַד שִׁיעֲמִיק
שְׁלֹשָׁה אוֹ עַד שִׁיגְבִיָּה שְׁלֹשָׁה . הִיא לוֹ דִּבְרַי מוֹנֵט מוֹסִיף
עָלָיו וְהוֹלֵךְ . רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹסֵר עַד שִׁיעֲמִיק
שְׁלֹשָׁה . אוֹ עַד שִׁיגְבִיָּה שְׁלֹשָׁה . אוֹ עַד שִׁיתָן עַל הַסֹּלַע:

י המדייר שדהו · עושה סהר לבית סאתים · עוקר שלש רוחות ומניח את האמצעית · נמצא מדייר בית ארבע סאין · רבן שמעון בן גמליאל אומר בית שמונה סאין · היתה כל שדהו בית ארבע סאין · משייר ממנה מקצת מפני מראית העין · ומוציא מן הסהר · ונותן לתוך שדהו בדרך המזבלין:

ה לא יפתח אדם מחצב בתחלה לתוך שדהו · עד שיהיו בו שלש מרביות · שהם שלש על שלש על רום שלש · שיעורן עשרים ושבעה אבנים:

י גדר שיש בו עשרה אבנים · של משאוי שנים שנים · הרי אלו ינטלו · שיעור גדר עשרה טפחים · פחות מכן מחצב וגוממו · עד פחות מהארץ טפח · במה דברים אמורים מתוך שלו · אבל מתוך של חבירו · מה שהוא רוצה יטול · במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו מערב שביעית · אבל אם התחיל בו מערב שביעית · מה שהוא רוצה נוטל:

י אבנים שזעזעטן המחרישה · או שהיו מכוסות ונתגלו · אם יש בהם שתיים של משאוי שנים שנים · הרי אלו ינטלו · המסקל את שדהו · נוטל את העליונות · ומניח את הנוגעות בארץ · וכן גרגר של צרורות או גל של אבנים · נוטל את העליונות · ומניח את הנוגעות בארץ · אם יש תחתיהן סלע או קש · הרי אלו ינטלו:

ח אין בוגין מדרגות על פי הגאיות ערב שביעית משפסקו הגשמים . מפני שהוא מתקנן לשביעית . אבל בונה הוא בשביעית משפסקו גשמים . מפני שהוא מתקנן למוצאי שביעית . ולא יסמוך בעפר . אבל עושה הוא חייץ . כל אבן שהוא יכול לפשוט את ידו ולטלה . הרי זו תנטל:

ט אבני כתר באות מכל מקום . והקבלן מביא מכל מקום . ואלו הם אבני כתר . כל שאינה יכולה להנטל באחת יד . דברי רבי מאיר . רבי יוסי אומר אבני כתר בשמן . כל שהן נטלות שתיים שלש על הכתר:

י הבונה גדר בינו ובין רשות הרבים . מתיר להעמיק עד הסלע . מה יעשה בעפר . צוברו ברשות הרבים ומתקנו . דברי רבי יהושע . רבי עקיבא אומר כדרך שאין מקלקלין ברשות הרבים . כך לא יתקנו . מה יעשה בעפר . צוברו בתוך שדהו כדרך המזבלים . וכן החופר בור ושיח ומערה:

יום ג

פרק ד

בְּרֵאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים מֶלֶקֶט אָדָם עֲצִים וְאַבְנִים
וְעֹשֶׁבִים מִתּוֹךְ שָׁלוֹ · בְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא מֶלֶקֶט
מִתּוֹךְ שֶׁל חֲבִירוֹ · אֶת הַגָּס הַגָּס · מִשְׂרְבוּ עוֹבְרֵי עֲבִירָה ·
הַתְּקִינוּ שֶׁיְהֵא זֶה מֶלֶקֶט מִתּוֹךְ שֶׁל זֶה · וְזֶה מֶלֶקֶט מִתּוֹךְ
שֶׁל זֶה · שְׁלֹא בְטוֹבָה · וְאֵין צָרִיד לֹאמַר שֶׁיִּקְצֹץ לָהֶם
מִזֹּנֹת:

ב שְׂדֵה שְׁנִתְקוּצָה תִּזְרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · שְׁנִטְיִיבָה אוֹ
שְׁנִדְיִירָה · לֹא תִזְרַע בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · שְׂדֵה שְׁנִטְיִיבָה ·
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵין אוֹכְלִין פִּירוֹתֶיהָ בְּשְׁבִיעִית ·
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אוֹכְלִין · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵין
אוֹכְלִין פִּירוֹת שְׁבִיעִית בְּטוֹבָה · וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אוֹכְלִין
בְּטוֹבָה וְשְׁלֹא בְטוֹבָה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר חֲלוּף הַדְּבָרִים
זוֹ · מִקּוּלֵי בֵּית שְׁמַאי וּמִחֻמְרֵי בֵּית הֵלֵל:

ג חוֹכְרִין גִּרְיָן מִן הַגּוֹזִים בְּשְׁבִיעִית אֲבָל לֹא מִיִּשְׂרָאֵל ·
וּמִחֻזְקִים יְדֵי גּוֹזִים בְּשְׁבִיעִית אֲבָל לֹא יְדֵי יִשְׂרָאֵל ·
וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמָן מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם:

ד הַמִּדֵּל בִּזְיָתִים בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים יְגוֹס · וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים יִשְׂרֹשׁ · וּמוֹדִים בְּמַחְלִיק עַד שִׁיגוֹס · אִי זֶה הוּא
הַמִּדֵּל · אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם · הַמַּחְלִיק · שְׁלֹשָׁה זֶה בְּצַד זֶה ·

במה דברים אמורים מתוך שלו · אבל מתוך של חבירו ·
אף המחליק ישרש:

ה המבקייע בנית · לא יחפהו בעפר · אבל מכסה הוא
באבנים או בקש · הקוצץ קורות שקמה · לא יחפהו
בעפר · אבל מכסה הוא באבנים או בקש · אין קוצצין
בתולת שקמה בשביעית · מפני שהיא עבודה · רבי
יהודה אומר כדרך אסור · אלא או מגביה עשרה
טפחים · או גומם מעל הארץ:

י המזנב בגפנים והקוצץ קנים · רבי יוסי הגלילי אומר
ירחיק טפח · רבי עקיבא אומר קוצת כדרך בקרדום ·
או במגל ובמגירה · ובכל מה שירצה · אילן שנפסח
קושרין אותו בשביעית · לא שיעלה אלא שלא יוסיף:

ז מאימתי אוכלין פירות האילן בשביעית · הפגים
משזריחו אוכל בהם פתו בשדה · בחלו כונס לתוך
ביתו · וכן פוצא בהם בשאר שני שבוע · חייב
במעשרות:

ח הבוסר משהביא מים · אוכל בו פתו בשדה · הבאיש
כונס לתוך ביתו · וכן פוצא בהם בשאר שני שבוע ·
חייב במעשרות:

ט זיתים משיכניסו רביעית לסאה · פוצע ואוכל בשדה ·
הכניסו חצי לוג · כותש וסך בשדה · הכניסו שלישי ·

כֹּוֹתֵשׁ בַּשָּׂדֶה וְכוֹנֵס לְתוֹךְ בֵּיתוֹ • וְכֵן פּוֹצֵא בָהֶם • בַּשָּׂאֵר
שְׁנֵי שָׁבוּעַ חַיִּיבִים בַּמַּעֲשֹׂרוֹת • וּשְׂאֵר כָּל פִּירוֹת הָאֵילָן •
בְּעוֹנָתָן לַמַּעֲשֹׂרוֹת כִּד עוֹנָתָן לַשְּׁבִיעִית:

• מֵאִמָּתִי אֵין קוֹצֵצִין הָאֵילָן בַּשְּׁבִיעִית • בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים כָּל הָאֵילָן מְשִׁיזִיא • בֵּית הֵלֵל אוֹמְרִים הַחֲרוּבִין
מְשִׁישָׁלְשָׁלוּ • וְהַגָּפְנִים מְשִׁיגְרָעוּ • וְהַזֵּיתִים מְשִׁינְצוּ •
וּשְׂאֵר כָּל אֵילָן מְשִׁיזִיא • וְכָל אֵילָן כִּיּוֹן שָׁבָא לְעוֹנַת
הַמַּעֲשֹׂרוֹת מוֹתֵר לְקוֹצְצוֹ • כִּמָּה יִהְיֶה בֵּיתָא וְלֹא יִקוֹצְנוּ
רוֹבַע • רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר הַכֹּל לְפִי הַזֵּית:

פרק ה

בְּנוֹת שׁוּחַ שְׁבִיעִית שְׁלָהֶן שְׁנִיָּה • שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשִׁלְשׁ
שָׁנִים • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַפְּרָסָאוֹת • שְׁבִיעִית
שְׁלָהֶן מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית • שֶׁהֵן עוֹשׂוֹת לְשִׁנֵּי שָׁנִים • אָמְרוּ
לֹא לֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּנוֹת שׁוּחַ:

^ב הַטּוֹמֵן אֶת הַלוֹף בַּשְּׁבִיעִית • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר לֹא יִפְחוֹת
מִסָּאֲתִים • עַד גּוֹבֶה שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים • וְטַפַּח עֶפֶר עַל
גִּבּוֹ • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים לֹא יִפְחוֹת מֵאַרְבָּעָה קָבִים עַד
גּוֹבֶה טַפַּח • וְטַפַּח עֶפֶר עַל גִּבּוֹ • וְטוֹמְנוֹ בְּמִקּוֹם דְּרִיסַת
אָדָם:

^ג לוֹף שֶׁעָבְרָה עָלָיו שְׁבִיעִית רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִם לָקְטוּ
הָעֲנָנִים אֶת עָלָיו לָקְטוּ • וְאִם לֹא יַעֲשֶׂה חֶשְׁבוֹן עִם

הַעֲנִיִּים · רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר אִם לִקְטוּ הָעֲנִיִּים אֶת עָלְיוֹ
לִקְטוּ · וְאִם לֹא אֵין לָעֲנִיִּים עָלְיוֹ חֲשֹׁבוֹן:

ד' לֹף שֶׁל עֶרֶב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנָס לְשְׁבִיעִית · וְכֵן בְּצֻלִים
הַקִּיצוֹנִים · וְכֵן פּוֹאָה שֶׁל עֵידִית · בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים
עוֹקְרִין אוֹתָן בְּמֵאֲרוּפוֹת שֶׁל עֵץ · וּבֵית הֵלֵל אֹמְרִים
בְּקֶרְדּוּמוֹת שֶׁל מִתְּכַת · וּמוֹדִים בְּפּוֹאָה שֶׁל צִלְעוֹת ·
שְׁעוֹקְרִין אוֹתָהּ בְּקֶרְדּוּמוֹת שֶׁל מִתְּכַת:

ה' מֵאִמְתִּי מוֹתֵר אָדָם לִקַּח לֹף בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית · רַבִּי
יְהוּדָה אֹמֵר מִיָּד · וְחֻכְמִים אֹמְרִים מִשִּׁירְבָּה הַחֹדֶשׁ:

ו' אֵלּוּ כָּלִים שֶׁאֵין הָאוֹמֵן רִשְׁאֵי לְמִכְרָם בְּשְׁבִיעִית ·
מִחְרִישָׁה וְכָל בְּלִיָּה · הָעוֹל וְהַמְזֶרֶה וְהַדֶּקֶר · אֲבָל מוֹכֵר
הוּא מִגֵּל יָד וּמִגֵּל קָצִיר · וְעִגְלָה וְכָל בְּלִיָּה · זֶה הַכֶּלֶל ·
כָּל שֶׁמִּלְאכְתּוֹ מְיוֹחֶדֶת לְעִבְיָרָה אֲסוּר · לְאֲסוּר וּלְהִתֵּר
מוֹתֵר:

ז' הַיּוֹצֵר מוֹכֵר חֲמִשָּׁה כַּדֵּי שֶׁמֶן · וְחֲמִשָּׁה עֶשֶׂר כַּדֵּי יֶיֶן ·
שֶׁכֵּן דֶּרֶכּוֹ לְהִבְיֵא מִן הַהֶפְקֵר · וְאִם הִבִּיא יוֹתֵר מִכָּאן ·
מוֹתֵר · וּמוֹכֵר לְגוֹי בְּאַרְץ · וּלְיִשְׂרָאֵל בְּחוּצָה לְאַרְץ:

ח' בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים לֹא יִמְכּוֹר לוֹ פָּרָה חוֹרֶשֶׁת
בְּשְׁבִיעִית · וּבֵית הֵלֵל מַתִּירִין · מִפְּנֵי שֶׁהוּא יָכוֹל
לְשַׁחֲטָהּ · מוֹכֵר לוֹ פִּירוֹת (אֲפִילוֹ) בְּשַׁעַת הַזֶּרַע ·
וּמִשְׁאֵיל לוֹ סֵאתוֹ · אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שִׁישׁ לוֹ גִּזְרֵן ·

וּפּוֹרֵט לוֹ מַעוֹת אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ פּוֹעֲלִים ·
וְכֵלֶן בְּפִירוּשׁ אֲסוּרִין:

ט מִשְׁאֲלַת אִשָּׁה לַחֲבֵרְתָּהּ הַחֲשׂוּדָה עַל הַשְּׂבִיעִית ·
נָפָה · וּכְבָּרָה · וְרַחֲמִים · וְתִנּוֹר · אֲבָל לֹא תְבוּר וְלֹא תִטְחַן
עֲמָה · אִשֶּׁת חֵבֶר מִשְׁאֲלַת לְאִשֶּׁת עִם הָאָרֶץ · נָפָה ·
וּכְבָּרָה · וּבִוֶּרֶת וְטוֹחֶנֶת וּמִרְקָדֶת עֲמָה · אֲבָל מִשְׁתָּטִיל
אֶת הַמֵּים לֹא תִגַּע אֲצֵלָהּ · שָׂאִין מִחֲזִיקִין יָדֵי עוֹבְרֵי
עֲבִירָה · וְכֵלֶן לֹא אָמְרוּ אֱלָא מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם · וּמִחֲזִיקִין
יָדֵי גוֹיִם בַּשְּׂבִיעִית · אֲבָל לֹא יָדֵי יִשְׂרָאֵל · וְשׂוֹאֲלִין
בְּשִׁלּוּמֵן מִפְּנֵי דְרָכֵי שְׁלוֹם:

פרק ו

שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת לְשְׂבִיעִית · כָּל שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי בָּבֶל מֵאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל וְעַד כְּזִיב · לֹא נֶאֱכַל וְלֹא נִעְבָּד · וְכָל
שֶׁחֲזִיקוּ עוֹלֵי מִצְרַיִם מִכְּזִיב וְעַד הִנָּהָר וְעַד אֲמֹנָה ·
נֶאֱכַל אֲבָל לֹא נִעְבָּד · מִן הִנָּהָר וּמֵאֲמֹנָה וּלְפָנִים · נֶאֱכַל
וְנִעְבָּד:

ב עוֹשִׂין בְּתֵלוּשׁ בְּסוּרְיָא · אֲבָל לֹא בַּמִּחְבֵּר · דְּשִׁין וְזוּרִין
וְדוֹרְכִין וּמַעֲמָרִין · אֲבָל לֹא קוֹצְרִין וְלֹא בּוֹצְרִין וְלֹא
מוֹסְקִין · כָּלֵל אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא כָּל שֶׁפְּיוּצָא בּוֹ מוֹתֵר
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל · עוֹשִׂין אוֹתוֹ בְּסוּרְיָא:

ג בְּצֵלִים שִׁיָּרְדוּ עֲלֵיהֶם גְּשָׁמִים וַצִּמְחוּ • אִם הָיוּ הָעֵלִין
שָׁלְהֵן שְׁחוּרִין • אֲסוּרִין • הוֹרִיקוּ • הָרִי אֵלּוּ מוֹתְרִין • רַבִּי
חֲנִינָא בֶן אֲנָטִיגְנוֹס אוֹמֵר אִם (אֵינָם) יְכוּלִין לְהַתְּלֹשׁ
בְּעֵלִין שָׁלְהֵן אֲסוּרִין • וּכְנָגַד כֵּן • מוֹצְאֵי שְׁבִיעִית מוֹתְרִין:

ד מֵאִימַתִּי מוֹתֵר אָדָם לִקַּח יָרֵק בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית •
מְשִׁיעֵשָׁה כִּיּוֹצֵא בּוֹ • עָשָׂה הַבֶּכִיר הַתֵּר הָאֶפֶל • רַבִּי
הַתִּיר לִקַּח יָרֵק בְּמוֹצְאֵי שְׁבִיעִית מִיָּד:

ה אֵין מוֹצִיאִין שָׁמֶן שְׂרָפָה וּפִירוֹת שְׁבִיעִית מֵהָאָרֶץ
לְחוּצָה לָאָרֶץ • אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁמַעְתִּי בְּפִירוֹשׁ
שְׁמוֹצִיאִין לְסוּרְיָא • וְאֵין מוֹצִיאִין לְחוּצָה לָאָרֶץ:

ו אֵין מְבִיאִין תְּרוּמָה מְחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ • אָמַר רַבִּי
שְׁמַעוֹן שְׁמַעְתִּי בְּפִירוֹשׁ שְׁמְבִיאִין מְסוּרְיָא • וְאֵין מְבִיאִין
מְחוּצָה לָאָרֶץ:

פרק ז

כָּלֵל גָּדוֹל אָמְרוּ בְּשְׁבִיעִית • כָּל שֶׁהוּא מֵאֵכֶל אָדָם
וּמֵאֵכֶל בְּהֵמָה • וּמִמֵּין הַצּוֹבְעִים • וְאֵינוּ מִתְּקִיִּים
בָּאָרֶץ • יֵשׁ לוֹ שְׁבִיעִית • וּלְדָמִיו שְׁבִיעִית • יֵשׁ לוֹ בִיעוֹר •
וּלְדָמִיו בִיעוֹר • וְאִיזָה • זֶה עֵלָה הַלּוֹף הַשּׁוֹטָה • וְעֵלָה
הַדְּנָדָנָה • הָעוֹלְשִׁין • וְהַפְּרִישִׁין • וְהַרְגִּילָה • וְגַן הַחֶלֶב •
וּמֵאֵכֶל בְּהֵמָה • הַחוֹתִים וְהַדְּרָדִרִים • וּמִמֵּין הַצּוֹבְעִים •

סְפִיחֵי אֶסְטִיס וְקוֹצֶה · יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית · וּלְדַמְיָהּ
שְׁבִיעִית · יֵשׁ לָהֶם בִּיעוּר · וּלְדַמְיָהּ בִּיעוּר:

ב · וְעוֹד כָּלֹל אַחֵר אָמְרוּ · כָּל שְׂאִינוּ מֵאֵכֶל אָדָם ·
וּמֵאֵכֶל בְּהֵמָה · וּמִמִּין הַצּוֹבְעִין · וּמִתְקִיִּים בְּאֶרֶץ · יֵשׁ
לוֹ שְׁבִיעִית · וּלְדַמְיוֹ שְׁבִיעִית · אֵין לוֹ בִּיעוּר וְאֵין לְדַמְיוֹ
בִּיעוּר · וְאֵיזָה · זֶה עֵקֶר הַלּוֹף הַשּׁוֹטֵה · וְעֵקֶר הַדִּנְדָּנָה ·
וְהַעֲקָרְבָּנִין · וְהַחֲלָבִצִין · וְהַבּוֹכְרִיא · וּמִמִּין הַצּוֹבְעִין ·
הַפּוֹאָה וְהַרְכָּפָא · יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וּלְדַמְיָהּ שְׁבִיעִית ·
אֵין לָהֶם בִּיעוּר וְלֹא לְדַמְיָהּ בִּיעוּר · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר
דַּמְיָהּ מִתְבַּעְרִין עַד רֹאשׁ הַשָּׁנָה · אָמְרוּ לוֹ לֵהֵן אֵין
בִּיעוּר · קֹל וְחוֹמֶר לְדַמְיָהּ:

ג · קְלִיפֵי רִמּוֹן וְהַנֵּץ שָׁלוּ · קְלִיפֵי אֶגְזִיזִים וְהַגֶּרְעִינִין · יֵשׁ
לָהֶם שְׁבִיעִית וּלְדַמְיָהּ שְׁבִיעִית · הַצֶּבַע צוֹבֵעַ לְעֵצָמוֹ ·
וְלֹא יִצְבַּע בְּשֹׁכֶר · שְׂאִין עוֹשִׂין סְחוּרָה בְּפִירוֹת שְׁבִיעִית ·
וְלֹא בְּבִכּוּרוֹת · וְלֹא בְּתְרוּמוֹת · וְלֹא בְּנִבְלוֹת · וְלֹא
בְּטִרְפוֹת · וְלֹא בְּשִׁקְצִים · וְלֹא בְּרִמָּשִׁים · וְלֹא יִהְיֶה לוֹקָח
יִרְקוֹת שְׂדֵה וּמוֹכֵר בְּשׁוּק · אֲבָל הוּא לוֹקָח וּבָנוּ מוֹכֵר עַל
יָדוֹ · לָקַח לְעֵצָמוֹ וְהוֹתִיר · מוֹתֵר לְמִכְרָן:

ד · לָקַח בְּכוֹר לְמִשְׁתָּה בָנוּ אוֹ לְרָגֶל · וְלֹא צָרִיד לוֹ ·
מוֹתֵר לְמִכְרוֹ · צָדִי חֵיָה עוֹפּוֹת וְדָגִים · שֶׁנִּדְמְנוּ לָהֶם מִיָּנִי
טְמֵאִין · מוֹתֵר לְמִכְרָן · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵף מִי שֶׁנִּתְמַנָּה

לֹא לְפִי דְרָכוֹ • לֹקַח וּמוֹכֵר • וּבִלְבָד שֶׁלֹא תִהְיֶה אוֹמְנוּתוֹ
בְּכֶד • וְחֻכָּמִים אוֹסְרִין:

ה' לֹלְבֵי זֵרְדִים וְהַחְרוּבִין • יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית וּלְדַמְיָהּ
שְׁבִיעִית • יֵשׁ לָהֶם בִּיעוּר וּלְדַמְיָהּ בִּיעוּר • לֹלְבֵי
הָאֵלֶּה וְהַבְּטָנָה וְהָאֶטְדִין • יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית • וּלְדַמְיָהּ
שְׁבִיעִית • אֵין לָהֶם בִּיעוּר וְלֹא לְדַמְיָהּ בִּיעוּר • אָבֵל לַעֲלִין
יֵשׁ בִּיעוּר • מִפְּנֵי שְׁנוּשְׁרִין מֵאֲבִיהֶן:

י' הוֹרֵד וְהַכְפֵּר וְהַקְטִף וְהַלּוֹטִם • יֵשׁ לָהֶם שְׁבִיעִית •
וּלְדַמְיָהּ שְׁבִיעִית • רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵין לְקַטֵּף שְׁבִיעִית •
מִפְּנֵי שְׁאִינוֹ פָּרִי:

י' וְרָד חֹדֶשׁ שֶׁכָּבָשׁוּ בְשֶׁמֶן יֶשֶׁן • יִלְקֹט אֶת הַוֹרֵד • וַיֵּשֶׁן
בְּחֹדֶשׁ חֵיִיב בְּבִיעוּר • חֲרוּבִים חֹדָשִׁים שֶׁכָּבָשׁוּ בֵּין יֶשֶׁן •
וַיֵּשֶׁן בְּחֹדֶשׁ • חֵיִיבִין בְּבִיעוּר • זֶה הַכָּלָל • כָּל שֶׁהוּא
בְּנוֹתֵן טַעַם חֵיִיב לְבָעֵר • מִן בְּשִׂאֵינוֹ מִינוֹ • וּמִן בְּמִינוֹ
כָּל שֶׁהוּא • שְׁבִיעִית אוֹסֶרֶת כָּל שֶׁהוּא בְּמִינָה • וְשֶׁלֹא
בְּמִינָה בְּנוֹתֵן טַעַם:

פרק ח

כָּלֵל גָּדוֹל אָמְרוּ בִּשְׁבִיעִית • כָּל הַמְּיוֹחֵד לְמֹאכֵל אָדָם
 אֵין עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ מְלוּגָמָא לְאָדָם • וְאֵין צָרִיד לֹאמֹר
 לְבִהְמָה • וְכָל שְׂאִינוֹ מְיוֹחֵד לְמֹאכֵל אָדָם עוֹשִׂין מִמֶּנּוּ
 מְלוּגָמָא לְאָדָם אֲבָל לֹא לְבִהְמָה • וְכָל שְׂאִינוֹ מְיוֹחֵד לֹא
 לְמֹאכֵל אָדָם וְלֹא לְמֹאכֵל בְּהֵמָה • חֲשֵׁב עָלָיו לְמֹאכֵל
 אָדָם וְלְמֹאכֵל בְּהֵמָה • נוֹתֵנִין עָלָיו חוֹמְרֵי אָדָם וְחוֹמְרֵי
 בְּהֵמָה • חֲשֵׁב עָלָיו לְעֵצִים הָרִי הוּא כְּעֵצִים • כְּגוֹן הַסִּיאָה
 וְהָאֵזוֹב וְהַקּוֹרְנִית:

^ב שְׁבִיעִית נִתְּנָה לְאֹכִילָה וְלִשְׁתִּיָּה וְלִסִּיכָה • לְאֹכֹל דְּבָר
 שְׂדֵרְכוֹ לְאֹכֹל • (וְלִשְׁתּוֹת דְּבָר שְׂדֵרְכוֹ לִשְׁתּוֹת •) וְלִסּוּד
 דְּבָר שְׂדֵרְכוֹ לִסּוּד • לֹא יִסּוּד יֵין וְחוֹמֶץ • אֲבָל סָד הוּא אֶת
 הַשֶּׁמֶן • וְכֵן בְּתֵרוּמָה וּבִמְעֵשֶׁר שְׁנֵי • קֵל מֵהֶם שְׁבִיעִית
 שְׁנִיתָנָה לְהַדְלִקַת הַנֵּר:

^ג אֵין מוֹכְרִין פִּירוֹת שְׁבִיעִית לֹא בְּמִידָה • וְלֹא בְּמִשְׁקָל •
 וְלֹא בְּמִנְיָן • וְלֹא תֵּאֲנִים בְּמִנְיָן • וְלֹא יֶרֶק בְּמִשְׁקָל • בֵּית
 שְׂמָאֵי אוֹמְרִים אֵף לֹא אֲגָדוֹת • וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים אֶת
 שְׂדֵרְכוֹ לְאִגּוֹד אוֹתוֹ בְּבֵית • אוֹגְדִין אוֹתוֹ בְּשׁוֹק כְּגוֹן
 הַכְּרִישִׁין וְגַן הַחֶלֶב:

^ד הָאוֹמֵר לְפֹעֵל הָאֵל לָךְ אִיסֵּר זֶה וְלִקֵּט לִי יֶרֶק הַיּוֹם
 שְׂכָרוֹ מוֹתֵר • לִקֵּט לִי בּוֹ יֶרֶק הַיּוֹם שְׂכָרוֹ אֲסוּר • לִקַּח
 מִן הַנֶּחֱתוֹם כֶּכֶר בְּפוֹנְדִּיּוֹן כְּשֶׁאֵלְקוֹט יֶרְקוֹת שְׂדֵה אָבִיא

לך מותר • לקח ממנו סתם לא ישלם לו מדמי שביעית •
שאין פורעין חוב מדמי שביעית:

^ה אין נותנין לא לביר ולא לבלן ולא לספר ולא לספן •
אבל נותן הוא לביר לשתות • ולכלן הוא נותן מתנת חנם:

^י תאנים של שביעית אין קוצין אותן במוקצה • אבל קוצה
הוא בחרבה • אין דורכין ענבים בגת • אבל דורד הוא
בעריבה • ואין עושין זיתים בבד ובקוטב • אבל כותש
הוא ומכניס לבודידה • רבי שמעון אומר אף טוחן הוא
בבית הבד ומכניס לבודידה:

^י אין מבשלין ירק של שביעית בשמן של תרומה שלא
יביאנו לידי פסול • רבי שמעון מתיר • ואחרון אחרון
נתפש בשביעית • והפרי עצמו אסור:

^ח אין לוקחים עבדים וקרקעות ובהמה טמאה מדמי
שביעית • ואם לקח יאכל כנגדן • אין מביאין קיני זבים •
וקיני זבות • וקיני יולדות • מדמי שביעית • ואם הביא
יאכל כנגדן • אין סכין פלים בשמן של שביעית • ואם
סד יאכל כנגדו:

^ט עור שסכו בשמן של שביעית • רבי אליעזר אומר
ידלק וחכמים אומרים יאכל כנגדו • אמרו לפני רבי
עקיבא • אומר הִיא רבי אליעזר עור שסכו בשמן של

שְׂבִיעִית יִדְלַק . אָמַר לָהֶם שְׁתּוֹקוּ לֹא אוֹמַר לָכֶם מֵה
שָׂרְבִי אֲלִיעֶזֶר אוֹמַר בּוֹ:

וְעוֹד אָמְרוּ לִפְנֵיו . אוֹמַר הִיא רַבִּי אֲלִיעֶזֶר הָאוֹכֵל פֶּת
כּוֹתִים כְּאוֹכֵל בֶּשֶׂר חֲזִיר . אָמַר לָהֶם שְׁתּוֹקוּ לֹא אוֹמַר
לָכֶם מֵה שָׂרְבִי אֲלִיעֶזֶר אוֹמַר בּוֹ:

”מֵרַחֵץ שֶׁהִסְקָה בְּתֵבָן אוֹ בִקְשׁ שֶׁל שְׂבִיעִית מוֹתֵר
לִרְחוּץ בָּהּ . וְאִם מִתַּחֲשֵׁב הוּא הִרִי זֶה לֹא יֵרַחֵץ:

פרק ט

הַפִּיגִם וְהִרְבּוּזִין הַשּׁוֹטִים וְהַחֲלָלוֹגוֹת . כּוֹסֶבֶר
שְׂבֵהָרִים . וְהַכֶּרֶפֶס שְׂבֵנֵהָרוֹת . וְהַגֶּרְגֵר שֶׁל
אָפֶר . פְּטוּרִין מִן הַמַּעֲשָׂרוֹת . וְנִלְקָחִין מִכָּל אָדָם
בְּשִׂבְעִית שָׂאִין כִּיּוֹצֵא בָהֶם נִשְׁמֵר . רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר
סְפִיחֵי חֲרָדֵל מוֹתְרִין שְׁלֹא נִחְשְׁדוּ עָלֵיהֶן עוֹבְרֵי עֲבִירָה .
רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר כָּל הַסְּפִיחִין מוֹתְרִין . חוּץ מִסְּפִיחֵי
כְּרוֹב שָׂאִין כִּיּוֹצֵא בָהֶם בִּירְקוֹת שָׂדֶה . וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
כָּל הַסְּפִיחִין אֲסוּרִין:

ב שֶׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְבִיעֵעוֹר . יְהוּדָה . וְעֵבֶר הִירְדֵן . וְהַגָּלִיל .
וְשֶׁלֹשׁ שֶׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לְכָל אַחַת וְאַחַת . גָּלִיל הָעֲלִיּוֹן .
וְגָלִיל הַתַּחְתּוֹן . וְהָעֵמֶק . מִכָּפֶר חֲנַנְיָה וּלְמַעֲלָן כָּל שְׂאִינוֹ
מִגִּידֵל שְׁקָמִין גָּלִיל הָעֲלִיּוֹן . וּמִכָּפֶר חֲנַנְיָה וּלְמַטָּן כָּל שֶׁהוּא
מִגִּידֵל שְׁקָמִין גָּלִיל הַתַּחְתּוֹן . וְתַחֲסוּם טְבֵרְיָה הָעֵמֶק .
וּבִיהוּדָה הָהָר הַשְּׂפֵלָה וְהָעֵמֶק וְשְׂפֵלַת לוֹד כְּשִׂפְלַת

הדרום וְהָהָר שֶׁלָּהּ כָּהֵר הַמֶּלֶךְ · מִבֵּית חוּרוֹן וְעַד הַיָּם
מְדִינָה אַחַת:

ג וְלָמָּה אָמְרוּ שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת שֶׁיְהִיוּ אוֹכְלִין בְּכָל אַחַת וְאַחַת
עַד שֶׁיִּכְלֶה הָאֲחֵרוֹן שָׁבָה · רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לֹא אָמְרוּ
שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת אֲלָא בִיהוּדָה · וּשְׂאֵר כָּל הָאֲרָצוֹת כָּהֵר
הַמֶּלֶךְ · וְכָל הָאֲרָצוֹת כְּאַחַת לְזִיתִים וְלִתְמָרִים:

ד אוֹכְלִין עַל הַמִּפְקָר אֲבָל לֹא עַל הַשְּׁמוֹר · רַבִּי יוֹסִי מֵתִיר
אִף עַל הַשְּׁמוֹר · אוֹכְלִין עַל הַטְּפִיחִין וְעַל הַדּוּפְרָא אֲבָל
לֹא עַל הַסֶּתֶנִּיּוֹת · רַבִּי יְהוּדָה מֵתִיר כָּל זֶמֶן שֶׁבִּכְרוּ עַד
שֶׁלֹּא יִכְלֶה הַקֵּץ:

ה הַכּוֹבֵשׁ שֶׁלֹּשָׁה כְּבָשִׁים בְּחֻבֵּית אַחַת · רַבִּי אֶלְעִזֵּר
אוֹמֵר אוֹכְלִין עַל הָרֵאשׁוֹן · רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אִף עַל
הָאֲחֵרוֹן · רַבִּי גִמְלִיאֵל אוֹמֵר כָּל שְׂכֵלָה מִינּוּ מִן הַשָּׂדֶה
יִבְעַר מִינּוּ מִן הַחֻבֵּית (וְהִלָּכָה כַּדְּבָרִיו) · רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר
כָּל יָרֵק אֶחָד לְבִיעוֹר · אוֹכְלִין בְּרִגְלָהּ עַד שֶׁיִּכְלוּ סְגִרְיּוֹת
מִבִּקְעַת בֵּית גִּטּוּפָה:

ו הַמִּלְקֵט עֹשִׁים לַחִים עַד שֶׁיִּבֹּשׁ הַמֶּתוֹק · וְהַמִּגְבָּב
בִּיבֹשׁ עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · עַלִי קָנִים · וְעַלִי גִפְנִים ·
עַד שֶׁיִּשְׁוֹרוּ מֵאֲבִיהֶן · וְהַמִּגְבָּב בִּיבֹשׁ עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה
שְׁנִיָּה · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר בְּכֻלָּן עַד שֶׁתֵּרֵד רְבִיעָה שְׁנִיָּה:

י כִּיּוֹצֵא בּוֹ הַמְשָׁכִיר בֵּית לַחֲבִירוֹ עַד הַגָּשְׁמִים · עַד שֶׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · הַמְדָּר הַנָּאָה מִחֲבִירוֹ עַד הַגָּשְׁמִים · עַד שֶׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · עַד אֵימָתִי עָנִיִּים נִכְנָסִין לַפְּרָדְסוֹת עַד שֶׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה · מֵאֵימָתִי נִהְנִין וְשׁוֹרְפִין בַּתָּבֶן וּבִקֵּשׁ שֶׁל שְׁבִיעִית · מִשֶּׁתֵּרֶד רְבִיעָה שְׁנִיָּה:

ח מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פִּירוֹת שְׁבִיעִית · וְהִגִּיעַ שַׁעַת הַבִּיעוּר · מִחֲלֵק מְזוֹן שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד · וְעָנִיִּים אוֹכְלִין אַחֵר הַבִּיעוּר · אָבֵל לֹא עֲשִׂירִים דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֶחָד עָנִיִּים וְאֶחָד עֲשִׂירִים אוֹכְלִין אַחֵר הַבִּיעוּר:

ט מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פִּירוֹת שְׁבִיעִית שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ בִּירוּשָׁה אוֹ שֶׁנִּתְּנוּ לוֹ בְּמִתְּנָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יִנָּתְנוּ לְאוֹכְלֵיהֶן · וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵין הַחוּטָא גִשְׁפָּר אֱלָא יִמְכְּרוּ לְאוֹכְלֵיהֶן · וְדַמִּיהֶם יִתְחַלְקוּ לְכָל אָדָם · הָאוֹכֵל מְעִיסַת שְׁבִיעִית עַד שֶׁלֹּא הוֹרְמָה חֻלְתָּהּ · חַיִּיב מִיתָה:

פרק י

שְׁבִיעִית מְשַׁמֶּטת אֶת הַמְּלוֹה בְּשֶׁטֶר וְשֹׁלֵא בְּשֶׁטֶר ·
הַקֶּפֶת הַחֲנוּת אֵינָה מְשַׁמֶּטת · וְאִם עָשְׂאָה
מְלוֹה הָרִי זֶה מְשַׁמֶּטת · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָרֵאשׁוֹן
הָרֵאשׁוֹן מְשַׁמֶּט · שֶׁכֶּר שְׁכִיר אֵינוֹ מְשַׁמֵּט · וְאִם עָשְׂאָה
מְלוֹה הָרִי זֶה מְשַׁמֵּט · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל מְלֵאכָה
שֶׁפּוֹסְקֶת בְּשִׁבְעִית מְשַׁמֶּטת · וְשִׁאֵינָה פּוֹסְקֶת בְּשִׁבְעִית
אֵינָה מְשַׁמֶּטת:

^א הַשּׁוֹחֵט אֶת הַפֶּרֶה וְחִלְקָה בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אִם הָיָה
הַחֹדֶשׁ מֵעֶבֶר מְשַׁמֵּט · וְאִם לֹא אֵינוֹ מְשַׁמֵּט · הָאוֹנֵס
וְהַמִּפְתָּה וְהַמוֹצֵיא שֵׁם רָע וְכָל מַעֲשֵׂה בֵּית דִּין אֵינֶן
מְשַׁמְטִין · הַמְּלוֹה עַל הַמִּשְׁכּוֹן וְהַמוֹסֵר שְׁטָרוֹתָיו לְבֵית
דִּין אֵינֶן מְשַׁמְטִין:

^ג פְּרוּזְבוֹל אֵינוֹ מְשַׁמֵּט · זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים שֶׁהִתְקִין
הַלֵּל הַזֶּקֶן · כְּשֶׁרָאָה שֶׁנִּמְנְעוּ הָעָם מִלְּהִלּוֹת זֶה אֶת זֶה ·
וְעוֹבְרִין עַל מֶה שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה הַשְּׁמֵר לְךָ פֶּן יִהְיֶה דְּבָר
עִם לִבְבְּךָ בְּלִיעַל וְגוֹמֵר · הִתְקִין הַלֵּל פְּרוּזְבוֹל:

^ד זֶהוּ גּוֹפוֹ שֶׁל פְּרוּזְבוֹל מוֹסֵר אֲנִי לָכֶם אִישׁ פְּלוּנִי וּפְלוּנִי
הַדִּינִין שְׁבִמְקוֹם פְּלוּנִי · שֶׁכָּל חוֹב שֵׁישׁ לִי שֶׁאֲגַבְנוּ כָּל
זְמַן שֶׁאֲרָצָה · וְהַדִּינִים חוֹתְמִין לְמִטָּה אוֹ הָעֵדִים:

ה פְּרוּזְבוּל הַמִּקְדָּם כָּשֶׁר וְהַמְּאוּחָר פָּסוּל · שְׁטָרִי
 חוּב הַמִּקְדָּמִים פָּסוּלִין וְהַמְּאוּחָרִין כָּשִׁירִים · אֶחָד לָוֶה
 מִחֲמֹשֶׁה כּוֹתֵב פְּרוּזְבוּל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד · תִּמְשָׁה לוֹוִין
 מֵאֶחָד אֵינוֹ כּוֹתֵב אֶלָּא פְּרוּזְבוּל אֶחָד לְכָלֶם:

י אֵין כּוֹתְבִין פְּרוּזְבוּל אֶלָּא עַל הַקֶּרֶקַע · אִם אֵין לוֹ · מִזְכָּה
 הוּא בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ כָּל שֶׁהוּא · הֵיתָה לוֹ שְׂדֵהוּ מִמִּשְׁכַּנָּת
 בָּעִיר כּוֹתְבִים עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל · רַבִּי חוּצְפִית אוֹמֵר כּוֹתְבִין
 לְאִישׁ עַל נֶכְסֵי אִשְׁתּוֹ · וְלִיתְּוָמִים עַל נֶכְסֵי אֶפְסָרוֹפִין:

י' כּוֹרֵת דְּבוּרִים רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הָרִי הִיא כְּקֶרֶקַע ·
 וְכוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל · וְאֵינָהּ מְקַבֶּלֶת טוּמְאָה
 בְּמִקּוּמָהּ · וְהִרְוֹדָה מִמֶּנָּה בְּשַׁבַּת חִיִּיב · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
 אֵינָהּ כְּקֶרֶקַע וְאֵין כּוֹתְבִין עָלֶיהָ פְּרוּזְבוּל וּמְקַבֶּלֶת טוּמְאָה
 בְּמִקּוּמָהּ · וְהִרְוֹדָה מִמֶּנָּה בְּשַׁבַּת פָּטוּר:

י"ה הַמַּחְזִיר חוּב בְּשִׁבְיעִית יֹאמֵר לוֹ מְשֻׁמֵּט אָנִי · אָמַר לוֹ
 אָף עַל פִּי כֵן יִקְבֹּל מִמֶּנּוּ שְׁנֵאמַר וְזֶה דְּבַר הַשְּׁמֵטָה ·
 כִּיּוֹצֵא בּוֹ רוֹצֵחַ שְׁגָלָה לְעִיר מְקֻלָּט וְרָצוּ אַנְשֵׁי הָעִיר
 לְכַבְּדוֹ · יֹאמֵר לָהֶם רוֹצֵחַ אָנִי · אָמְרוּ לוֹ אָף עַל פִּי כֵן
 יִקְבֹּל מֵהֶם שְׁנֵאמַר וְזֶה דְּבַר הַרוֹצֵחַ:

ט הַמַּחְזִיר חוּב בְּשִׁבְיעִית רוּחַ חֻכָּמִים נוֹחָה הֵימָּנוּ · הַלּוֹוֶה
 מִן הַגֵּר שְׁנֵתִּיגִירוֹ בָּנִיו עִמּוֹ לֹא יִחְזִיר לְבָנָיו · וְאִם הִחְזִיר
 רוּחַ חֻכָּמִים נוֹחָה הֵימָּנוּ · כָּל הַמְּטִלְטָלִים נִקְנִין בַּמִּשְׁכָּה
 וְכָל הַמְּקִיִּים אֶת דְּבָרֵי רוּחַ חֻכָּמִים נוֹחָה הֵימָּנוּ: סליק

מסכת תרומה

פרק א

חמשה לא יתרמו · ואם תרמו אין תרומתן תרומה ·
החרש והשוטה והקטן והתורם את שאינו
שלו · נכרי שתרים את של ישראל אפילו ברשות אין
תרומתו תרומה:

ב חרש המדבר ואינו שומע לא יתרום ואם תרים תרומתו
תרומה · חרש שדברו בו חכמים בכל מקום · שאינו לא
שומע ולא מדבר:

ג קטן שלא הביא שתי שערות רבי יהודה אומר תרומתו
תרומה · רבי יוסי אומר אם עד שלא בא לעונת נדרים
אין תרומתו תרומה ומשבא לעונת נדרים תרומתו
תרומה:

ד אין תורמין זיתים על השמן ולא ענבים על היין ואם
תרמו בית שמאי אומרים תרומת עצמן בהם · ובית הלל
אומרים אין תרומתן תרומה:

ה אין תורמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן
ההפקר · ולא ממעשר ראשון (שנגטלה תרומתו) ולא
ממעשר שני והקדש (שנפדו) ולא מן החייב על הפטור
ולא מן הפטור על החייב · ולא מן התלוש על המחבר
ולא מן המחבר על התלוש ולא מן החדש על הישן ולא

מן הישן על החדש · ולא מפירות הארץ על פירות חוצה
 לארץ ולא מפירות חוצה לארץ על פירות הארץ · ואם
 תרמו אין תרומתן תרומה:

י חמשה לא יתרמו ואם תרמו תרומתן תרומה · האלם
 והשכור והערום והסומא ובעל קרי לא יתרמו ואם
 תרמו תרומתן תרומה:

י אין תורמין לא במדה ולא במשקל ולא במנין · אבל
 תורם הוא את המדוד ואת השקול ואת המנוי · אין
 תורמין בסל ובקפה שהם של מדה · אבל תורם הוא
 בהן חציין ושלישן · לא יתרום בסאה חציה · שחציה
 מדה:

י"א אין תורמין שמן על זיתים הנכתשין ולא יין על ענבים
 הנדרכות · ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור ויתרום ·
 הראשונה מדמעת בפני עצמה וחיובין עליה חומש אבל
 לא שניה:

י"ב ותורמין שמן על זיתים הנכתשין · ויין על ענבים
 לעשותן צמוקין · הרי שתירם שמן על זיתים לאכילה
 וזיתים על זיתים לאכילה ויין על ענבים לאכילה וענבים
 על ענבים לאכילה · ונמלך לדורכן · אינו צריך לתרום:

י"ג אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו · על דבר שלא
 נגמרה מלאכתו · ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו ·

עַל דָּבָר שֶׁנִּגְמְרָה מְלֹאכָתּוֹ • וְלֹא מִדְּבַר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה
מְלֹאכָתּוֹ עַל דָּבָר שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכָתּוֹ • וְאִם תִּרְמוּ
תְּרוּמַתְן תְּרוּמָה:

פרק ב

אֵין תּוֹרְמִין מִטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא • וְאִם תִּרְמוּ תְּרוּמַתְן
תְּרוּמָה • בְּאַמַּת אָמְרוּ הָעֵגוּל שֶׁל דְּבִילָה שֶׁנִּטְמָא
מִקְצָתוֹ • תּוֹרֵם מִן הַטְּהוֹר שֵׁישׁ בּוֹ עַל הַטָּמֵא שֵׁישׁ
בּוֹ • וְכֵן אֶגְדָּה שֶׁל יָרֵק וְכֵן עֶרְמָה • הֵיוּ שְׁנֵי עֵגוּלִין שְׁתֵּי
אֶגְדוֹת • שְׁתֵּי עֶרְמוֹת • אַחַת טָמְאָה וְאַחַת טְהוֹרָה • לֹא
יִתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תּוֹרְמִין מִן הַטְּהוֹר
עַל הַטָּמֵא:

^ב אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטָּמֵא עַל הַטְּהוֹר • וְאִם תִּרְם שׁוּגֵג
תְּרוּמַתוֹ תְּרוּמָה • וּמִזִּיד לֹא עֹשֶׂה כָּלוּם • וְכֵן בֶּן לֹוִי שֶׁהִיָּה
לֹו מַעֲשֹׂר טָבֵל הִיָּה מִפְּרִישׁ עָלָיו וְהוֹלֵךְ • שׁוּגֵג מֶה שֶׁעֹשֶׂה
עָשׂוִי • מִזִּיד לֹא עֹשֶׂה כָּלוּם • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עִם הִיָּה
יֹודֵעַ בּוֹ בַּתְּחִלָּה • אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא שׁוּגֵג לֹא עֹשֶׂה כָּלוּם:

^ג הַמִּטְבִּיל בָּלִים בְּשַׁבַּת שׁוּגֵג יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם • מִזִּיד לֹא
יִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם • הַמַּעֲשֹׂר וְהַמִּבְשֵׁל בְּשַׁבַּת • שׁוּגֵג יֹאכֵל •
מִזִּיד לֹא יֹאכֵל • הַנוֹטֵעַ בְּשַׁבַּת • שׁוּגֵג יִקְיִים • מִזִּיד יַעֲקוֹר
וּבְשִׁבְעִית בֵּין שׁוּגֵג בֵּין מִזִּיד יַעֲקוֹר:

י אין תורמין ממין על שאינו מינו . ואם תרם אין תרומתו תרומה . כל מין חטים אחד . כל מין תאנים וגרוגרות ודבילה אחד . ותורם מזה על זה . כל מקום שיש כהן תורם מן היפה . וכל מקום שאין כהן תורם מן המתקנים . רבי יהודה אומר לעולם הוא תורם מן היפה:

ה תורמין בצל קטן שלם ולא חצי בצל גדול . רבי יהודה אומר לא כי אלא חצי בצל גדול . וכן היה רבי יהודה אומר תורמין בצלים מבני המדינה על הכופרים . אבל לא מן הכופרים על בני המדינה . מפני שהוא מאכל פוליטיקין:

י ותורמין זיתי שמן על זיתי כבש . ולא זיתי כבש על זיתי שמן . ויין שאינו מבשל על המבשל . ולא מן המבשל על שאינו מבשל . זה הכלל כל שהוא בלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה . אפילו מן היפה על הרע . וכל שאינו בלאים בחבירו תורם מן היפה על הרע . אבל לא מן הרע על היפה . ואם תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה . חוץ מן הזוגין על החטים שאינן אכל . והקישות . והמלפפון . מין אחד . רבי יהודה אומר שני מינין:

פרק ג

הַתּוֹרֵם קִישוּתִּים וְנִמְצְאָת מָרָה · אֲבֵטִיחַ וְנִמְצְאָת
 סְרוּחָה · תְּרוּמָה וְיִחְזוֹר וְיִתְרוֹם · הַתּוֹרֵם חֲבִית
 שֶׁל יַיִן וְנִמְצְאָת שֶׁל חֹמֶץ · אִם יָדוּעַ שֶׁהִיָּתָה שֶׁל חֹמֶץ עַד
 שֶׁלֹּא תִרְמָה אֵינָה תְּרוּמָה · אִם מִשְׁתַּרְמָה הִחְמִיצָה הָרִי
 זֶה תְּרוּמָה · אִם סָפַק תְּרוּמָה וְיִחְזוֹר וְיִתְרוֹם · הָרִאשׁוֹנָה
 אֵינָה מְדַמְעֶת בִּפְנֵי עֲצָמָה · וְאִין חֵיבִין עָלֶיהָ חֹמֶשׁ · וְכֵן
 הַשְּׁנִיָּה:

^ב נִפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחוּלִין אֵינָה מְדַמְעֶתָן · נִפְלָה
 שְׁנִיָּה לְמָקוֹם אַחֵר אֵינָה מְדַמְעֶתָן · נִפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְמָקוֹם
 אֶחָד · מְדַמְעוֹת כִּקְטָנָה שֶׁבִּשְׁתֵּיהֶן:

^ג הַשְּׁתֵּפִין שֶׁתִּרְמוּ זֶה אַחֵר זֶה · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר תְּרוּמַת
 שְׁנֵיהֶם תְּרוּמָה · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים תְּרוּמַת הָרִאשׁוֹן
 תְּרוּמָה · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אִם תֵּרַם הָרִאשׁוֹן כְּשִׁיעוֹר אֵין
 תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה · וְאִם לֹא תֵּרַם הָרִאשׁוֹן כְּשִׁיעוֹר ·
 תְּרוּמַת הַשְּׁנִי תְּרוּמָה:

^ד בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּשֵׁלֹא דְבָר · אֲבָל הִרְשָׁה אֶת בֶּן
 בֵּיתוֹ · אוֹ אֶת עַבְדּוֹ · אוֹ אֶת שִׁפְחָתוֹ לְתֵרוֹם · תְּרוּמָתוֹ
 תְּרוּמָה · בְּטֹל · עַם עַד שֶׁלֹּא תֵּרַם בְּטֹל · אֵין תְּרוּמָתוֹ
 תְּרוּמָה · וְאִם מִשְׁתַּרְם בְּטֹל תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה · הַפּוֹעֲלִים
 אֵין לָהֶם רְשׁוּת לְתֵרוֹם חוּץ מִן הַדְּרוּכוֹת שֶׁהֵן מִטְמְאִין
 אֶת הַגֶּת מִיָּד:

ה האומר תרומת הכרי זה בתוכו . ומעשרותיו בתוכו
תרומת מעשר זה בתוכו . רבי שמעון אומר קרא שם .
וחכמים אומרים עד שיאמר בצפון או בדרום . רבי
אלעזר חסמא אומר האומר תרומת הכרי ממנו עליו
קרא שם . רבי אליעזר בן יעקב אומר האומר עשור
מעשר זה עשוי תרומת מעשר עליו קרא שם :

י המקדים תרומה לבכורים מעשר ראשון לתרומה .
מעשר שני לראשון . אף על פי שהוא עובר בלא
תעשה . מה שעשה עשוי . שנאמר מלאתך ודמעת לא
תאחר :

י ומנין שיקדימו הבכורים לתרומה . זה קרוי תרומה
וראשית . וזה קרוי תרומה וראשית . אלא יקדימו
הבכורים שהן בכורים לכל . ותרומה לראשון שהיא
ראשית . מעשר ראשון לשני שיש בו ראשית :

י המתכוין לומר תרומה ואמר מעשר . מעשר ואמר
תרומה . עולה ואמר שלמים . שלמים ואמר עולה .
שאיני נכנס לבית זה ואמר לזה . שאיני נהנה לזה ואמר
לזה . לא אומר כלום עד שיהו פיו ולבו שוין :

ט הנכרי והביתי . תרומתן תרומה . ומעשרותיהן מעשר
וחקדשן הקדש . רבי יהודה אומר אין לנכרי פרים רבעי .
וחכמים אומרים יש לו . תרומת הנכרי מדמעת וחייבין
עליה חמש . ורבי שמעון פוטר :

פרק ד

הַמִּפְרִישׁ מִקְצַת תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת מוֹצִיא מִמֶּנּוּ
תְּרוּמָה עָלָיו • אֲבָל לֹא לְמָקוֹם אֲחֵר • רַבִּי
מֵאִיר אֹמֵר אֵף מוֹצִיא הוּא לְמָקוֹם אֲחֵר תְּרוּמָה
וּמַעֲשָׂרוֹת:

בִּמִּי שֶׁהָיוּ פִּירוֹתָיו בְּמַגוּרָה וְנָתַן סֵאָה לְבֵן לִוִּי וְסֵאָה
לְעֵנִי • מִפְּרִישׁ עַד שְׁמוֹנֶה סָאִין וְאוֹכְלֵן דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר •
וְחֻכָּמִים אֹמְרִים אֵינוֹ מִפְּרִישׁ אֶלָּא לְפִי חֶשְׁבּוֹן:

ג שִׁיעוֹר תְּרוּמָה עֵין יָפָה אֶחָד מֵאַרְבָּעִים • בֵּית
שְׁמַאי אֹמְרִים מְשַׁלְּשִׁים • וְהַבְּנוֹנִית מַחֲמִשִּׁים • וְהֶרְעָה
מְשֻׁשִׁים • תָּרֵם וְעָלָה בִידּוֹ אֶחָד מְשֻׁשִׁים תְּרוּמָה וְאֵינוֹ
צָרִיד לְתָרוּם • חֲזַר וְהוֹסִיף חֵיִיב בְּמַעֲשָׂרוֹת • עָלָה בִידּוֹ
מְשֻׁשִׁים וְאֶחָד תְּרוּמָה וַיַּחֲזֹר וַיִּתְרוֹם • כִּמוֹ שֶׁהוּא לְמוֹד
בְּמַדָּה וּבַמְשָׁקֶל וּבַמִּנְיָן • רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר אֵף שְׁלֹא מִן
הַמוֹקֵף:

ד הָאֹמֵר לְשְׁלִיחוֹ צֵא וְתָרוּם • תּוֹרֵם כְּדַעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל
הַבֵּית • אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ דַּעְתּוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית תּוֹרֵם
כְּבִינוֹנִית • אַחַת מַחֲמִשִּׁים • פָּחַת עֲשָׂרָה אוֹ הוֹסִיף
עֲשָׂרָה תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה • אִם נִתְכַּוֵּן לְהוֹסִיף אֶפִּילוֹ אַחַת
אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה:

ה' המרבה בתרומה רבי אליעזר אומר אחד מעשרה בתרומת מעשר יתר מכאן יעשה תרומת מעשר למקום אחר רבי ישמעאל אומר מחצה חולין ומחצה תרומה רבי טרפון ורבי עקיבא אומרים עד שישייר שם חולין:

י' בשלשה פרקים משערים את הכלכלה בבכורות ובסיפות ובאמצע הקיץ המונה משבח והמודד משבח ממנו והשוקל משבח משלשתן:

י' רבי אליעזר אומר תרומה עולה באחד ומאה רבי יהושע אומר במאה ועוד ועוד זה אין לו שיעור רבי יוסי בן משולם אומר ועוד קב למאה סאה שתות למדמע:

ח' רבי יהושע אומר תאנים שחורות מעלות את הלבנות והלבנות מעלות את השחורות עגולי דבילה הגדולים מעלים את הקטנים והקטנים מעלים את הגדולים העגולים מעלים את המלבנים והמלבנים מעלים את העגולים רבי אליעזר אוסר ורבי עקיבא אומר בידע מה נפלה אין מעלות זו את זו וכשאינו ידוע מה נפלה מעלות זו את זו:

ט' כיצד חמשים תאנים שחורות וחמשים לבנות נפלה שחורה שחורות אסורות והלבנות מתרות נפלה לבנה לבנות אסורות ושחורות מתרות כשאינו ידוע

מה נפלה מעלות זו את זו • ובזו רבי אליעזר מחמיר ורבי יהושע מקל:

• ובזו רבי אליעזר מקל ורבי יהושע מחמיר • בדורס ליטרא קציעות על פי הכד ואינו יודע אי זו היא • רבי אליעזר אומר רואין אותן כאלו הם פרודות והתחתונות מעלות את העליונות • רבי יהושע אומר לא תעלה • עד שיהיו שם מאה כדים:

י" סאה תרומה שנפלה על פי מגורה וקפאה • רבי אליעזר אומר אם יש בקפוי (מאה סאה) תעלה באחד ומאה • רבי יהושע אומר לא תעלה • סאה תרומה שנפלה על פי מגורה יקפיאנה • ואם בן למה אמרו תרומה עולה באחת ומאה בשאינו ידוע אם בלולות הן או לאין נפלה:

י"ב שתי קופות ושתי מגורות שנפלה סאה תרומה לתוך אחת מהם • ואין ידוע לאיזו מהן נפלה • מעלות זו את זו • רבי שמעון אומר אפילו הם בשתי עיירות מעלות זו את זו:

י"ג אמר רבי יוסי מעשה בא לפני רבי עקיבא בחמשים אגדות של ירק שנפלה אחת מהן לתוך חציה תרומה • ואמרתי לפניו תעלה • לא שהתרומה עולה בחמשים ואחד • אלא שהיו שם מאה ושני חצאים:

פרק ה

סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמָּאָה חוֹלִין • אוֹ
 לְמַעַשְׂרֵי רֵאשׁוֹן • אוֹ לְמַעַשְׂרֵי שְׁנִי אוֹ לְהִקְדָּשׁ בֵּין
 טְמֵאִין בֵּין טְהוֹרִים יִרְקְבוּ • וְאִם טְהוֹרָה הִיְתָה אוֹתָהּ
 הַסָּאָה יִמָּכְרוּ לַכֹּהֲנִים בְּדָמֵי תְּרוּמָה • חוּץ מִדָּמֵי אוֹתָהּ
 סָאָה • וְאִם לְמַעַשְׂרֵי רֵאשׁוֹן נִפְלָה יִקְרָא שֵׁם לְתְּרוּמַת
 מַעַשֵׁר • וְאִם לְמַעַשְׂרֵי שְׁנִי אוֹ לְהִקְדָּשׁ נִפְלָה הָרִי אֵלּוֹ
 יִפְדּוּ • וְאִם טְמֵאִים הָיוּ אוֹתָן הַחוֹלִין יֵאָכְלוּ נְקוּדִים אוֹ
 קְלִיּוֹת אוֹ יִלוּשׁוּ בְּמֵי פִירוֹת אוֹ יִתְחַלְקוּ לְעִסּוֹת • כְּדֵי שֶׁלֹּא
 יִהְיֶה בַּמָּקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ב סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְתוֹךְ מָאָה חוֹלִין טְהוֹרִין •
 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תִּירוֹם וְתִשְׂרֹף שְׁאֵנִי אוֹמֵר סָאָה
 שֶׁנִּפְלָה הִיא סָאָה שֶׁעָלְתָה • וַחֲכָמִים אוֹמְרִים תַּעֲלֶה
 וְתֵאָכֵל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת אוֹ תִלוּשׁ בְּמֵי פִירוֹת • אוֹ
 תִתְחַלֵּק לְעִסּוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בַּמָּקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ג סָאָה תְּרוּמָה טְהוֹרָה שֶׁנִּפְלָה לְמָאָה חוֹלִין טְמֵאִין תַּעֲלֶה
 וְתֵאָכֵל נְקוּדִים אוֹ קְלִיּוֹת • אוֹ תִלוּשׁ בְּמֵי פִירוֹת אוֹ
 תִתְחַלֵּק לְעִסּוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִהְיֶה בַּמָּקוֹם אֶחָד כְּבִיצָה:

^ד סָאָה תְּרוּמָה טְמֵאָה שֶׁנִּפְלָה לְמָאָה סָאָה תְּרוּמָה
 טְהוֹרָה • בֵּית שְׁמַאי אוֹסְרִים וּבֵית הַלֵּל מְתִירִין • אָמְרוּ
 בֵּית הַלֵּל לְבֵית שְׁמַאי הוּאִיל וְטְהוֹרָה אֲסוּרָה לְזָרִים
 וְטְמֵאָה אֲסוּרָה לַכֹּהֲנִים • מַה טְהוֹרָה עוֹלָה אִף טְמֵאָה

תַּעֲלֶה · אָמְרוּ לָהֶם בֵּית שְׁמַאי לֹא · אִם הָעֵלוּ הַחוּלִין
הַקָּלִים הַמִּתְרִין לְזָרִים אֶת הַטְּהוֹרָה · תַּעֲלֶה תְּרוּמָה
הַחֲמוּרָה הָאֲסוּרָה לְזָרִים אֶת הַטְּמֵאָה · לְאַחַר שֶׁהוּדוּ
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תְּרוּם וְתִשְׁרֹף · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים
אַבְדָּה בְּמִיעוּטָה:

ה סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה הַגְּבִיָּהּ וְנִפְלָה לְמָקוֹם
אַחֵר · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִדְּמַעַת כְּתְּרוּמָה וְדָאִי ·
וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵינָה מִדְּמַעַת אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן:

י סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה וְנִדְמָעוּ · וְנִפְלָה
מִן הַמְּדוּמָע לְמָקוֹם אַחֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִדְּמַעַת
כְּתְּרוּמָה וְדָאִי · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵין הַמְּדוּמָע מִדְּמַעַת
אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן · וְאֵין הַמְּחַמֵּץ מְחַמֵּץ אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן ·
וְאֵין הַמֵּים שְׂאוּבִים פּוֹסְלִים אֶת הַמְּקוֹה אֲלֵא לְפִי חֲשַׁבּוֹן:

יז סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה הַגְּבִיָּהּ וְנִפְלָה אַחֲרֶת ·
הַגְּבִיָּהּ וְנִפְלָה אַחֲרֶת הָרִי זֶה מִתְּרַת עַד שֶׁתִּרְבֶּה תְּרוּמָה
עַל הַחוּלִין:

יח סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה וְלֹא הִסְפִּיק לְהַגְבִּיָּהּ ·
עַד שֶׁנִּפְלָה אַחֲרֶת הָרִי זֶה אֲסוּרָה · רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר:

ט סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה וְטַחֲנָן וּפְחָתוּ · כָּשֶׁם
שֶׁפְּחָתוּ הַחוּלִין כִּד פְּחָתָה הַתְּרוּמָה וּמִתֵּר · סָאָה תְּרוּמָה
שֶׁנִּפְלָה לְפָחוֹת מִמֵּאָה וְטַחֲנָן וְהוֹתִירוּ כָּשֶׁם שֶׁהוֹתִירוּ

החולין כד הותירה התרומה ואסור · אם ידוע שהחטים
של חולין יפות משל תרומה מתר · סאה תרומה שנפלה
לפחות ממאה ואחר כן נפלו שם חולין · אם שוגג מתר ·
ואם מזיד אסור:

פרק ו

האוכל תרומה שוגג משלם קרן וחומש · אחד
האוכל · ואחד השותה ואחד הסד · אחד
תרומה טהורה ואחד תרומה טמאה משלם חמשה
וחמש חמשה · אינו משלם תרומה אלא חולין מתקנים ·
והם נעשין תרומה והתשלומין תרומה · אם רצה הכהן
למחול אינו מוחל:

^א בת ישראל שאכלה תרומה ואחר כך נשאת לפה · אם
תרומה שלא זכה בה כהן אכלה · משלמת קרן וחמש
לעצמה · ואם תרומה שזכה בה כהן אכלה משלמת קרן
לבטלים וחמש לעצמה · מפני שאמרו האוכל תרומה
משלם קרן לבטלים · וחמש לכל מי שירצה:

^א המאכיל את פועליו ואת אורחיו תרומה · הוא משלם
את הקרן והם משלמין את החמש · דברי רבי מאיר ·
וחכמים אומרים הם משלמין קרן וחמש · והוא משלם
להם דמי סעודתן:

ד' הגזיב תרומה ולא אכלה • משלם תשלומי כפל דמי
תרומה • אכלה משלם שני קרנים וחמש • קרן וחמש מן
החולין • וקרן דמי תרומה • גנב תרומת הקדש ואכלה
משלם שני חומשין וקרן • שאין בהקדש תשלומי כפל:

ה' אין משלמין מן הלקט ומן השכחה ומן הפאה ומן
ההפקר ולא ממעשר ראשון (שנטלה תרומתו) ולא
ממעשר שני והקדש (שנפדו) • שאין הקדש פודה את
הקדש דברי רבי מאיר • וחכמים מתירין באלו:

י' רבי אליעזר אומר משלמין ממין על שאינו מינו ובלבד
שישלים מן היפה על הרע • ורבי עקיבא אומר אין
משלמין אלא ממין על מינו לפיכך אם אכל קשואין של
ערב שביעית • ימתין לקשואין של מוצאי שביעית וישלם
מהם • ממקום שרבי אליעזר מקל משם רבי עקיבא
מחמיר • שנאמר ונתן לכהן את הקדש כל שהוא ראוי
להיות קדש דברי רבי אליעזר • ורבי עקיבא אומר ונתן
לכהן את הקדש קדש שאכל:

פרק ז

הַאוֹכֵל תְּרוּמָה מִזֵּיד · מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם
אֶת הַחֲמֵשׁ · הַתְּשְׁלוּמִין חוֹלִין · אִם רָצָה הַכֹּהֵן
לְמַחֹל מוֹחֵל:

^א בֵּת כֹּהֵן שֶׁנִּשְׁאָאת לְיִשְׂרָאֵל וְאַחֵר כֵּךְ אָכְלָה תְּרוּמָה ·
מְשַׁלֵּמַת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָה מְשַׁלֵּמַת אֶת הַחֲמֵשׁ · וּמִיתְתָּהּ
בְּשִׂרְיָפָה · נִשְׁאָאת לְאַחַד מִכָּל הַפְּסוּלִין מְשַׁלֵּמַת קֶרֶן
וְחֲמֵשׁ · וּמִיתְתָּהּ בְּחֶנֶק דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים זֶה וְזֶה מְשַׁלְּמוֹת אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינָן מְשַׁלְּמוֹת אֶת
הַחֲמֵשׁ וּמִיתְתָּן בְּשִׂרְיָפָה:

^ב הַמֵּאֲכִיל אֶת בָּנָיו קִטְנִים וְאֵת עֲבָדָיו בֵּין גְּדוּלִים בֵּין
קִטְנִים · הַאוֹכֵל תְּרוּמָה חוּצָה לְאֶרֶץ · וְהַאוֹכֵל פְּחוֹת
מִבֵּית תְּרוּמָה · מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת
הַחֲמֵשׁ · וְהַתְּשְׁלוּמִין חוֹלִין · אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל מוֹחֵל:

^ג זֶה הַכֹּלל כָּל הַמְּשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֲמֵשׁ הַתְּשְׁלוּמִין תְּרוּמָה ·
אִם רָצָה הַכֹּהֵן לְמַחֹל אֵינוֹ מוֹחֵל · וְכָל הַמְּשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן
וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶת הַחֲמֵשׁ · הַתְּשְׁלוּמִין חוֹלִין · אִם רָצָה
הַכֹּהֵן לְמַחֹל מוֹחֵל:

^ד שְׁתֵּי קוֹפּוֹת · אַחַת שֶׁל תְּרוּמָה וְאַחַת שֶׁל חוֹלִין ·
שֶׁנִּפְלָה סֵאָה תְּרוּמָה · לְתוֹךְ אַחַת מֵהֶם וְאֵין יָדוּעַ לְאִיזוֹ
מֵהֶן נִפְלָה · הָרִי אֲנִי אוֹמֵר לְתוֹךְ שֶׁל תְּרוּמָה נִפְלָה ·

אָבֵל אִם אֵין יָדוּעַ אִי זֶה הִיא שֶׁל תְּרוּמָה וְאִי זֶה הִיא שֶׁל
חֹלִין · אָבֵל אַחַת מֵהֶן פָּטוּר · וְהַשְּׁנִייה נוֹהֵג בָּהּ בְּתִרְוּמָה
וְחֵיִיבֵת בַּחֲלָה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · רַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר · אָבֵל
אַחֵר אֶת הַשְּׁנִייה פָּטוּר · אָבֵל אֶחָד אֶת שְׁתֵּיהֶן מִשְׁלֵם
בְּקִטְנָה שְׁבַשְׁתִּיהֶן:

י נִפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחֹלִין אֵינָה מְדַמְעָתָן · וְהַשְּׁנִייה
נוֹהֵג בָּהּ בְּתִרְוּמָה וְחֵיִיבֵת בַּחֲלָה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְרַבִּי
יוֹסִי פּוֹטֵר · נִפְלָה שְׁנִייה לְמָקוֹם אַחֵר אֵינָה מְדַמְעָתָן ·
נִפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְמָקוֹם אֶחָד מְדַמְעוֹת בְּקִטְנָה שְׁבַשְׁתִּיהֶן:

י זָרַע אֶת אַחַת מֵהֶן פָּטוּר וְהַשְּׁנִייה נוֹהֵג בָּהּ בְּתִרְוּמָה ·
וְחֵיִיבֵת בַּחֲלָה דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְרַבִּי יוֹסִי פּוֹטֵר · זָרַע
אַחֵר אֶת הַשְּׁנִייה פָּטוּר · זָרַע אֶחָד אֶת שְׁתֵּיהֶן בַּדָּבָר
שֶׁזָּרְעוּ כָּלָה מוֹתֵר · וּבַדָּבָר שֶׁאֵין זָרְעוּ כָּלָה אֲסוּר:

פרק ח

הָאִשָּׁה שֶׁהִיתָה אוֹכֵלֶת בְּתִרְוּמָה · בָּאוּ וְאָמְרוּ לָהּ
מֵת בַּעֲלֶיךָ אוֹ גֵרֶשֶׁד · וְכֵן הֶעֱבֵד שֶׁהָיָה אוֹכֵל
בְּתִרְוּמָה · וּבָאוּ וְאָמְרוּ לוֹ מֵת רַבֵּךְ · אוֹ מִכְרָךְ לְיִשְׂרָאֵל
אוֹ נִתְּנָךְ בַּמִּתְּנָה · אוֹ עֲשָׂאךָ בֶּן חוֹרִין · וְכֵן כֵּהֵן שֶׁהָיָה
אוֹכֵל בְּתִרְוּמָה · וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ בֶּן חִלּוּצָה
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב קֶרֶן וְחֵמֶשׁ · וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר · הָיָה
עוֹמֵד וּמִקְרִיב עַל גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ · וְנוֹדַע שֶׁהוּא בֶּן גְּרוּשָׁה אוֹ
בֶּן חִלּוּצָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כָּל הַקִּרְבָּנוֹת שֶׁהִקְרִיב עַל

גבי המזבח פסולים · ורבי יהושע מכשיר · נודע שהוא
בעל מום עבודתו פסולה:

ב וכלם שהיתה תרומה בתוך פיהם · רבי אליעזר אומר
יבלעו · ורבי יהושע אומר יפלוטו · אמרו לו נטמאת
ונטמאת תרומה · רבי אליעזר אומר יבלע · ורבי יהושע
אומר יפלוט · טמא היית וטמאה היתה תרומה · או
נודע שהוא טבל · ומעשר ראשון שלא נטלה תרומהו ·
ומעשר שני והקדש שלא נפדו · או שטעם טעם פשפש
לתוך פיו · הרי זה יפלוט:

ג הִיָּה אוֹכֵל בְּאֶשְׁכּוֹל · וְנִכְנַס מִן הַגֶּנֶה לְחָצֵר · רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר יִגְמֹר · וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר לֹא יִגְמֹר ·
חֲשִׁיכָה לַיְלִי שָׁבַת · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר יִגְמֹר · וְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר לֹא יִגְמֹר:

ד יֵין שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתְּגַלָּה יִשְׁפֹּךְ · וְאֵין צָרִיךְ לֹאמַר שֶׁל
חֹלִין · שְׁלֹשָׁה מִשְׁקִין אֲסוּרִין מִשּׁוּם גְּלוּי · הַמַּיִם וְהַיֵּין
וְהַחֵלֶב · וְשֹׁאֵר כָּל הַמִּשְׁקִין מוֹתְרִין · כִּמָּה יִשְׁהוּ וְיִהְיוּ
אֲסוּרִין · כְּדִי שִׁיֵּצֵא הָרַחֵשׁ מִמָּקוֹם קָרוֹב · וְיִשְׁתֶּה:

ה שִׁיעוֹר הַמַּיִם הַמְּגוּלִין · כְּדִי שֶׁתֵּאָבֵד בָּהֶם הַמָּרָה · רַבִּי
יוֹסִי אֹמֵר בְּכָלִים כָּל שֶׁהֵן · וּבִקְרָקְעוֹת אֲרֻבָּעִים סָאָה:

ו נְקוּרֵי תַּאֲנִים וְעֹנְבִים וְקִשּׁוּאִין וְהִדְלוּעִים וְהָאֲבִטִּיחִים
וְהַמְּלַפְּנֹת · אֶפִּילוּ הֵם כֶּכֶר · אֶחָד גָּדוֹל וְאֶחָד קָטָן ·

אֶחָד תְּלוּשׁ וְאֶחָד מִחֶבֶר • כָּל שֵׁשׁ בּוֹ לִיחָה אָסוּר •
וְנִשְׂכֵּית הַנֶּחֱשׁ אָסוּרָה • מִפְּנֵי סִכְנַת נַפְשׁוֹת:

י' הַמְשַׁמֶּרֶת שֶׁל יֵין • אָסוּרָה מִשּׁוּם גְּלוּי • רַבִּי נַחֲמִיָּה
מֵתִיר:

ח' חֲבִית שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנּוֹלַד בָּהּ סֶפֶק טוּמְאָה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹמֵר אִם הָיְתָה מוֹנַחַת בְּמָקוֹם תּוֹרְפָה • יִנְיַחָנָה בְּמָקוֹם
הַמְצָנֶע • וְאִם הָיְתָה מְגֵלָה יִכְסֶּנָּה • וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר אִם
הָיְתָה מוֹנַחַת בְּמָקוֹם מְצָנֶע יִנְיַחָנָה בְּמָקוֹם תּוֹרְפָה • וְאִם
הָיְתָה מְכֻסָּה יִגְלָנָה • וְרַבִּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אֵל יַחֲדֵשׁ בָּהּ
דָּבָר:

ט' חֲבִית שֶׁנִּשְׁפְּרָה בְּגַת הָעֲלִיּוֹנָה וְהַתַּחְתּוֹנָה טְמֵאָה •
מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם יָכוֹל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה
רְבִיעִית בְּטָהֳרָה יִצִּיל • וְאִם לֹא • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תֵּרֵד
וְתִטְמָא • וְאֵל יִטְמְאָנָה בִּידִיו:

י' וְכֵן חֲבִית שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה • מוֹדָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְרַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ שֶׁאִם יָכוֹל לְהַצִּיל מִמֶּנָּה רְבִיעִית בְּטָהֳרָה יִצִּיל •
וְאִם לֹא • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר תֵּרֵד וְתִבְלַע • וְאֵל יִבְלַעֲנָהּ
בִּידִיו:

יא' (וְעַל זֶה) וְעַל זֶה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא זֶה הִיא תְּרוּמָה
שֶׁאֲנִי מוֹזְהֵר עָלֶיהָ מִלְּטְמָאָה • אֲלֵא מְלֹאכְלָה • וְבֵל
תְּטַמְאָה • כִּיצַד • הִיא עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם • וְכַפּוֹת

שֶׁל תְּרוּמָה בִּידּוֹ • אָמַר לוֹ נִכְרִי • תֵּן לִי אַחַת מֵהֶם
וְאַטְמָאָה • וְאִם לֹא הָרִי אֲנִי מְטַמֵּא אֶת כְּלֵה • רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יְטַמֵּא אֶת כְּלֵה • וְאֵל תֵּן לוֹ אַחַת מֵהֶן
וְיְטַמֵּא • רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר יֵנִיחַ לִפְנֵי אַחַת מֵהֶן • עַל
הַסֵּלַע:

^ב וְכֵן נָשִׁים שֶׁאָמְרוּ לָהֶם גּוֹיִם • תָּנוּ אַחַת מֵכֶם וְנִטְמָאָה •
וְאִם לֹא הָרִי אֲנִי מְטַמֵּאִים אֶת כְּלֵכֶם • יְטַמְאוּ אֶת כָּלֶן •
וְאֵל יִמְסְרוּ לָהֶם • נָפֶשׁ אַחַת מִיִּשְׂרָאֵל:

פרק ט

הַזֹּזֵרֶעַ תְּרוּמָה • שׁוֹגֵג יוֹפֵד • וּמִזִּיד יִקְיִים • אִם הִבִּיאָה
שְׁלִישׁ • בֵּין שׁוֹגֵג בֵּין מִזִּיד יִקְיִים • וּבִפְשָׁתָן מִזִּיד
יוֹפֵד:

^ב וְחִיִּיבַת בִּלְקָט וּבִשְׂכָחָה וּבִפְאָה • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל וְעֲנִי
כְּהֲנָנִים מְלַקְטִים • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׁלָהֶם לְכְּהֲנָנִים
בְּדָמֵי תְּרוּמָה • וְהִדָּמִים שְׁלָהֶם • רַבִּי טְרַפּוֹן אוֹמֵר לֹא
יִלְקָטוּ אֲלֵא עֲנִי כְּהֲנָנִים • שְׁמָא יִשְׁכָּחוּ וְיִתְּנוּ לְתוֹדֵף פִּיהֶם •
אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא אִם כֵּן לֹא יִלְקָטוּ אֲלֵא טְהוֹרִים:

^ג וְחִיִּיבַת בְּמַעֲשֵׂרוֹת וּבְמַעֲשֵׂר עָנִי • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל • וְעֲנִי
כְּהֲנָנִים נוֹטְלִים • וְעֲנִי יִשְׂרָאֵל מוֹכְרִין אֶת שְׁלָהֶם לְכְּהֲנָנִים •
בְּדָמֵי תְּרוּמָה • וְהִדָּמִים שְׁלָהֶם • הַחוּבֵט מְשַׁבַּח • וְהִדָּשׁ
כִּיצַד יַעֲשֶׂה • תּוֹלָה כְּפִיפּוֹת בְּצוֹאָרֵי בְּהֵמָה • וְנוֹתֵן לְתוֹכָן

מאותו המין · נמצא לא זומם את הבהמה · ולא מאכיל
את התרומה:

ד גדולי תרומה תרומה · וגדולי גדולין חולין · אבל
הטבל ומעשר ראשון · וספיחי שביעית · ותרומת
חוצה לארץ · והמדמע והבכורין · גדוליהן חולין · גדולי
הקדש · ומעשר שני חולין · ופודה אותם בזמן זרעם:

ה מאה לגינה של תרומה · ואחד של חולין · כלן מותרים
בדבר שזרעו כלה · אבל בדבר שאין זרעו כלה · אפילו
מאה של חולין · ואחת של תרומה · כלן אסורין:

ו הטבל גדוליו מותרין · בדבר שזרעו כלה · אבל בדבר
שאין זרעו כלה · גדולי גדולין אסורין · איזהו דבר שאין
זרעו כלה · כגון הלוף והשום והבצלים · רבי יהודה אומר
השום בשעורים:

ז המנפש עם הנכרי בחסיות · אף על פי שפירותיו טבל ·
אוכל מהם עראי · שתילי תרומה שננטמאו · שתלן טהרו
מלטמא · ואסורין מלאכול · עד שיגום את האכל · רבי
יהודה אומר עד שיגום וישנה:

פרק י

בָּעֵל שֶׁנִּתְּנוּ בְּתוֹךְ עֲדָשִׁים • אִם שָׁלַם מוֹתָר • וְאִם חֲתָכוּ
בְּנוֹתָן טַעַם • וְשָׂאָר כָּל הַתְּבָשִׁיל • בֵּין שָׁלַם בֵּין
מִחוּתָךְ בְּנוֹטָן טַעַם • רַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר בְּצִחָה • שְׂאִינָה
אֵלָּא לְטוֹל אֶת הַזֹּהֶמָּא:

ב תַּפּוּחַ שֶׁרֶסְקוֹ וְנִתְּנוּ לְתוֹךְ עֵסָה וְחֻמְצָה • הֲרִי זֶה
אֲסוּרָה • שְׁעוּרִים שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל מִים • אֵף עַל
פִּי שֶׁהִבְאִישׁוּ מִמֶּיּוֹ • (מִימִיּוֹ) מוֹתָרִים:

ג הַרְוּדָה פֶּת חֲמָה • וְנִתְּנָה עַל פִּי חֲבִית שֶׁל יֵין שֶׁל
תְּרוּמָה • רַבִּי מֵאִיר אֹסֵר • וְרַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר • רַבִּי
יוֹסִי מִתִּיר בְּשֶׁל חֲטִין • וְאֹסֵר בְּשֶׁל שְׁעוּרִים • מִפְּנֵי
שֶׁהַשְּׁעוּרִים שׂוֹאֲבוֹת:

ד תַּנּוּר שֶׁהִסִּיקוֹ בְּכַמּוֹן שֶׁל תְּרוּמָה • וְאָפָה בּוֹ אֶת הַפֶּת •
הַפֶּת מוֹתֶרֶת • שְׂאִינֹו טַעַם כְּמוֹן אֵלָּא רֵיחַ כְּמוֹן:

ה תִּלְתָּן שֶׁנִּפְּלָה לְתוֹךְ הַבּוֹר שֶׁל יֵין • בְּתְרוּמָה וּבִמְעָשֶׁר
שְׁנֵי • אִם יֵשׁ בְּזֶרַע כְּדֵי לִתֵּן טַעַם • אָבֵל לֹא בָּעֵץ •
בְּשִׁבְעִית וּבְכֻלָּי הַכֶּרֶם וְהַקֵּדֶשׁ • אִם יֵשׁ בְּזֶרַע וּבָעֵץ •
כְּדֵי לִתֵּן טַעַם:

ו מִי שֶׁהָיוּ לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן שֶׁל כֻּלָּי הַכֶּרֶם יִדְּלְקוּ • הָיוּ
לוֹ חֲבִילֵי תִלְתָּן שֶׁל טָבֵל • כּוֹתֵשׁ וּמַחֲשֵׁב כְּמָה זֶרַע יֵשׁ
בָּהֶם • וּמִפְּרִישׁ אֶת הַזֶּרַע • וְאִינוֹ צָרִיד לְהַפְרִישׁ אֶת

הָעֵץ · אִם הִפְרִישׁ לֹא יֹאמַר אֶכְתּוֹשׁ · וְאֵטוּל אֶת הָעֵץ ·
וְאַתָּן אֶת הַזֶּרַע · אֵלָּא נוֹתֵן הָעֵץ עִם הַזֶּרַע:

י' זִיתֵי חוֹלִין שֶׁכִּבְּשׁוּ עִם זֵיתֵי תְרוּמָה · פְּצוּעֵי חוֹלִין עִם
פְּצוּעֵי תְרוּמָה · פְּצוּעֵי חוֹלִין עִם שְׁלִימֵי תְרוּמָה · אוֹ בְּמֵי
תְרוּמָה · אָסוּר · אֲבָל שְׁלִימֵי חוֹלִין עִם פְּצוּעֵי תְרוּמָה
מוֹתֵר:

ח' דָּג טָמֵא שֶׁכִּבְּשׁוּ עִם דָּג טָהוֹר · כָּל גֶּרֶב שֶׁהוּא מַחֲזִיק
סָאתִים · אִם יֵשׁ בּוֹ מִשְׁקָל עֶשְׂרֵי זָוֹז בִּיהוּדָה · שֶׁהֵם חֲמִשׁ
סָלָעִים בְּגָלִיל · דָּג טָמֵא צִירוֹ אָסוּר · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
רַבִּיעִית בְּסָאתִים · וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֶחָד מִשְׁשֶׁה עֶשְׂרֵי בּוֹ:

ט' חֲגָבִים טָמְאִים שֶׁנִּכְבְּשׁוּ עִם חֲגָבִים טָהוֹרִים · לֹא פָּסְלוּ
אֶת צִירָם · הָעִיד רַבִּי צְדוֹק עַל צִיר חֲגָבִים טָמְאִים ·
שֶׁהוּא טָהוֹר:

י' כָּל הַנִּכְבְּשִׁים זֶה עִם זֶה מוֹתָרִים · אֵלָּא עִם הַחֲסִית ·
חֲסִית חוֹלִין עִם חֲסִית שֶׁל תְרוּמָה · יֵרֶק שֶׁל חוֹלִין עִם
חֲסִית שֶׁל תְרוּמָה אָסוּר · אֲבָל חֲסִית שֶׁל חוֹלִין עִם יֵרֶק
שֶׁל תְרוּמָה מוֹתֵר:

יא' רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל הַנִּשְׁלָקִים עִם הַתְּרָדִים אָסוּרִים ·
מִפְּנֵי שֶׁהֵם נוֹתְנִין אֶת הַטַּעַם · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר כְּרוּב
שֶׁל שְׁקִיָּא עִם כְּרוּב שֶׁל בַּעַל אָסוּר · מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ ·
רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל הַמִּתְבַּשְּׁלִין זֶה עִם זֶה מוֹתָרִים ·

אֵלָא עִם הַבֶּשֶׁר • רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר הַכֶּבֶד אוֹסֶרֶת
וְאִינָה נֶאֱסֶרֶת • מִפְּנֵי שֶׁהִיא פּוֹלֶטֶת וְאִינָה בּוֹלַעַת:

^{יב} בִּיצָה שֶׁנִּתְבַּלָּה בַּתְּבָלִין (אֲסוּרִים) • אֲפִילוּ חֶלְמוֹן שְׁלֵה
אֲסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא בּוֹלַע • מִי שֶׁלֶקוֹת • וּמִי כִבֵּשִׁים שֶׁל
תְּרוּמָה • אֲסוּרִים לְזָרִים:

פרק יא

אֵין נוֹתֵנִין דְּבִילָה וּגְרוּגֶרֶת לְתוֹךְ הַמּוֹרִיִּים • מִפְּנֵי
שֶׁהוּא מְאֻבָּדֵן • אֲבָל נוֹתֵנִין אֶת הַיֵּין לַמּוֹרִיִּים • וְאֵין
מִפְּטָמִין אֶת הַשֶּׁמֶן • אֲבָל עוֹשִׂין אֶת הַיֵּין יִינוֹמְלִין • אֵין
מִבְשָׁלִים יֵין שֶׁל תְּרוּמָה • מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמַּעֲיטוֹ • רַבִּי
יְהוּדָה מֵתִיר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְשַׁבֵּיחוֹ:

^ב דְּבַשׁ תְּמָרִים וְיֵין תְּפוחִים וְחֶמֶץ סְתוּנִיּוֹת • וְשֶׁאֵר כָּל
מִי פִירוֹת שֶׁל תְּרוּמָה • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב קֶרֶן וְחֶמֶשׁ •
וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר • וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא מִשּׁוּם מִשְׁקָה •
אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא מָנוּ חֲכָמִים שְׁבַעַה מִשְׁקִין בְּמוֹנֵי
פְּטָמִים • אֵלָא אָמְרוּ שְׁבַעַה מִשְׁקִין טַמְאִים • וְשֶׁאֵר כָּל
הַמִּשְׁקִין טְהוֹרִים:

^ג אֵין עוֹשִׂין תְּמָרִים דְּבַשׁ • וְלֹא תְּפוחִים יֵין • וְלֹא סְתוּנִיּוֹת
חֶמֶץ • וְשֶׁאֵר כָּל הַפִּירוֹת • אֵין מְשַׁנִּין אוֹתָם מִבְּרִייתָן
בַּתְּרוּמָה וּבִמְעַשֵּׁר שְׁנֵי • אֵלָא זֵיתִים וְעִנְבִּים בְּלֶבֶד • אֵין
סוֹפְגִין אַרְבָּעִים מִשּׁוּם עֶרְלָה • אֵלָא עַל הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים

ומן העֲנָבִים · ואִין מְבִיאִין בְּכוֹרִים מִשְׁקִין · אֵלָּא הַיּוֹצֵא
מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים · ואִינוּ מְטַמֵּא מִשּׁוּם מִשְׁקָה ·
אֵלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים · ואִין מְקַרִּיבִין עַל
גְּבִי הַמִּזְבֵּחַ · אֵלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וּמִן הָעֲנָבִים:

י עֹזְקֵי תֹאנִים וְגִירוֹגְרוֹת הַכְּלִיסִים וְהַחֲרוּבִין שֶׁל תְּרוּמָה ·
אֲסוּרִים לְזָרִים:

ה גִּרְעִינֵי תְרוּמָה בְּזֶמֶן שֶׁהוּא מְכַנִּסֵּן אֲסוּרוֹת · ואִם
הַשְּׁלִיכֵן מוֹתְרוֹת · וְכֵן עֲצָמוֹת הַקֹּדְשִׁים · בְּזֶמֶן שֶׁהוּא
מְכַנִּסֵּן אֲסוּרִין · ואִם הַשְּׁלִיכֵן מוֹתְרִין · הַמּוֹרֶסֶן מוֹתֵר ·
סוֹבֵבִין שֶׁל חֲדָשׁוֹת אֲסוּרוֹת · וְשֶׁל יִשְׁנוֹת מוֹתְרוֹת · וְנוֹהֵג
בַּתְּרוּמָה כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחֹלִין · הַמְּסִלֵּת קֵב אוֹ
קֵבִים לְסֵאָה · לֹא יֵאבֹד אֶת הַשְּׂאֵר · אֵלָּא יִנְיַחוּ בַּמָּקוֹם
הַמְּצֻנֶּע:

י מגוֹרָה שֶׁפָּנָה מִמֶּנָּה חֲטִי תְרוּמָה · אִין מְחִיבִים אוֹתוֹ
לִהְיוֹת יוֹשֵׁב וּמִלְקֹט אַחַת אַחַת · אֵלָּא מְכַבֵּד כְּדֶרֶכוֹ וְנוֹתֵן
לְתוֹכָהּ חוֹלִין:

י וְכֵן חֲבִית שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁנִּשְׁפְּכָה אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לִהְיוֹת
יוֹשֵׁב וּמִטְפָּח · אֵלָּא נוֹהֵג בָּהּ כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא נוֹהֵג בַּחֹלִין:

ח הַמַּעֲרָה מִכֹּד לְכַד וְנוֹטֵף שְׁלֹשׁ טַפִּים נוֹתֵן לְתוֹכָהּ
חוֹלִין · הַרְכִּינָה וּמָצָה הָרִי זוֹ תְרוּמָה · וְכַמָּה תִּהְיֶה

בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דָּמָאֵי וְיֹלִיכָנָה לַכֹּהֵן · אֶחָד מִשְׁמוֹנָה
לְשִׁמְיָנִית:

^ט כְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה מֵאֲכִילִין אוֹתָם לַבְּהֵמָה וְלַחֲיָה
וְלַתְּרַגְוִלִּים · יִשְׂרָאֵל שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִכֶּהֶן מֵאֲכִילָה כְּרִשְׁיָנִי
תְרוּמָה · וְכֵהֶן שֶׁשָּׂכַר פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל אַף עַל פִּי
שְׁמֻזְזוֹנֻתֶיהָ עָלְיוּ לֹא יֵאָכְלָנָה כְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה · יִשְׂרָאֵל
שֶׁשָּׂם פָּרָה מִכֶּהֶן לֹא יֵאָכְלָנָה כְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה · וְכֵהֶן
שֶׁשָּׂם פָּרָה מִיִּשְׂרָאֵל מֵאֲכִילָה כְּרִשְׁיָנִי תְרוּמָה:

· מְדֻלֵּקִין שָׁמֶן שְׂרִיפָה בְּבִתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְבִתִּי מְדֻרְשׁוֹת
וּבְמִבְאוֹת הָאֶפְלִין וְעַל גְּבֵי הַחֻזְלִין בְּרִשּׁוֹת כֹּהֵן · בֵּית
יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׁאֵאת לַכֹּהֵן וְהִיא לְמוֹדָה (לָבֵא) אֶצֶל אָבִיהָ ·
אָבִיהָ מְדֻלֵּק בְּרִשּׁוֹתָהּ · מְדֻלֵּקִין בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה אֲבָל
לֹא בְּבֵית הָאֲבָל דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה · וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר בְּבֵית
הָאֲבָל אֲבָל לֹא בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה · רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר כָּאֵן
וְכָאֵן · רַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר כָּאֵן וְכָאֵן: סליק

מסכת מעשרות

יום ד

פרק א

כָּלֵל אָמְרוּ בַּמַּעֲשֹׂרוֹת • כֹּל שֶׁהוּא אָכַל • וְנִשְׁמַר •
וְגִדּוּלָיו מִן הָאָרֶץ • חַיִּיב בַּמַּעֲשֹׂרוֹת • וְעוֹד כָּלֵל
אַחֵר אָמְרוּ • כֹּל שֶׁתַּחֲלָתוֹ אָכַל וְסוּפוֹ אָכַל אֶף עַל פִּי
שֶׁהוּא שׁוֹמְרוֹ לְהוֹסִיף אָכַל • חַיִּיב קֶטֶן וְגִדּוֹל • וְכֹל שֶׁאֵין
תַּחֲלָתוֹ אָכַל אֲבָל סוּפוֹ אָכַל אֵינוֹ חַיִּיב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אָכַל:

ב מֵאֵימַתִּי הַפִּירוֹת חַיִּיבִין בַּמַּעֲשֹׂרוֹת • הַתֵּאֲנִים
מִשִּׁיבֵיחִילוֹ • הָעֲנָבִים וְהָאֲבִשִׁים מִשֶּׁהִבְאִישׁוֹ • הָאוֹג
וְהַתּוֹתִים מִשִּׁיאָדִימוֹ • וְכֹל הָאֲדוּמִים מִשִּׁיאָדִימוֹ •
הָרְמוּנִים מִשִּׁימְסוֹ • הַתְּמָרִים מִשִּׁיטִּילוֹ שְׁאוּר •
הָאֶפְרָסְקִים מִשִּׁיטִּילוֹ גִּידִים • הָאֶגְזִזִּים מִשִּׁיעֲשׂוֹ מְגוּרָה •
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הָאֶגְזִזִּים וְהַשְּׁקָדִים מִשִּׁיעֲשׂוֹ קְלִיפָה:

ג הַחֲרוּבִין מִשִּׁינְקָדוֹ וְכֹל הַשְּׁחוּרִין מִשִּׁינְקָדוֹ • הָאֶגְסִים
וְהַקֶּרְסְטוּמָלִין וְהַפְּרִישִׁין וְהַעוֹזְרָדִים מִשִּׁיקְרָחוֹ • וְכֹל
הַלִּבְנִים מִשִּׁיקְרָחוֹ • הַתַּלְתָּן מִשִּׁתְּצָמָח • הַתְּבוּאָה וְהַזֹּתִים
מִשִּׁיכְנִיסוֹ שְׁלִישׁ:

ד וּבִיָּרֶק הַקְּשׁוּאִים וְהַדְּלוּעִים וְהָאֲבִטִּיחִים וְהַמִּלְפָּפוֹנוֹת •
הַתְּפוּחִים וְהָאֶתְרוּגִין חַיִּיבִים גְּדוּלִּים וְקֶטְנִים • רַבִּי שְׁמַעוֹן

פּוֹטֵר אֶת הָאֶתְרוּגִין בְּקִטְנָן • הַחַיִּיב בַּשְּׂקָדִים הַמָּרִים
פָּטוּר בַּמִּתּוּקִים • הַחַיִּיב בַּמִּתּוּקִים פָּטוּר בַּמָּרִים:

ה' אֵיזָהוּ גִרְנָן לַמַּעֲשָׂרוֹת • הַקְּשׁוּאִים וְהַדְּלוּעִים
מְשִׁיפֶקְסוּ • וְאִם אֵינוֹ מִפֶּקֶס מְשִׁיעֵמִיד עֲרִימָה • אֲבֵטִיחַ
מְשִׁישֶׁלֶק וְאִם אֵינוֹ מְשִׁלֵּק עַד שִׁיעֵשָׁה מְקַצָּה • יִרְק
הַנֶּאֱגָד מְשִׁיאֵגֵד • אִם אֵינוֹ אוֹגֵד עַד שִׁימְלֵא אֶת הַכְּלִי •
וְאִם אֵינוֹ מְמִלֵּא אֶת הַכְּלִי • עַד שִׁילְקֹט כָּל צָרְכוֹ •
כְּלַכְלָה עַד שִׁיחֲפָה • וְאִם אֵינוֹ מְחַפֶּה עַד שִׁימְלֵא
אֶת הַכְּלִי • וְאִם אֵינוֹ מְמִלֵּא אֶת הַכְּלִי • עַד שִׁילְקוֹט
כָּל צָרְכוֹ • בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמוֹלִיד לְשׁוֹק • אֲבָל
בְּמוֹלִיד לְבֵיתוֹ • אוֹכֵל מֵהֶם עָרָא עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לְבֵיתוֹ:

י' הַפֶּרֶד וְהַצְמוּקִין וְהַחֲרוּבִין מְשִׁיעֵמִיד עֲרִימָה • הַבְּצָלִים
מְשִׁיפֶקֶל • וְאִם אֵינוֹ מִפֶּקֶל • מְשִׁיעֵמִיד עֲרִימָה • הַתְּבוּאָה
מְשִׁימָרַח • וְאִם אֵינוֹ מְמָרַח עַד שִׁיעֵמִיד עֲרִימָה •
הַקִּטְנִיּוֹת מְשִׁיכְבוֹר וְאִם אֵינוֹ כּוֹבֵר עַד שִׁימָרַח • אֵף עַל
פִּי שִׁמָּרַח נוֹטֵל מִן הַקּוֹטְעִים וּמִן הַצֹּדְדִים • וּמִמָּה שֶׁבִּתּוֹךְ
הַתֶּבֶן וְאוֹכֵל:

י' הֵיזֵן מְשִׁיקָפָה אֵף עַל פִּי שֶׁקָּפָה קוֹלֵט מִן הַגֶּת הָעֲלִיזָה •
וּמִן הַצִּנּוֹר וְשׁוֹתָהּ • הַשֶּׁמֶן מְשִׁיִּיר לְעוֹקָה • אֵף עַל פִּי
שִׁיִּיר נוֹטֵל מִן הָעֵקֶל וּמִבֵּין הַמָּמֶל וּמִבֵּין הַפָּצִין • וְנוֹתֵן
לְחֶמֶטָה וּלְתַמְחוּי • אֲבָל לֹא יִתֵּן לְקִדְרָה וְלִלְפָס כְּשֶׁהֵן

רוֹתְחִין · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר לְכָל הוּא נוֹתֵן חוּץ מִדְּבַר שֵׁשׁ
בו חֲמֵץ וְצִיר:

ח הָעֵגוּל מְשִׁיחֵ לִיקְנוֹ · מַחֲלִיקִים בְּתֵאֲנִים וּבַעֲנָבִים שֶׁל
טָבֵל · רַבִּי יְהוּדָה אוֹסֵר · הַמַּחֲלִיק בְּעֲנָבִים לֹא הֵכֶשֶׁר ·
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הֵכֶשֶׁר · הַגְּרוּגְרוֹת מְשִׁידוֹשׁ · וּמְגוּרָה
מְשִׁיעֵגֶל · הִיא דָּשׁ בְּחִבִּית וּמַעֲגֵל בְּמְגוּרָה · נִשְׁבְּרָה
הַחִבִּית וְנִפְתָּחָה הַמְּגוּרָה לֹא יֹאכַל מֵהֶם עָרָאִי · רַבִּי יוֹסִי
מִתִּיר:

פרק ב

הָיָה עוֹבֵר בְּשׁוּק וְאָמַר טָלוּ לָכֶם תֵּאֲנִים אוֹכְלִין
וּפְטוּרִין · לְפִיכָךְ אִם הִכְנִיסוּ לְבִתְיָהֶם מִתְּקָנִים
וְדֹאִי · טָלוּ וְהִכְנִיסוּ לְבִתְיָכֶם לֹא יֹאכְלוּ מֵהֶם עָרָאִי ·
לְפִיכָךְ אִם הִכְנִיסוּ לְבִתְיָהֶם אֵינָן מִתְּקָנִין אֶלָּא דְמָאִי:

ב הָיוּ יוֹשְׁבֵין בַּשַּׁעַר אוֹ בַּחֲנוּת · וְאָמַר טָלוּ לָכֶם תֵּאֲנִים
אוֹכְלִין וּפְטוּרִין · וּבַעַל הַשַּׁעַר וּבַעַל הַחֲנוּת חִיִּיבִין · רַבִּי
יְהוּדָה פּוֹטֵר עַד שְׂיַחֲזִיר אֶת פָּנָיו · אוֹ עַד שְׂיִשְׁנָה מְקוֹם
יֹשִׁיבָתוֹ:

ג הַמַּעֲלָה פִּירוֹת מִן הַגָּלִיל לַיהוּדָה אוֹ עוֹלָה לִירוּשָׁלַיִם ·
אוֹכַל מֵהֶם עַד שֶׁהוּא מִגִּיעַ לְמָקוֹם שֶׁהוּא הוֹלֵךְ ·
וְכֵן בַּחֲזָרָה · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר עַד שֶׁהוּא מִגִּיעַ לְמָקוֹם
הַשְּׁבִיתָה · וְהָרוֹכְלִין הַמְּחִזְרִין בַּעֲיֵירוֹת אוֹכְלִים עַד

שְׁמַגִּיעִים לַמָּקוֹם הַלֵּינָה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַבֵּית
הָרֵאשׁוֹן הוּא בֵּיתוֹ:

י פִּירוֹת שֶׁתֵּרְמָן עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרָה מְלֹאכְתָּן · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אוֹסֵר מְלֹאכֹל מֵהֶם עֲרָאִי וְחֻכְמִים מִתִּירִין חוּץ מִכֻּלְפֶּלֶת
תְּאֵנִים · כֻּלְפֶּלֶת תְּאֵנִים שֶׁתֵּרְמָה רַבִּי שְׁמַעוֹן מִתִּיר
וְחֻכְמִים אוֹסְרִין:

ה האומר לחבירו הילך איסר זה · וְתַן לִי בּו חֲמֵשׁ
תְּאֵנִים · לֹא יֹאכַל עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה דְבָרֵי רַבִּי מֵאִיר · רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר אוֹכֵל אַחַת אַחַת וּפְטוֹר · וְאִם עֲרָף חַיִּיב ·
אָמַר רַבִּי יְהוּדָה מַעֲשֶׂה בְּגִנַּת וְרָדִים שֶׁהֵיְתָה בִּירוּשָׁלַם ·
וְהָיוּ תְּאֵנִים נִמְכָּרוֹת מְשֻׁלָּשׁ וּמֵאַרְבַּע בְּאִיסָר וְלֹא הוֹפְרָשׁ
מִמֶּנָּה תְּרוּמָה וּמַעֲשֶׂה מַעֲוָלִים:

ו האומר לחבירו הילך איסר זה בעשר תאנים שאבור
לִי · בּוֹרֵר וְאוֹכֵל · בְּאֶשְׁכּוֹל שְׁאָבוֹר לִי מִגֶּרֶגֶר וְאוֹכֵל ·
בְּרֵמוֹן שְׁאָבוֹר לִי פּוֹרֵט וְאוֹכֵל · בְּאַבְטִיחַ שְׁאָבוֹר לִי סוּפֹת
וְאוֹכֵל · אֲבָל אִם אָמַר לוֹ בְּעֶשְׂרִים תְּאֵנִים אֵלָיו · בְּשָׁנִי
אֲשְׁכָּלוֹת אֵלָיו · בְּשָׁנִי רֵמוֹנִים אֵלָיו · בְּשָׁנִי אֲבַטִּיחִים אֵלָיו ·
אוֹכֵל כְּדָרְכוֹ וּפְטוֹר · מִפְּנֵי שֶׁקֵּנָה בְּמַחְבֵּר לַקֶּרֶקַע:

ז השוכר את הפועל לקצות עמו בתאנים · אָמַר לוֹ עַל
מִנַּת שְׁאוּכָל תְּאֵנִים אוֹכֵל וּפְטוֹר · עַל מִנַּת שְׁאוּכָל אֲנִי
(וּבְנֵי בֵיתִי) אוֹ שְׁיֹאכַל בְּנֵי בִשְׁכָרִי הוּא אוֹכֵל וּפְטוֹר
וּבְנֵי אוֹכֵל וְחַיִּיב · עַל מִנַּת שְׁאוּכָל בְּשַׁעַת הַקְּצִיעָה

וּלְאַחַר הַקְצִיעָה · בְּשַׁעַת הַקְצִיעָה אוֹכֵל וּפְטוֹר · וְלְאַחַר
הַקְצִיעָה אוֹכֵל וְחַיִּיב · שְׁאִינוֹ אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה (חַיִּיב) · זֶה
הַכֹּלל הָאוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה פְּטוֹר · וְשְׁאִינוֹ אוֹכֵל מִן הַתּוֹרָה
חַיִּיב:

הָיָה עוֹשֶׂה בְּלִבָּסִים לֹא יֹאכַל בְּבָנוֹת שְׁבַע · בְּבָנוֹת שְׁבַע
לֹא יֹאכַל בְּלִבָּסִים · אֲבָל מוֹנֵעַ הוּא אֶת עַצְמוֹ עַד שְׁמַגִּיעַ
לְמָקוֹם הַיָּפוֹת וְאוֹכֵל · הַמַּחְלִיף עִם חֲבִירוֹ זֶה לְאָכּוֹל וְזֶה
לְאָכּוֹל · זֶה לְקַצּוֹת וְזֶה לְקַצּוֹת · זֶה לְאָכּוֹל וְזֶה לְקַצּוֹת
חַיִּיב · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר הַמַּחְלִיף לְאָכּוֹל חַיִּיב · וְלְקַצּוֹת
פְּטוֹר:

פרק ג

הַמַּעֲבִיר תְּאֵנִים בַּחֲצִירוֹ לְקַצּוֹת · בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ אוֹכְלִין
וּפְטוּרִין · הַפּוֹעֵלִים שְׁעָמוּ · בְּזֶמֶן שְׁאִין לָהֶם
עָלָיו מְזוֹנוֹת אוֹכְלִין וּפְטוּרִין · אֲבָל אִם יֵשׁ לָהֶם עָלָיו
מְזוֹנוֹת · הָרִי אֵלָיו לֹא יֹאכְלוּ:

הַמּוֹצִיא פּוֹעֵלָיו לַשָּׂדֶה · בְּזֶמֶן שְׁאִין לָהֶם עָלָיו מְזוֹנוֹת
אוֹכְלִין וּפְטוּרִין · וְאִם יֵשׁ לָהֶם עָלָיו מְזוֹנוֹת אוֹכְלִים אַחַת
אַחַת מִן הַתְּאֵנָה · אֲבָל לֹא מִן הַסֵּל וְלֹא מִן הַקֶּפֶה וְלֹא
מִן הַמִּקְצָה:

הַשּׂוֹכֵר אֶת הַפּוֹעֵל לַעֲשׂוֹת בְּיָתִים · אָמַר לוֹ עַל מִנֵּת
לְאָכּוֹל יָתִים · אוֹכֵל אֶחָד אֶחָד פְּטוֹר · וְאִם צָרַף חַיִּיב ·

לְנִכְשׁ בַּבָּצָלִים · אָמַר לוֹ עַל מִנֵּת לֶאֱכֹל יֵרֶק · מִקְרִטִּם
עָלָה עָלָה וְאוֹכֵל · וְאִם צָרָף חַיִּיב:

ד' מִצָּא קְצִיצוֹת בַּדֶּרֶךְ · אֲפִילוּ בְצֵד שְׂדֵה קְצִיצוֹת · וְכֵן
תְּאֵנָה שֶׁהִיא נוֹטָה עַל הַדֶּרֶךְ וּמִצָּא תַּחְתֶּיהָ תְּאֵנִים ·
מוֹתְרוֹת מִשּׁוּם גָּזֵל · וּפְטוּרוֹת מִן הַמַּעֲשְׂרוֹת · וּבִיָּתִים
וּבְחֲרוּבִים חַיִּיבִים · מִצָּא גְרוֹגְרוֹת אִם דָּרְסוּ רוֹב בְּנֵי אָדָם
חַיִּיב · וְאִם לֹא פְטוּר · מִצָּא פֶלְחִי דְבִילָה חַיִּיב · שֶׁיִּדְוַע
שֶׁהֵם מְדַבֵּר גָּמוּר · וְהַחֲרוּבִים עַד שֶׁלֹּא כָּנְסוּ לְרֹאשׁ הַגֶּגֶץ ·
מוֹרִיד מֵהֶם לְבִהְמָה פְטוּר · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחְזִיר אֶת
הַמוֹתֵר:

ה' אִיזוֹ הִיא חֲצֵר שֶׁהִיא חַיִּיבַת בְּמַעֲשְׂרוֹת · רַבִּי יִשְׁמַעֵאל
אוֹמֵר חֲצֵר הַצּוֹרֵית שֶׁהַכֵּלִים נִשְׁמְרִים בְּתוֹכָהּ · רַבִּי
עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל שֶׁאֶחָד פּוֹתַח וְאֶחָד נוֹעַל פְטוּרָה ·
רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר כָּל שֶׁאִין אָדָם בּוֹשׁ מִלֶּאֱכֹל בְּתוֹכָהּ
חַיִּיבַת · רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר כָּל שֶׁנִּכְנַס לָהּ וְאִין אוֹמֵר לוֹ מָה
אַתָּה מְבַקֵּשׁ פְטוּרָה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת זֶה
לְפָנִים מִזֶּה הַפְּנִימִית חַיִּיבַת וְהַחִיצוֹנָה פְטוּרָה:

ו' הַגְּגוֹת פְטוּרִין אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם שֶׁל חֲצֵר הַחַיִּיבַת ·
בֵּית שַׁעַר אַכְסָדְרָה וּמִרְפֶּסֶת הָרִי אֵלּוּ כְּחֲצֵר אִם חַיִּיבַת
חַיִּיבִין · וְאִם פְטוּרָה פְטוּרִים:

ז' הַצְּרִיפִים וְהַבְּרֶגְנִין וְהָאֱלֵקִיטִיּוֹת פְטוּרִין · סִכַּת גִּנּוֹסֶר
אֵף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רַחִים וְתִרְנַגּוּלִים פְטוּרָה · סִכַּת

הַיּוֹצְרִים הַפְּנִימִית חַיִּיבָתָּהּ וְהַחִיצוֹנָה פְּטוּרָהּ • רַבִּי יוֹסִי
אֹמֵר כָּל שְׂאִינָה דִּירַת הַחֲמָה וְדִירַת הַגְּשָׁמִים פְּטוּרָה •
סֵכֶת הַחֶג בְּחֶג רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּיב • וְחֻכָּמִים פּוֹטְרִין:

ח תֵּאֲנָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּחֶצֶר • אוֹכֵל אַחַת אַחַת וּפְטוּר •
וְאִם צֶרֶף חַיִּיב • רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר אַחַת בִּימִינוֹ • וְאַחַת
בְּשְׂמָאלוֹ • וְאַחַת בְּפִיו • עָלָה לְרֹאשָׁה מִמָּלֵא חִיקוֹ
וְאוֹכֵל:

ט גִּפֶּן שֶׁהִיא נְטוּעָה בְּחֶצֶר נוֹטֵל אֶת כָּל הָאֶשְׁכּוֹל וְכֵן
בְּרֵמוֹן וְכֵן בְּאַבְטִיחַ דְּבָרֵי רַבִּי טַרְפוֹן • רַבִּי עֲקִיבָא אֹמֵר
מִגִּרְגֵר בְּאֶשְׁכּוֹל וּפּוֹרֵט בְּרֵמוֹן וְסוֹפֶת בְּאַבְטִיחַ • כֶּסֶבֶר
שֶׁהִיא זְרוּעָה בְּחֶצֶר • מְקַרְטֵם עָלָה עָלָה וְאוֹכֵל • וְאִם
צֶרֶף חַיִּיב • הַסָּאָה וְהָאֵזוֹב וְהַקּוֹרְנִית שֶׁבְּחֶצֶר אִם הָיוּ
נִשְׁמָרִים חַיִּיבִין:

י תֵּאֲנָה שֶׁהִיא עוֹמֶדֶת בְּחֶצֶר וְנוֹטָה לַגֶּנֶה • אוֹכֵל כְּדָרְכוֹ
פְּטוּר • עוֹמֶדֶת בַּגֶּנֶה וְנוֹטָה לְחֶצֶר אוֹכֵל אַחַת אַחַת
פְּטוּר • וְאִם צֶרֶף חַיִּיב • עוֹמֶדֶת בְּאַרְץ וְנוֹטָה לְחוּצָה
לְאַרְץ • בְּחוּצָה לְאַרְץ וְנוֹטָה לְאַרְץ • הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר
הָעֵקֶר • וּבִבְתִּי עָרִי חוֹמָה הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הָעֵקֶר • וּבְעָרֵי
מִקְלָט הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַנּוֹף • וּבִירוּשָׁלַיִם הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר
הַנּוֹף:

פרק ד

הַכּוֹבֵשׁ הַשּׁוֹלֵךְ הַמוֹלֵחַ בַּשָּׂדֶה חַיִּיב • הַמְכַמֵּן בְּאֶדְמָה
פָּטוּר • הַמְטִיבֵל בַּשָּׂדֶה פָּטוּר • הַפּוֹצֵעַ זֵיתִים
שֵׂיִצָא מֵהֶם הַשָּׂרֵף פָּטוּר • הַסּוֹחֵט זֵיתִים עַל בָּשָׂרוֹ
פָּטוּר • וְאִם סָחַט וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ חַיִּיב • הַמְקַפֵּא לַתְּבָשִׁיל
פָּטוּר • לְקַדְרָה חַיִּיב מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּבוֹר קָטָן:

ב תְּנוּקוֹת שֶׁטִּמְנּוּ תְּאֵנִים לְשַׁבָּת וְשִׁכְחוּ לְעֶשְׂרֵן • לֹא
יֵאכְלוּ לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת עַד שֶׁיַּעֲשֻׂרוּ • כְּלַפְלֵת הַשַּׁבָּת בֵּית
שִׁמְאִי פּוֹטְרִין • וּבֵית הֵלֵל מְחַיִּיבִין • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר
אִף הַלּוֹקֵט אֶת הַכְּלָכָה לְשִׁלּוּחַ לַחֲבִירוֹ לֹא יֵאכֹל עַד
שֶׁיַּעֲשֶׂר:

ג הַנוֹטֵל זֵיתִים מִן הַמַּעֲטָן טוֹבֵל אֶחָד אֶחָד בַּמֶּלַח וְאוֹכֵל •
אִם מָלַח וְנָתַן לְפָנָיו חַיִּיב • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִן הַמַּעֲטָן
הַטְּהוֹר חַיִּיב • וּמִן הַטְּמֵא פָּטוּר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחֲזִיר אֶת
הַמּוֹתֵר:

ד שׁוֹתֵין עַל הַגֶּת בֵּין עַל הַחֲמִין בֵּין עַל הַצּוּגִן פָּטוּר דְּבָרֵי
רַבִּי מֵאִיר • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי צְדוֹק מְחַיִּיב • וַחֲכָמִים
אוֹמְרִים עַל הַחֲמִין חַיִּיב • וְעַל הַצּוּגִן פָּטוּר:

ה הַמְקַלֵּף שְׁעוּרִים מְקַלֵּף אַחַת אַחַת וְאוֹכֵל • וְאִם קִלֵּף
וְנָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ חַיִּיב • הַמוֹלִיל מְלִילוֹת שֶׁל חֲטִים מְנַפֵּחַ
מִיָּד לְיָד וְאוֹכֵל • וְאִם נָפַח וְנָתַן לְתוֹךְ חִיקוֹ חַיִּיב • בְּסִבָּר

שְׁזָרְעָה לְזֶרַע · יִרְקָה פָּטוּר · זֶרַע לִירֵק מִתַּעֲשֶׂרֶת זֶרַע
וִירֵק · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַשָּׁבֶת מִתַּעֲשֶׂרֶת זֶרַע וִירֵק
וְזִירִין · וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵינוֹ מִתַּעֲשֶׂר זֶרַע וִירֵק · אֲלָא
הַשְּׁחָלִים וְהַגְרָגִיר בְּלִבָּד:

י רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר תִּימְרוֹת שֶׁל תִּלְתָּן וְשֶׁל חֲרָדֵל וְשֶׁל
פּוֹל הַלֶּבֶן חִיבוֹת בְּמַעֲשֶׂר · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר הַצֶּלֶף
מִתַּעֲשֶׂר תִּימְרוֹת וְאַבְיוֹנוֹת וְקַפָּרֶס · רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר
אֵין מִתַּעֲשֶׂר אֲלָא אַבְיוֹנוֹת מִפְּנֵי שֶׁהֵן פְּרִי:

פרק ה

הָעוֹקֵר שְׁתָּלִים מִתּוֹךְ שָׁלוֹ וְנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שָׁלוֹ פָּטוּר ·
לָקַח בַּמַּחְבֵּר לְקֶרְקַע פָּטוּר · לָקַט לְשִׁלּוֹחַ
לְחִבְרֵי פָטוּר · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר אִם יֵשׁ כִּיּוֹצֵא
בָּהֶם גִּמְכָּרִים בְּשׁוּק הָרִי אֵלּוֹ חִיבִין:

ב הָעוֹקֵר לִפְתַּת וְצִנּוֹנוֹת מִתּוֹךְ שָׁלוֹ וְנוֹטֵעַ לְתוֹךְ שָׁלוֹ לְזֶרַע
חִיִּיב · מִפְּנֵי שֶׁהוּא גֶרֶן · בְּצָלִים מְשֻׁהָרִישׁוֹ בְּעֵלְיָה
טְהָרוּ מִלְּטָמָא · נִפְלָה עֲלֵיהֶם מִפּוֹלֶת וְהֵם מְגוּלִים · הָרִי
אֵלּוֹ כְּנוֹטְעִים בְּשָׂדֶה:

ג לֹא יִמְכּוֹר אָדָם אֶת פִּירוֹתָיו מִשְׁבָּאוֹ לְעוֹנֶת הַמַּעֲשֻׂרוֹת
לְמִי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱמָן עַל הַמַּעֲשֻׂרוֹת · וְלֹא בִשְׂבִיעִית לְמִי
שֶׁהוּא חָשׁוּד עַל הַשְּׂבִיעִית · וְאִם בָּכְרוּ נוֹטֵל הַבְּכוּרוֹת
וּמוֹכֵר אֶת הַשָּׂאָר:

י' לא ימכור אדם את תבגו ואת גפתו ואת זגיו למי שאינו נאמן על המעשרות להוציא מהן משקין. ואם הוציא חייב במעשרות ופטור מן התרומה. שהתורם. בלבו על הקטועים. על הצדדים. ועל מה שבתוך התבן:

ה' הלוקח שדה ירק בסוריא אם עד שלא בא לעונת המעשרות חייב. ומשבא לעונת המעשרות פטור. ולוקט בדרך ויהולך. רבי יהודה אומר אף ישבור פועלים וילקוט. אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בזמן שקנה קרקע. אבל בזמן שלא קנה קרקע אם עד שלא בא לעונת המעשרות פטור. רבי אומר אף לפי חשבון:

י' המתמד ונתן מים במדה. ומצא כדי מדתו. פטור. רבי יהודה מחייב. מצא יותר על כדי מדתו מוציא עליו ממקום אחר לפי חשבון:

י' חורי הנמלים שלנו בצד הערימה החייבת. הרי אלו חייבים. שידוע שמדבר הגמור היו גוררין כל הלילה:

ה' שום בעל בכי. ובצל של רכפא. וגריסין הקילקין. והעדשים המצריות. רבי מאיר אומר אף הקרקס. רבי יוסי אומר אף הקטנים פטורים מן המעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית. זרע לוף העליון. זרע כרשיים. זרע בצלים. זרע לפת וצנונות. ושאר זרעוני גנה שאינן נאכלים. פטורים מן המעשרות ונלקחין מכל

אָדָם בְּשִׁבְעִית · שָׂאף עַל פִּי שְׂאֲבִיהֶן תְּרוּמָה הָרִי אֵלָיו
יֵאָכְלוּ: סליק

מסכת מעשר שני

פרק א

מַעֲשֵׂר שְׁנִי אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ • וְאֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ •
וְאֵין מַחְלִיפִין אוֹתוֹ וְלֹא שׁוֹקְלִין כְּנֶגְדּוֹ וְלֹא יֹאמַר
אָדָם לַחֲבִירוֹ בִּירוּשָׁלַיִם הִילָךְ יֵין וְתַן לִי שְׁמֶן • וְכֵן שְׂאֵר
כָּל הַפִּירוֹת • אֲבָל נוֹתְנִין זֶה לָזֶה מִתְּנַת חֲנָם:

בַּ מַעֲשֵׂר בְּהֶמָּה אֵין מוֹכְרִין אוֹתוֹ תָּמִים חִי • וְלֹא בֶעַל
מוֹם חִי וְשָׁחוּט • וְאֵין מְקַדְּשִׁין בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה • הַבְּכוֹר
מוֹכְרִים אוֹתוֹ תָּמִים חִי • וּבֶעַל מוֹם חִי וְשָׁחוּט • וּמְקַדְּשִׁין
בּוֹ אֶת הָאִשָּׁה • אֵין מַחְלִלִין מַעֲשֵׂר שְׁנִי עַל אֲסִימוֹן וְלֹא
עַל הַמִּטְבֵּעַ שְׂאִינּוֹ יוֹצֵא • וְלֹא עַל הַמַּעוֹת שְׂאִינּוֹ בְּרִשּׁוֹתָיו:

גַּ הַלּוֹקַח בְּהֶמָּה לְזִבְחֵי שְׁלָמִים אוֹ חִיָּה לְבִשְׂר תַּאֲוָה • יֵצֵא
הָעוֹר לַחֹלִין אִף עַל פִּי שֶׁהָעוֹר מְרַבֶּה עַל הַבָּשָׂר • כִּדֵּי יֵין
סְתוּמוֹת מְקוֹם שֶׁדֶּרֶכְן לְמַכֵּר סְתוּמוֹת יֵצֵא קֶנֶקֶן לַחֹלִין •
הָאֲגוּזִים וְהַשְּׂקָדִים יֵצְאוּ קְלִיפָהֶם לַחֹלִין • הַתֶּמֶד עַד
שֶׁלֹא הִחֲמִיץ אֵינוֹ גֹּלֶקַח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר • וּמִשֶּׁהִחֲמִיץ גֹּלֶקַח
בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר:

דַּ הַלּוֹקַח חִיָּה לְזִבְחֵי שְׁלָמִים • בְּהֶמָּה לְבִשְׂר תַּאֲוָה • לֹא
יֵצֵא הָעוֹר לַחֹלִין • כִּדֵּי יֵין פְּתוּחוֹת אוֹ סְתוּמוֹת • מְקוֹם
שֶׁדֶּרֶכְן לְמַכֵּר פְּתוּחוֹת • לֹא יֵצֵא קֶנֶקֶן לַחֹלִין • סִלֵּי זֵיתִים
וְסִלֵּי עֲנָבִים עִם הַכֶּלִי • לֹא יֵצְאוּ דְּמֵי הַכֶּלִי לַחֹלִין:

ה' הלוקח מים ומלח ופירות המחברים לקרקע או פירות שאינן יכולין להגיע לירושלים • לא קנה מעשר • הלוקח פירות שוגג יחזרו דמים למקומן • מזיד יעלו ויאכלו במקום • ואם אין מקדש ירקבו:

י' הלוקח בהמה שוגג יחזרו דמיה למקומן • מזיד תעלה ותאכל במקום • ואם אין מקדש תקבר על ידי עורה:

י' אין לוקחין עבדים שפחות וקרקעות • ובהמה טמאה מדמי מעשר שני • ואם לקח יאכל כנגדן • אין מביאין קני זבים • וקני זבות • וקני יולדות • חטאות ואשמות מדמי מעשר שני • ואם הביא יאכל כנגדם • זה הכלל כל שהוא חוץ לאכילה ולשתיה ולסיכה מדמי מעשר שני • יאכל כנגדו:

פרק ב

מעשר שני נתן לאכילה ולשתיה ולסיכה • לאכול דבר שדרכו לאכול • (ולשתות דבר שדרכו לשתות •) ולסוד דבר שדרכו לסוד • לא יסוד יין וחמץ • אבל סד הוא את השמן • אין מפטמין שמן של מעשר שני • ואין לוקחין בדמי מעשר שני שמן מפטם • אבל מפטם הוא את היין • נפל לתוכו דבש ותבלין והשביחו • השבח לפי חשבון • דגים שנתבשלו עם הקפלוטות של מעשר שני והשביחו • השבח לפי חשבון • עסה של מעשר שני שאפאה והשביחה השבח לשני • זה הכלל

כָּל שֶׁשֶׁבַחוּ נִכְרְ . הַשֶּׁבַח לְפִי חֶשְׁבֹּן וְכָל שְׂאִין שֶׁבַחוּ
נִכְרְ הַשֶּׁבַח לְשָׁנִי:

ב רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵין סָכִין שְׁמֹן שֶׁל מַעֲשֵׁר שְׁנִי
בִּירוּשָׁלַיִם וְחֻכָּמִים מַתִּירִין . אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן אִם
הֵקֵל בְּתֵרוֹמָה חֲמוּרָה . לֹא נִקַּל בְּמַעֲשֵׁר שְׁנִי הֵקֵל . אָמַר
לָהֶם מָה לֹא אִם הֵקֵל בְּתֵרוֹמָה הַחֲמוּרָה מְקוֹם שֶׁהֵקֵל
בַּכֶּרְשִׁינִים וּבִתְלָתָן . נִקַּל בְּמַעֲשֵׁר שְׁנִי הֵקֵל מְקוֹם שֶׁלֹּא
הֵקֵל בַּכֶּרְשִׁינִים וּבִתְלָתָן:

ג תְּלָתָן שֶׁל מַעֲשֵׁר שְׁנִי תֹאכַל צִמְחוֹנִים . וְשֶׁל תֵּרוֹמָה .
בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים כָּל מַעֲשִׂיָּה בְּטָהֳרָה חוּץ מִחִפְּתָהּ .
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים כָּל מַעֲשִׂיָּה בְּטוֹמְאָה חוּץ מִשְׂרִיתָהּ:

ד כֶּרְשִׁינֵי מַעֲשֵׁר שְׁנִי יֵאָכְלוּ צִמְחוֹנִים . וְנִכְנָסִין לִירוּשָׁלַיִם
וְיוֹצְאִין . נִטְמְאוּ . רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר יִתְחַלְקוּ לְעֶסוֹת
וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים יִפְדּוּ . וְשֶׁל תֵּרוֹמָה בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים
שׁוֹרִין וְשָׁפִין בְּטָהֳרָה וּמֵאֲכִילִין בְּטוֹמְאָה . וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים שׁוֹרִין בְּטָהֳרָה וְשָׁפִין וּמֵאֲכִילִין בְּטוֹמְאָה . שְׁמַאי
אוֹמֵר יֵאָכְלוּ צָרִיד . רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל מַעֲשִׂיָּה
בְּטוֹמְאָה:

ה מַעֲוֹת חוֹלִין . וּמַעֲוֹת מַעֲשֵׁר שְׁנִי שֶׁנִּתְפָּזְרוּ . מָה שֶׁלָּקַט
לָקַט לְמַעֲשֵׁר שְׁנִי עַד שִׁישָׁלִים . וְהַשָּׂאָר חוֹלִין . אִם בָּלָל
וְחָפַן לְפִי חֶשְׁבֹּן . זֶה הַכֹּל הַמִּתְלַקְטִים לְמַעֲשֵׁר שְׁנִי .
וְהַנִּבְלָלִין לְפִי חֶשְׁבֹּן:

י סלע של מעשר שני ושל חולין שנתערבו. מביא
בסלע מעות ואומר סלע של מעשר שני בכל מקום
שהיא. מחללת על המעות האלו. ובזר את היפה
שבהן ומחללן עליה. מפני שאמרו מחללין כסף על
נחשת מדוחק. ולא שיתקיים כן אלא חוזר ומחללם על
הכסף:

י' בית שמאי אומרים לא יעשה אדם את סלעיו דינרי
זהב. ובית הלל מתירין. אמר רבי עקיבא אני עשיתי
לרבן גמליאל ולרבי יהושע את כסף דינרי זהב:

ח הפורט סלע ממעות מעשר שני. בית שמאי אומרים
בכל הסלע מעות. ובית הלל אומרים בשקל כסף ובשקל
מעות. רבי מאיר אומר אין מחללין כסף ופירות על
הכסף וחכמים מתירין:

ט הפורט סלע של מעשר שני בירושלים. בית שמאי
אומרים בכל הסלע מעות. ובית הלל אומרים בשקל
כסף ובשקל מעות. הדגים לפני חכמים אומרים.
בשלשה דינרים כסף ובדינר מעות. רבי עקיבא אומר
בשלשה דינרים כסף (וברביעית כסף.) וברביעית
מעות. רבי טרפון אומר ארבעה אספרי כסף. שמאי
אומר יניחנה בחנות ויאכל כנגדה:

י' מִי שֶׁהָיוּ מִקְצֵת בְּנֵי טִמְאִין • וּמִקְצֵתן טְהוּרִין • מְנִיחַ אֶת
הַסֵּלַע וְאוֹמֵר • מָה שֶׁהִטְהוּרִים שׁוֹתִים • סֵלַע זֶה מִחֻלָּלֶת
עָלָיו • נִמְצְאוּ טְהוּרִים וְטִמְאִין שׁוֹתִין מִכַּד אֶחָד:

פרק ג

לֹא יֹאמַר אָדָם לַחֲבִירוֹ • הֲעַל אֶת הַפִּירוֹת הָאֵלוֹ
לִירוּשָׁלַיִם לַחֲלֹק • אֵלֹא אוֹמֵר לוֹ הָעַלְם שְׁנֹאכְלִם
וְנִשְׁתֵּם בִּירוּשָׁלַיִם • אֲבָל נוֹתְנִים זֶה לָזֶה מִתְּנַת חֲנָם:

ב' אִין לֹקַחֲחִין תְּרוּמָה בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִמַּעַט
בְּאַכִּילָתוֹ • וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מִתִּיר • אָמַר לָהֶם רַבִּי שִׁמְעוֹן מָה
אִם הֵקֵל בְּזִבְחֵי שְׁלָמִים • שֶׁהוּא מְבִיאֵן לַיָּד פְּגוּל וְנוֹתֵר
וְטִמָּא • לֹא נִקַּל בְּתְרוּמָה אָמְרוּ לוֹ מָה אִם הֵקֵל בְּזִבְחֵי
שְׁלָמִים שֶׁהֵן מוֹתְרִין לְזָרִים • נִקַּל בְּתְרוּמָה שֶׁהִיא אֲסוּרָה
לְזָרִים:

ג' מִי שֶׁהָיוּ לוֹ מַעוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וְצָרִיף לוֹ • וְלַחֲבִירוֹ פִּירוֹת •
אוֹמֵר לַחֲבִירוֹ הֲרִי הַמַּעוֹת הָאֵלוֹ מִחֻלָּלִים עַל פִּירוֹתֶיךָ •
נִמְצָא זֶה אוֹכֵל פִּירוֹתָיו בְּטָהֳרָה • וְהָלָה עוֹשֶׂה צָרְכוֹ
בְּמַעוֹתָיו • וְלֹא יֹאמַר כֵּן לָעַם הָאָרֶץ אֵלֹא בְדִמְאִי:

ד' פִּירוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וּמַעוֹת בְּמִדְיָנָה • אוֹמֵר הֲרִי הַמַּעוֹת
הָהֵם מִחֻלָּלִין עַל פִּירוֹת הָאֵלוֹ • מַעוֹת בִּירוּשָׁלַיִם וּפִירוֹת
בְּמִדְיָנָה • אוֹמֵר הֲרִי הַמַּעוֹת הָאֵלוֹ מִחֻלָּלִין עַל פִּירוֹת
הָהֵם • וּבִלְבַד שִׁיעֲלוּ הַפִּירוֹת וַיֵּאכְלוּ בִירוּשָׁלַיִם:

ה מעות נכנסות לירושלים ויוצאות · ופירות נכנסין ואין
יוצאים · רבן שמעון בן גמליאל אומר אף הפירות נכנסין
ויוצאין:

י פירות שנגמרה מלאכתן · ועברו בתוך ירושלים ·
יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים · ושלל נגמרה
מלאכתן · סלי ענבים לגת · וסלי תאנים למוקצה ·
בית שמאי אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל
בירושלים · ובית הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום ·
רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי יוסי לא נחלקו
בית שמאי ובית הלל · על פירות שלא נגמרה מלאכתן
שיפדה מעשר שני שלהם ויאכל בכל מקום · ועל
מה נחלקו על פירות שנגמרה מלאכתן · שבית שמאי
אומרים יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים · ובית
הלל אומרים יפדה ויאכל בכל מקום · והדמאי נכנס
ויוצא ונפדה:

י אילן שהוא עומד בפנים ונוטה לחוץ · או עומד בחוץ
ונוטה לפנים · מכנגד החומה ולפנים כלפנים · מכנגד
החומה ולחוץ כלחוץ · בתי הבדים שפתחיהן לפנים
וחללן לחוץ · או שפתחיהן לחוץ וחללן לפנים · בית
שמאי אומרים הכל כלפנים · ובית הלל אומרים מכנגד
החומה ולפנים כלפנים · מכנגד החומה ולחוץ כלחוץ:

ח הלשכות בנזירות בקדש ופתוחות לחול · תזכן חול
 וגזתינהו קדש · בנזירות בחול ופתוחות לקדש · תזכן
 קדש וגזתינהו חול · בנזירות בקדש ובחול · ופתוחות
 לקדש ולחול · תזכן וגזתינהו מכנגד הקדש ולקדש
 קדש · מכנגד החול ולחול חול:

ט מעשר שני שנכנס לירושלים ונטמא · בין שנטמא באב
 הטומאה · בין שנטמא בולד הטומאה · בין בפנים בין
 בחוץ · בית שמאי אומרים הכל יפדה ויאכל בפנים ·
 חזן משנטמא באב הטומאה בחוץ · ובית הלל אומרים
 הכל יפדה ויאכל בחוץ · חזן משנטמא בולד הטומאה
 בפנים:

י הלכות בכסף מעשר שני שנטמא · יפדה · רבי יהודה
 אומר יקבר · אמרו לו לרבי יהודה · מה אם מעשר שני
 עצמו שנטמא · הרי הוא נפדה · הלכות בכסף מעשר
 שני שנטמא · אינו דין שיפדה · אמר להם לא · אם
 אמרתם במעשר שני עצמו · שכן הוא נפדה בטהור
 ברחוק מקום · תאמרו בלכות בכסף מעשר שאינו נפדה
 בטהור ברחוק מקום:

יא צבי שלקחו בכסף מעשר ומת · יקבר על ידי עזרו ·
 רבי שמעון אומר יפדה · לקחו חי ושחטו · ונטמא ·
 יפדה · רבי יוסי אומר יקבר · לקחו שחוט ונטמא הרי
 הוא כפירות:

^{יב} הַמְשָׂאִיל קִנְקָנִים לְמַעַשׂ שְׁנִי · אֶף עַל פִּי שְׁגָפָן לֹא קָנָה מַעַשֵׁר · זֶלַף לְתוֹכֵן סֶתֶם · עַד שֶׁלֹּא גָפָן לֹא קָנָה מַעַשֵׁר · מִשְׁגָּפָן קָנָה מַעַשֵׁר · עַד שֶׁלֹּא גָפָן עוֹלוֹת בְּאַחַד וּמֵאָה · וּמִשְׁגָּפָן מִקְדָּשׁוֹת בְּכָל שָׁהֵן · עַד שֶׁלֹּא גָפָן תוֹרֵם מֵאַחַת עַל הַכֹּל · וּמִשְׁגָּפָן תוֹרֵם מִכָּל אַחַת וְאַחַת:

^{יג} בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים מִפְּתַח וּמִעֶרְהָ לַגֹּת · וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים מִפְּתַח וְאִינוּ צָרִיךְ לַעֲרוֹת · בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּמָקוֹם שֶׁדִּרְכָּן לְמִכּוּר סְתוּמוֹת · אֲבָל בְּמָקוֹם שֶׁדִּרְכָּן לְמִכּוּר פְּתוּחוֹת · לֹא יֵצֵא קִנְקָן לְחוּלִין · אֲבָל אִם רָצָה לְהַחֲמִיר עַל עֲצָמוֹ לְמִכּוּר בְּמִדָּה יֵצֵא קִנְקָן לְחוּלִין · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֶף הָאוֹמֵר לְחַבֵּירוֹ · חֲבִית זוֹ אֲנִי מוֹכֵר לָךְ · חוּץ מִקִּנְקָנִים · יֵצֵא קִנְקָן לְחוּלִין:

פרק ד

הַמוֹלִיךְ פִּירוֹת מַעַשֵׁר שְׁנִי מִמָּקוֹם הַיָּקָר לְמָקוֹם הַזּוֹל · אוֹ מִמָּקוֹם הַזּוֹל לְמָקוֹם הַיָּקָר · פּוֹדְהוּ כְּשֶׁעָר מְקוֹמוֹ · הַמְבִּיא פִּירוֹת מִן הַגֶּרֶן לָעִיר · וְכַדִּי יֵין מִן הַגֶּת לָעִיר · הִשְׁבַּח לְשְׁנֵי · וַיֵּצֵאוֹת מִבֵּיתוֹ:

^כ פּוֹדִין מַעַשֵׁר שְׁנִי כְּשֶׁעָר הַזּוֹל · כְּמוֹת שֶׁהַחֲנוּנִי לֹקֵחַ · לֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מוֹכֵר · כְּמוֹת שֶׁהַשְּׁלַחְנִי פּוֹרֵט וְלֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא מִצָּרֶף · וְאִין פּוֹדִין מַעַשֵׁר שְׁנִי אֲכַסְרָה · אֶת שְׁדָמִיו יְדוּעִים · יַפְדָּה עַל פִּי עַד אֶחָד · וְאֶת שְׁאִין דָּמִיו

יְדוּעִים · יִפְדָּה עַל פִּי שְׁלֹשָׁה · כְּגֹזֶן הַיֵּין שְׁקָרָם · וּפִירוֹת
שֶׁהִרְקִיבוּ · וּמַעוֹת שֶׁהֵחֵלְאוּ:

א בַּעַל הַבֵּית אוֹמֵר בְּסֻלַּע וְאַחֲרָיו אוֹמֵר בְּסֻלַּע · בַּעַל
הַבֵּית קוֹדֵם · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף חֲמֵשׁ · בַּעַל הַבֵּית אוֹמֵר
בְּסֻלַּע · וְאַחֲרָיו אוֹמֵר בְּסֻלַּע וְאַיֶּסֶר · אֵת שֶׁל סֻלַּע וְאַיֶּסֶר
קוֹדֵם · מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף עַל הַקֶּרֶן · הַפּוֹדָה מֵעֶשֶׂר שְׁנֵי
שָׁלוֹשׁ · מוֹסִיף עָלָיו חֲמִישִׁית · בֵּין שֶׁהוּא שָׁלוֹשׁ · וּבֵין שְׁנֵתַן
לֹא בַּמִּתְּנָה:

ד מַעֲרִימִין עַל מֵעֶשֶׂר שְׁנֵי · בִּיצֵד אוֹמֵר אָדָם לִבְנוֹ וּלְבֵיתוֹ
הַגְּדוֹלִים · לְעַבְדּוֹ וּלְשִׁפְחָתוֹ הָעִבְרִים · הִילָךְ מַעוֹת אֵלּוּ
וּפְדָה לָךְ מֵעֶשֶׂר שְׁנֵי זֶה · אֲבָל לֹא יֹאמַר כֵּן לִבְנוֹ וּלְבֵיתוֹ
הַקְּטָנִים לְעַבְדּוֹ וּלְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים · מִפְּנֵי שֶׁיֵּדֶן בִּידּוֹ:

ה הִיא עוֹמֵד בַּגּוֹרֵן · וְאֵין בִּידּוֹ מַעוֹת · אוֹמֵר לְחִבְרֵי הָרִי
הַפְּרוֹת הָאֵלּוּ נְתוּנִים לָךְ בַּמִּתְּנָה · חוֹזֵר וְאוֹמֵר הִיא אֵלּוּ
מִחֻלְלִין עַל מַעוֹת שְׁבִיבִית:

ו מִשְׁךְ מִמֶּנּוּ מֵעֶשֶׂר בְּסֻלַּע · וְלֹא הִסְפִּיק לְפָדוֹתוֹ עַד
שֶׁעָמַד בְּשִׁתִּים · נוֹתֵן לוֹ סֻלַּע וּמִשְׁתַּכֵּר בְּסֻלַּע · וּמֵעֶשֶׂר
שְׁנֵי שָׁלוֹשׁ · מִשְׁךְ מִמֶּנּוּ מֵעֶשֶׂר בְּשִׁתִּים · וְלֹא הִסְפִּיק
לְפָדוֹתוֹ עַד שֶׁעָמַד בְּסֻלַּע · נוֹתֵן לוֹ סֻלַּע מִחֻלְלִין · וְסֻלַּע
שֶׁל מֵעֶשֶׂר שְׁנֵי שָׁלוֹשׁ · אִם הִיא עִם הָאָרֶץ · נוֹתֵן לוֹ
מִדָּמָא:

י' הפודה מעשר שני ולא קרא שם רבי יוסי אומר
 דין רבי יהודה אומר צריך לפרש היה מדבר עם
 האשה על עסקי גטה וקדושיה ונתן לה גטה וקדושיה
 ולא פירש רבי יוסי אומר דין רבי יהודה אומר צריך
 לפרש:

ח' המניח איסר ואכל עליו חציו והלך למקום אחר
 והרי הוא יוצא בפונדיון אוכל עליו עוד איסר המניח
 פונדיון ואכל עליו חציו והלך למקום אחר והרי הוא
 יוצא באיסר אוכל עליו עוד פלג המניח איסר של
 מעשר שני אוכל עליו אחד עשר באיסר ואחד ממאה
 באיסר בית שמאי אומרים הכל עשרה ובית הלל
 אומרים בודאי אחד עשר ובדמאי עשרה:

ט' כל המעות הנמצאים הרי אלו חולין אפילו דינר זהב
 עם הפסך ועם המעות מצא בתוכן חרס וכתוב עליו
 מעשר הרי זה מעשר:

המוצא כלי וכתוב עליו קרבן רבי יהודה אומר אם
 היה של חרס הוא חולין ומה שבתוכו קרבן ואם היה
 של מתכת הוא קרבן ומה שבתוכו חולין אמרו לו
 אין דרך בני אדם להיות כונסין חולין לקרבן:

א' המוצא כלי וכתוב עליו ק' קרבן מ' מעשר ד'
 דמאי ט' טבל ת' תרומה שבשעת ספנה היו כותבין
 ת' תחת תרומה רבי יוסי אומר כלם שמות בני אדם

הם • אמר רבי יוסי אפילו מצא חבית והיא מליאה פירות • וכתוב עליה תרומה הרי אלו חולין • שאני אומר אשתקד היתה מלאה פירות תרומה ופנה:

י"ב האומר לבגו מעשר שני בזוית זו • ומצא בזוית אחרת • הרי אלו חולין • היה שם מנה ומצא מאתים • השאר חולין • מאתים ומצא מנה • הכל מעשר:

פרק ה

כרם רבעי • מצינין אותו בקוזזות אדמה • ושל ערלה בחרסית • ושל קברות בפסיד וממחה ושופך • אמר רבן שמעון בן גמליאל במה דברים אמורים בשביעית • והצנועים מניחין את המעות • ואומרים כל הנלקט מזה יהא מחלל על המעות האלו:

י"ג כרם רבעי • היה עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד • ואיזו היא תחומה • אילת מן הדרום • ועקרבת מן הצפון • לוד מן המערב • והירדן מן המזרח • ומשרבו הפירות התקינו שיהא נפדה סמוך לחומה • ותנאי היה הדבר שאימתי שירצו יחזור הדבר לכמות שהיה • רבי יוסי אומר משחרב בית המקדש היה התנאי הזה • ותנאי היה אימתי שיבנה בית המקדש • יחזור הדבר לכמות שהיה:

א כָּרֶם רִבְעֵי בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים אֵין לוֹ חֲמֵשׁ וְאֵין לוֹ
בִּיעוּר . וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים יֵשׁ לוֹ . בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים יֵשׁ
לוֹ פֶּרֶט . וְיֵשׁ לוֹ עוֹלָלוֹת . וְהָעֲנִיִּים פּוֹדִין לְעֶצְמָן . וּבֵית
הֵלֵל אוֹמְרִים כֻּלּוֹ לָגַת:

ד כִּי־צֶד פּוֹדִין נָטַע רִבְעֵי . מַנִּיחַ אֶת הַסֵּל עַל פִּי שְׁלֹשָׁה .
וְאוֹמֵר כַּמָּה אָדָם רוֹצֶה לְפָדוֹת לוֹ בְּסָלַע . עַל מִנַּת
לְהוֹצִיא יְצִיאֹת מִבֵּיתוֹ . וּמַנִּיחַ אֶת הַמַּעוֹת . וְאוֹמֵר כָּל
הַנִּלְקָט מִזֶּה . מַחֲלֵל עַל הַמַּעוֹת הָאֵלֶּה . בְּכַד וְכַד סָלִים
בְּסָלַע:

ה בְּשִׁבְעִית פּוֹדְהוּ בְּשׁוּוִיוֹ . וְאִם הָיָה הַכֹּל מוֹפָקֵר . אֵין
לוֹ אֵלָא שֹׁכֵר לְקִיטָה . הַפּוֹדֶה נָטַע רִבְעֵי שְׁלֹשׁ . מוֹסִיף
עָלָיו חֲמִישִׁיתוֹ . בֵּין שֶׁהוּא שְׁלֹשׁ . וּבֵין שֶׁנֶּתַן לוֹ בַּמִּתְנָה:

ו עֶרֶב יוֹם טוֹב הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח . שֶׁל רִבְעִית וְשֶׁל
שִׁבְעִית הָיָה בִּיעוּר . כִּי־צֶד (הָיָה בִּיעוּר) . נֹתְנִים תְּרוּמָה
וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר לְבָעָלִים . וּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן לְבָעָלָיו .
וּמַעֲשֵׂר עֲנִי לְבָעָלָיו . וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי וְהַבְּכוּרִים . מִתְּבַעְרִים
בְּכָל מָקוֹם . רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר הַבְּכוּרִים נִתְּנִין לַכֹּהֲנִים
בְּתְרוּמָה . הַתְּבָשִׁיל בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים צָרִיד לְבָעֵר .
וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים הָרִי הוּא כַּמְבוּעֵר:

ז מִי שֶׁהָיוּ לוֹ פִּירוֹת בְּזֶמֶן הַזֶּה . וְהִגִּיעָה שַׁעַת הַבִּיעוּר .
בֵּית שְׁמָאִי אוֹמְרִים צָרִיד לְחַלֵּל עַל הַכֶּסֶף . וּבֵית הֵלֵל
אוֹמְרִים אֶחָד שֶׁהֵן כֶּסֶף וְאֶחָד שֶׁהֵן פִּירוֹת:

ח אמר רבי יהודה בראשונה היו שולחין אצל בעלי בתים שבמדינות מהרו והתקינו את פירותיכם עד שלא הגיע שעת הביעור עד שבא רבי עקיבא ולמד שכל הפירות שלא באו לעונת המעשרות פטורים מן הביעור:

ט מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו צריך לקרות להם שם מעשה ברבן גמליאל והזקנים שהיו באין בספינה אמר רבן גמליאל עשור שאני עתיד למוד נתון ליהושע ומקומו משכר לו עשור אחר שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף שיזכה בו לעניים ומקומו משכר לו אמר רבי יהושע עשור שאני עתיד למוד נתון לאלעזר בן עזריה ומקומו משכר לו ונתקבלו זה מזה שָכָר:

י במנחה ביום טוב האחרון היו מתנדין כיצד היה הודוי בערתי הקדש מן הבית זה מעשר שני ונטע רבעי נתתיו ללוי זה מעשר לוי וגם נתתיו זו תרומה ותרומת מעשר לגר ליתום ולאלמנה זה מעשר עני הלקט והשכחה והפאה אף על פי שאינן מעבדין את הודוי מן הבית זו חלה:

יא בכל מצותך אשר צויתני הא אם הקדים מעשר שני לראשון אינו יכול להתודות לא עברתי ממצותיך לא הפרשתי ממין על שאינו מינו ולא מן התלוש על

המחבר · ולא מן המחבר על התלוש · ולא מן החדש
על הישן · ולא מן הישן על החדש · ולא שכחתי · ולא
שכחתי מלברך · ומלהזכיר שמך עליו:

י"ב לא אכלתי באני ממנו · הא אם אכלו באנינות אינו
יכול להתודות · ולא בערתי ממנו בטמא · הא אם
הפרישו בטומאה אינו יכול להתודות · ולא נתתי ממנו
למת · לא לקחתי ממנו ארון ותכריכים למת · ולא נתתיו
לאוננים אחרים · שמעתי בקול יי אלהי · הבאתיו לבית
הבחירה · עשיתי ככל אשר צויתני · שמחתי ושמחתי
בו:

י"ג השקיפה ממעון קדשך מן השמים · עשינו מה שצויתך
עלינו · אף אתה עשה מה שהבטחתנו · השקיפה ממעון
קדשך מן השמים · וברך את עמך את ישראל בבנים
ובבנות · ואת האדמה אשר נתתה לנו בטל ובמטר
ובולדות בהמה · כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת
חלב ודבש · כדי שתתן טעם בפירות:

י"ד מכאן אמרו ישראל וממזרים מתנודים · אבל לא גרים ·
ולא עבדים משוחררים שאין להם חלק בארץ · רבי
מאיר אומר אף לא כהנים ולוויים שלא נטלו חלק בארץ ·
רבי יוסי אומר יש להם ערי מגרש:

^{טו} יוֹחֲנָן כֹּהֵן גָּדוֹל הָעֶבֶר הַיְּהוּדִית הַמַּעֲשֵׂר • אַף הוּא בָּטֵל
אֶת הַמַּעֲוָרִים וְאֶת הַנּוֹקְפִים • וְעַד יָמָיו הָיָה פְּטִישׁ מִכָּה
בִּירוּשָׁלַיִם וּבְיָמָיו אֵין אָדָם צָרִיךְ לְשֹׂאוֹל עַל הַדְּמָאִי: סליק

מסכת חלה

פרק א

חמשה דברים חייבין בחלה · החטים והשעורים ·
והבסמים · ושבולת שועל · ושיפון · הרי אלו
חייבין בחלה · ומצטרפין זה עם זה ואסורין בחדש מלפני
הפסח ומלקצור מלפני העומר · ואם השרישו קודם
לעמר העמר מתירן · ואם לאו · אסורין עד שיבא העמר
הבא:

ב האוכל מהם כזית מצה בפסח · יצא ידי חובתו · כזית
חמץ · חייב בהכרת · נתערב אחד מהם בכל המינים ·
הרי זה עובר בפסח · הנזדר מן הפת ומן התבואה ·
אסור בהם (אבל הנזדר מן הדגן אסור בכל המינין חוץ
מפירות האילן) דברי רבי מאיר · וחכמים אומרים הנזדר
מן הדגן אינו אסור אלא מהן · וחייבין בחלה ובמעשרות:

ג אלו חייבין בחלה ופטורים מן המעשרות · הלקט
והשכחה · והפאה וההפקר ומעשר ראשון שנטלה
תרומתו ומעשר שני · והקדש שנפדו · ומותר העמר ·
ותבואה שלא הביאה שלישי · רבי אליעזר אומר תבואה
שלא הביאה שלישי · פטורה מן החלה:

ד אלו חייבין במעשרות ופטורין מן החלה · האורז
והדוחן · והפרגים · והשומשמן · והקטניות ·

וּפְחוֹת מִחֲמֶשֶׁת רְבִיעִים בִּתְבוּאָה · הַסּוּפְגָנִין · וְהַדְּבָשָׁנִין
וְהָאֶסְקְרִיטִין · וְחֵלֶת הַמִּשְׁרָת וְהַמְדָּמַע פְּטוּרִין מִן הַחֵלֶה:

ה' עֶסֶה שֶׁתְּחַלְתָּה סוּפְגָנִין וְסוּפָה סוּפְגָנִין · פְּטוּרָה מִן
הַחֵלֶה · תְּחַלְתָּה עֶסֶה וְסוּפָה סוּפְגָנִין · תְּחַלְתָּה סוּפְגָנִין ·
וְסוּפָה עֶסֶה · חִיִּיבֶת בַּחֵלֶה · וְכֵן הַקֶּנְבֵּקָאוֹת חִיִּיבוֹת:

י' הַמַּעֲסָה בֵּית שְׁמָאִי פּוֹטְרִין · וּבֵית הֵלֵל מְחִיִּיבִין ·
הַחֲלִיטָה בֵּית שְׁמָאִי מְחִיִּיבִין · וּבֵית הֵלֵל פּוֹטְרִים · חִלוֹת
תּוֹדָה וְרִקְיָה נָזִיר עֲשָׂאן לְעֶצְמוֹ פְּטוּר · לְמַכּוֹר בְּשׁוּק
חִיִּיב:

י' נִחְתּוֹם שֶׁעָשָׂה שְׂאוֹר לְחֶלֶק · חִיִּיב בַּחֵלֶה · נָשִׁים שֶׁנִּתְּנוּ
לְנִחְתּוֹם לַעֲשׂוֹת לָהֶם שְׂאוֹר · אִם אֵין בְּשָׁל אַחַת מֵהֶן
בְּשַׁעוֹר · פְּטוּרָה מִן הַחֵלֶה:

ה' עֶסֶת הַכִּלְבִּים · בְּזֶמֶן שֶׁהָרוּעִים אוֹכְלִין מִמֶּנָּה חִיִּיבֶת
בַּחֵלֶה · וּמַעֲרָבִין בָּהּ · וּמִשְׁתַּתְּפִין בָּהּ · וּמַבְרִכִין עָלֶיהָ ·
וּמְזַמְּנִין עָלֶיהָ · וְנַעֲשִׂית בְּיוֹם טוֹב וְיוֹצֵא בָּהּ אָדָם יָדִי
חוֹבֵתוֹ בַּפֶּסֶח · אִם אֵין הָרוּעִין אוֹכְלִין מִמֶּנָּה · אֵינָה
חִיִּיבֶת בַּחֵלֶה · וְאֵין מַעֲרָבִין עָלֶיהָ · וְאֵין מְזַמְּנִין עָלֶיהָ
וְאֵינָה נַעֲשִׂית בְּיוֹם טוֹב וְאֵין אָדָם יוֹצֵא בָּהּ יָדִי חוֹבֵתוֹ
בַּפֶּסֶח · בֵּין כֶּךָּ וּבֵין כֶּךָּ מְטַמְּאָה טוֹמְאָת אוֹכְלִין:

ט' הַחֵלֶה וְהַתְּרוּמָה חִיִּיבִין עָלֶיהָ מִיתָה וְחֻמֶּשׁ · וְאַסוּרִים
לְזָרִים · וְהֵם נִכְסֵי כֹהֵן · וְעוֹלִין בְּאֶחָד וּמֵאָה · וְטַעוּנִין

רְחִיצַת יָדַיִם · וְהָעֶרֶב שֶׁמֶשׁ · וְאֵין נוֹטְלִין מִן הַטְּהוֹר עַל
הַטֵּמֶא · אֵלָא מִן הַמֶּקֶף · וּמִן הַדָּבָר הַגָּמוּר · הָאוֹמֵר
כָּל גִּרְנֵי תְרוּמָה · וְכָל עֲסוֹתֵי חֵלֶה · לֹא אָמַר כָּלוּם · עַד
שִׁישִׁיר מִקְצַת:

פרק ב

פִּירוֹת חוּצָה לָאָרֶץ שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ · חֵיִיבִים בַּחֲלָה ·
יֵצְאוּ מִכָּאן לְשֵׁם · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב · וְרַבִּי
עֲקִיבָא פוֹטֵר:

א עֹפֵר חוּצָה לָאָרֶץ שֶׁבָּא בְּסַפִּינָה לָאָרֶץ · חֵיִיבֵת
בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבְשִׁבְעִית · אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתִי בְּזִמְנָא
שֶׁהִסְפִּינָה גּוֹשְׁשֶׁת · עָסָה שְׁגִלוּשָׁה בְּמֵי פִירוֹת חֵיִיבֵת
בַּחֲלָה וְנֶאֱכַלְתָּ בְּיָדַיִם מְסוּאָבוֹת:

א הָאִשָּׁה יוֹשֶׁבֶת וְקוֹצֶה חֲלָתָה עֲרוּמָה · מִפְּנֵי שֶׁהִיא יְכוּלָה
לְכַסּוֹת אֶת עֲצָמָהּ אֲבָל לֹא הָאִישׁ · מִי שֶׁאֵינוֹ יְכוּל לַעֲשׂוֹת
עָסָתוֹ בְּטְהֵרָה יַעֲשֶׂנָּה קִבִּין · וְאֵל יַעֲשֶׂנָּה בְּטִמְאָה ·
וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר יַעֲשֶׂנָּה בְּטִמְאָה · וְאֵל יַעֲשֶׂנָּה קִבִּים ·
שֶׁכְּשֵׁם שֶׁהוּא קוֹרָא לְטְהוּרָה · כֵּךְ הוּא קוֹרָא לְטִמְאָה ·
לִזּוֹ קוֹרָא חֵלֶה בְּשֵׁם · וְלִזּוֹ קוֹרָא חֵלֶה בְּשֵׁם · אֲבָל קִבִּיִּים
אֵין לָהֶם חֶלֶק בְּשֵׁם:

י העושה עֲסָתוֹ קָבִים · וְנָגְעוּ זֶה בָּזֶה · פְּטוּרִים מִן הַחֲלָה
עַד שִׁישׁוּבוֹ · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אִף הָרוּדָה וְנוֹתֵן לִסֵּל ·
הַסֵּל מִצָּרְפֵּן לְחֲלָה:

ה המפריש חלתו קמח אינו חלה · וְגִזַּל בַּיָּד כֹּהֵן · הָעֶסָה
עֲצָמָה חֵיִיבַת בַּחֲלָה · וְהַקָּמַח אִם יֵשׁ בּוֹ בְּשִׁיעוֹר · חֵיִיבַת
בַּחֲלָה · וְאַסוּרָה לְזָרִים · דְּבָרֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ · אָמְרוּ לוֹ
מַעֲשֵׂה וְקִפְשָׁה זָקֵן זָר · אָמַר לָהֶם אִף הוּא קִלְקַל לְעֲצָמוֹ
וְתִקֵּן לְאַחֲרִים:

י חמשה רביעים קמח (ועוד) חייבים בחלה · הֵם
וּשְׂאוֹרֶן וְסֶבֶן וּמֶרְסֵן חֲמֵשֶׁה רְבִיעִים חֵיִיבִים · נָטַל מֶרְסֵן
מִתּוֹכָן · וְחִזֵּר לְתוֹכָן · הָרִי אֵלָיו פְּטוּרִין:

ז שיעור החלה · אֶחָד מִעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה · הָעוֹשֶׂה
עֶסָה לְעֲצָמוֹ · וְהָעוֹשֶׂה לְמִשְׁתָּה בָנוּ · אֶחָד מִעֲשָׂרִים
וְאַרְבָּעָה · נִחְתָּום שֶׁהוּא עוֹשֶׂה לְמִכּוּר בִּשּׁוּק · וְכֵן הָאִשָּׁה
שֶׁהִיא עוֹשֶׂה לְמִכּוּר בִּשּׁוּק · אֶחָד מֵאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה ·
נְטִמָּאת עֲסָתָה שׁוֹגְגָת אוֹ אֲנוּסָה · אֶחָד מֵאַרְבָּעִים
וּשְׁמוֹנֶה · נְטִמָּאת מְזִידָה · אֶחָד מִעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה · כִּדִּי
שָׁלֹא יִהְיֶה חוּטֵא נִשְׁכָּר:

ח רבי אליעזר אומר נטלת מן הטהור על הטמא · בִּיצֵד ·
עֶסָה טְהוֹרָה וְעֶסָה טְמֵאָה · נוֹטֵל כִּדִּי חֲלָה מִעֶסָה שְׁלֹא
הוֹרְמָה חֲלָתָהּ · וְנוֹתֵן פָּחוֹת מִכִּבִּיצָה בְּאַמְצָע כִּדִּי שִׁיטוֹל
מִן הַמֶּקֶר · וְחֻכָּמִים אוֹסְרִין:

פרק ג

אוֹכְלִין עָרְאֵי מִן הָעֶסָה עַד שֶׁתִּגְלַגֵּל בַּחֲטִיִּים ·
 וְחֲטִמָּטָם בְּשֻׁעוּרִים · גִּלְגֹּלָה בַּחֲטִיִּים · וְטִמְטָמָה
 בְּשֻׁעוּרִים · הָאוֹכֵל מִמֶּנָּה חַיִּיב מִיתָה · כִּיּוֹן שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת
 אֶת הַמִּים · מַגְבֶּהֶת חֲלָתָהּ · וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה שֵׁם חֲמֻשָּׁה
 רַבִּיעִים קֶמַח:

ב נִדְמָעָה עֶסָתָהּ · עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּלָה · פְּטוּרָה שֶׁהִמְדָּמַע
 פְּטוּר · וּמִשְׁגִּלְגֹּלָה חַיִּיבָתָהּ · נוֹלֵד לָהּ סֶפֶק טוּמְאָה ·
 עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּלָה · תַּעֲשֶׂה בְּטוּמְאָהּ · וּמִשְׁגִּלְגֹּלָה תַּעֲשֶׂה
 בְּטָהֳרָה:

ג הַקְדִּישָׁה עֶסָתָהּ עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּלָה וּפְדָאָתָהּ · חַיִּיבָתָהּ ·
 מִשְׁגִּלְגֹּלָה וּפְדָאָתָהּ · חַיִּיבָתָהּ · הַקְדִּישָׁתָהּ עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּלָה
 וּגִלְגֹּלָה הַגִּזְבֵּר וְאַחֵר כֶּךָ פְּדָאָתָהּ · פְּטוּרָהּ · שֶׁבִשְׁשֶׁת
 חוֹבְתָהּ הִיתָה פְּטוּרָה:

ד כִּיּוֹצֵא בּוֹ · הַמְקַדִּישׁ פִּירוּתָיו עַד שֶׁלֹּא בָּאוּ לְעוֹנֶת
 הַמַּעֲשָׂרוֹת וּפְדָאֵן חַיִּיבִין · וּמִשְׁבָּאוֹ לְעוֹנֶת הַמַּעֲשָׂרוֹת
 חַיִּיבִין · הַקְדִּישָׁן עַד שֶׁלֹּא נִגְמְרוּ וּגְמָרָן הַגִּזְבֵּר · וְאַחֵר
 כֶּךָ פְּדָאֵן · פְּטוּרִין · שֶׁבִשְׁשֶׁת חוֹבְתָן הָיוּ פְּטוּרִין:

ה נִכְרִי שֶׁנָּתַן לְיִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת לוֹ עֶסָה · פְּטוּרָה מִן
 הַחֲלָה · נִתְּנָה לוֹ בְּמַתָּנָה · עַד שֶׁלֹּא גִלְגֹּל חַיִּיב וּמִשְׁגִּלְגֹּל

פֶּטוּר • הָעוֹשֶׂה עֶסֶה עִם הַנֶּכְרִי • אִם אֵין בְּשֵׁל יִשְׂרָאֵל
בְּשִׁיעוֹר חֻלָּה • פֶּטוּרָה מִן הַחֻלָּה:

י גֵּר שֶׁנִּתְּגִייר וְהִיתָה לוֹ עֶסֶה • נַעֲשִׂית עַד שֶׁלֹּא נִתְּגִייר
פֶּטוּר • וּמִשְׁנֵתְגִייר חַיִּיב • וְאִם סָפַק חַיִּיב • וְאֵין חַיִּיבִין
עָלֶיהָ חֲמֵשׁ • רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר הַכֹּל הוּלֵךְ אַחֵר הַקְרִימָה
בַּתְּנוּרָה:

י הָעוֹשֶׂה עֶסֶה מִן הַחֲטִיִּים וּמִן הָאוֹרֶזִי • אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם
דָּגָן חַיִּיבֶת בַּחֻלָּה • וְיוֹצֵא בָּהּ אָדָם יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסֶח •
וְאִם אֵין בָּהּ טַעַם דָּגָן • אֵינָה חַיִּיבֶת בַּחֻלָּה • וְאֵין אָדָם
יוֹצֵא בָּהּ יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסֶח:

ח הַנוּטֵל שְׂאוֹר מֵעֶסֶה שֶׁלֹּא הוֹרְמָה חֻלָּתָה וְנוֹתֵן לְתוֹךְ
עֶסֶה שֶׁהוֹרְמָה חֻלָּתָה • אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמָּקוֹם אַחֵר •
מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבוֹן • וְאִם לֹא • מוֹצִיא חֻלָּה אַחַת עַל הַכֹּל:

ט כִּיּוֹצֵא בּוֹ • זִיתֵי מִסִּיק שֶׁנִּתְּעָרְבוּ עִם זִיתֵי נֶקוֹף • עֲנָבֵי
בָּצִיר עִם עֲנָבֵי עוֹלָלוֹת • אִם יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה מִמָּקוֹם אַחֵר •
מוֹצִיא לְפִי חֶשְׁבוֹן • וְאִם לֹא • מוֹצִיא תְּרוּמָה וְתְרוּמַת
מַעֲשֵׂר לְכֹל • וְהַשָּׂאֵר מַעֲשֵׂר וּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי לְפִי חֶשְׁבוֹן:

י הַנוּטֵל שְׂאוֹר מֵעֶסֶת חֲטִיִּים • וְנוֹתֵן לְתוֹךְ עֶסֶת אוֹרֶזִי •
אִם יֵשׁ בָּהּ טַעַם דָּגָן חַיִּיבֶת בַּחֻלָּה • וְאִם לֹא • פֶּטוּרָה •
אִם כֵּן לָמָּה אָמְרוּ הַטָּבֵל אוֹסֵר כָּל שֶׁהוּא • מִן בְּמִינוֹ •
וְשֶׁלֹּא בְּמִינוֹ בְּנוֹתֵן טַעַם:

פרק ד

שְׁתֵּי נָשִׁים שֶׁעָשׂוּ שְׁנֵי קָבִים • וְנִגְעוּ זֶה בָּזֶה • אָפִילוּ הֵם
מִמֵּין אֶחָד פְּטוּרִים • וּבִזְמַן שֶׁהֵם שָׁל אִשָּׁה אַחַת •
מִן בְּמִינוֹ חַיִּב • וְשָׁלָא בְּמִינוֹ פְּטוּר:

בִּאיִזָּה הוּא מִן בְּמִינוֹ • הַחֲטִים אֵינָן מִצְטָרְפוֹת עִם הַכֹּל •
אֲלָא עִם הַכֶּסֶּמִּים • הַשְּׁעוּרִים מִצְטָרְפוֹת עִם הַכֹּל •
חוּץ מִן הַחֲטִים • רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר שָׂאֵר הַמִּינִים
מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה:

ג שְׁנֵי קָבִין וְקָב אוֹרֵז אוֹ קָב תְּרוּמָה בְּאֻמָּצֵע • אֵינָן
מִצְטָרְפִין • דָּבָר שֶׁנִּטְלָה חֲלָתוֹ בְּאֻמָּצֵע • מִצְטָרְפִין שֶׁכָּבַר
נִתְחַיֵּב בַּחֲלָה:

ד קָב חֲדָשׁ • וְקָב יָשָׁן • שֶׁנִּשְׁכַּחוּ זֶה בָּזֶה • רַבִּי יִשְׁמָעֵאל
אוֹמֵר יִטּוֹל מִן הָאֻמָּצֵע • וְחֻכָּמִים אוֹסְרִים • הַנּוֹטֵל חֲלָה
מִן הַקָּב • רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר חֲלָה • וְחֻכָּמִים אוֹמְרִים אֵינָה
חֲלָה:

ה שְׁנֵי קָבִין שֶׁנִּטְלָה חֲלָתוֹ שֶׁל זֶה בִּפְנֵי עֲצָמוֹ • וְשֶׁל זֶה
בִּפְנֵי עֲצָמוֹ • חֲזַר וַעֲשָׂאן עֶסֶה אַחַת • רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר •
וְחֻכָּמִים מְחַיֵּיבִין • נִמְצָא חֲמִירוֹ קוּלוֹ:

ו נּוֹטֵל אָדָם כְּדֵי חֲלָה מֵעֶסֶה שְׁלָא הוֹרְמָה חֲלָתָה
לַעֲשׂוֹתָהּ בְּטַהֲרָה • לִהְיוֹת מִפְּרִישׁ עָלֶיהָ וְהוֹלֵךְ • חֲלָתָה

דְּמָאֵי עַד שֶׁתִּסְרַח · שֶׁחֵלֶת דְּמָאֵי נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל
הַטָּמֵא · וְשֵׁלֵא מִן הַמָּקָף:

י' יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ אֲרִיסִין לַגּוֹיִם בְּסוּרְיָא · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַחֲיִיב
פִּירוּתֵיהֶם בַּמַּעֲשָׂרוֹת וּבַשְּׂבִיעִית · וְרַבֵּן גַּמְלִיאֵל פּוֹטֵר ·
רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר שְׁתֵּי חֲלוֹת בְּסוּרְיָא · וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אֹמֵר חֶלֶה אַחַת · אֶחָזוּ קוּלוֹ שֶׁל רַבֵּן גַּמְלִיאֵל · וְקוּלוֹ
שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר · חֲזָרוּ לְנֶהוֹג כְּדַבְּרֵי רַבֵּן גַּמְלִיאֵל בְּשְׁתֵּי
דְּרָכִים:

ח" רַבֵּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר שֶׁלֹּשׁ אֲרָצוֹת לַחֲלָה · מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
עַד כְּזִיב חֶלֶה אַחַת · מִכְּזִיב עַד הַנֶּהָר וְעַד אֲמֶנָּה שְׁתֵּי
חֲלוֹת · אַחַת לָאוֹר וְאַחַת לְכֹהֵן · שֶׁל אוֹר יֵשׁ לָהּ שִׁיעוֹר ·
וְשֶׁל כֹּהֵן אֵין לָהּ שִׁיעוֹר · מִן הַנֶּהָר וּמִן אֲמֶנָּה וּלְפָנִים שְׁתֵּי
חֲלוֹת · אַחַת לָאוֹר וְאַחַת לְכֹהֵן · שֶׁל אוֹר אֵין לָהּ שִׁיעוֹר ·
וְשֶׁל כֹּהֵן יֵשׁ לָהּ שִׁיעוֹר · וְטָבוֹל יוֹם אוֹכְלָהּ · רַבִּי יוֹסִי
אֹמֵר אֵינּוּ צָרִיד טְבִילָה · וְאַסוּרָה לְזָבִים וּלְזָבוֹת לְנִדּוֹת
וּלְיִזְלָדוֹת · וְנֶאֱכָלֶת עִם הַזֶּר עַל הַשְּׁלֶחָן וְנִתְּנָת לְכֹל כֹּהֵן:

ט' וְאֵלּוּ נִתְּנִין לְכֹל כֹּהֵן · הַחֲרָמִים וְהַבְּכוּרוֹת · וּפְדִיּוֹן הַבֵּן ·
וּפְדִיּוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר · הַזְּרֹעַ וְהַלֶּחֶיִם וְהַקֶּבֶה · וְרֵאשִׁית
הַגֶּז · וְשֶׁמֶן שֶׁרָפָה · וְקֹדֶשִׁי הַמִּקְדָּשׁ · וְהַבְּכוּרִים · רַבִּי
יְהוּדָה אוֹסֵר בַּבְּכוּרִים · כְּרִשְׁיֵי תְרוּמָה · רַבִּי עֲקִיבָא
מֵתִיר · וְחֲכָמִים אוֹסְרִים:

׳ נָתַתִּי אִישׁ תְּקוּעַ הֵבִיא חֲלוֹת מִבֵּיתָר • וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ •
 אֲנָשִׁי אֲלֶכְסַנְדְּרִיא הֵבִיאוּ חֲלוֹתֵיהֶן מֵאֲלֶכְסַנְדְּרִיא • וְלֹא
 קִבְּלוּ מֵהֶם • אֲנָשִׁי הָרַצְבוּעִים הֵבִיאוּ בִּבְוִיָּהֶם קוֹדֶם
 עֲצָרָתָא וְלֹא קִבְּלוּ מֵהֶם • מִפְּנֵי הַכְּתוּב שֶׁבַתּוֹרָה וְחַג
 הַקֶּצִּיר בִּבְוִיָּה מַעֲשֵׂיךָ אֲשֶׁר תִּזְרַע בַּשָּׂדֶה:

״ בֶּן אֲנָטִינוֹס הָעֵלָה בְּכוֹרוֹת מִבֶּבֶל וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ •
 יוֹסֵף הַכֹּהֵן הֵבִיא בִּבְוִיָּה יֵין וְשֶׁמֶן • וְלֹא קִבְּלוּ מִמֶּנּוּ •
 אֲףִי הוּא הָעֵלָה אֶת בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ • לַעֲשׂוֹת פֶּסַח קָטָן
 בִּירוּשָׁלַיִם וְהַחֲזִירוּהוּ שְׁלֹא יִקְבַּע הַדָּבָר חוֹבָה • אֲרִיסְטוֹן
 הֵבִיא בִּבְוִיָּה מֵאֶפְמָיָא וְקִבְּלוּ מִמֶּנּוּ • מִפְּנֵי שֶׁאָמְרוּ הַקּוֹנֶה
 בְּסוּרִיא • כְּקוֹנֶה בַּפְּרוֹר שֶׁבִירוּשָׁלַיִם: סליק

מסכת ערלה

פרק א

הַנוֹטֵעַ לְסִיגָּהּ • וְלְקוּרוֹת • פֶּטוּר מִהֶעֱרָלָה • רַבִּי יוֹסִי
אוֹמֵר אֲפִילוּ אָמַר הַפְּנִימִי לְמֵאכָל • וְהַחִיצוֹן
לְסִיגָּהּ • הַפְּנִימִי חַיִּיב • וְהַחִיצוֹן פֶּטוּר:

בַּעֲת שֶׁבָּאוּ אֲבוֹתֵינוּ לָאָרֶץ • מִצָּאוּ נְטוּעַ פֶּטוּר • נִטְעוּ
אֶף עַל פִּי שְׁלֹא כִבְשׁוּ חַיִּיב • הַנוֹטֵעַ לְרַבִּים חַיִּיב • רַבִּי
יְהוּדָה פּוֹטֵר • הַנוֹטֵעַ בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים • וְהַנִּכְרִי שֶׁנִּטְעַ
וְהַגִּזְלָן שֶׁנִּטְעַ • וְהַנוֹטֵעַ בְּסִפִּינָה • וְהַעוֹלָה מֵאֱלִיוֹ • חַיִּיב
בְּעֶרְלָה:

ג אֵילָן שֶׁנִּנְעָקַר וְהִסְלַע עֲמוֹ • שֶׁטֶפוּ נֶהָר וְהִסְלַע עֲמוֹ • אִם
יָכוֹל לַחֲיּוֹת פֶּטוּר • וְאִם לֹא חַיִּיב • נִנְעָקַר הִסְלַע מִצְדּוֹ •
אוֹ שֶׁזָּעַזְעוּהוּ הַמַּחְרִישָׁה • אוֹ שֶׁזָּעַזְעוּ וְעָשָׂאוּ בַּעֲפָר אִם
יָכוֹל לַחֲיּוֹת פֶּטוּר • וְאִם לֹא חַיִּיב:

ד אֵילָן שֶׁנִּנְעָקַר • וְנִשְׁתַּיֵּיר בּוֹ שֶׁרֶשׁ פֶּטוּר • וְכַמָּה יֵהָא
הַשֶּׁרֶשׁ • רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר
בֶּן יְהוּדָה אִישׁ בְּרִתּוֹתָא כְּמַחֲטָא שֶׁל מִתּוּחַ:

ה אֵילָן שֶׁנִּנְעָקַר וּבּוֹ בְּרִיכָה • וְהוּא חִיָּה מִמְּנָה • חֲזָרָה
הַזְקָנָה לַהֲיּוֹת כְּבָרִיכָה • הַבְּרִיכָה שְׁנָה אַחֵר שְׁנָה
וְנִפְסָקָה • מוֹנָה מִשְׁעָה שֶׁנִּפְסָקָה • סְפּוּק הַגִּפְּנִים • וְסְפּוּק

עַל גְּבֵי סְפּוּק • אֵף עַל פִּי שֶׁהִבְרִיכָן בְּאַרְץ מוֹתֵר • רַבִּי
מֵאִיר אֹמֵר מְקוֹם שֶׁכַּחַה יָפָה מוֹתֵר וּמְקוֹם שֶׁכַּחַה רָע
אָסוּר • (וְכֵן) בְּרִיכָה שֶׁנִּפְסְקָה וְהִיא מְלֵאָה פִּירוֹת • אִם
הוֹסִיף בְּמֵאֲתָיִם אָסוּר:

י גִּטִּיעָה שֶׁל עֶרְלָה • וְשֶׁל כֹּלָאֵי הַכֶּרֶם שֶׁנִּתְעַרְבוּ
בְּגִטִּיעוֹת • הֵרִי זֶה לֹא יִלְקוּט • וְאִם לָקַט יַעֲלֶה בְּאַחַד
וּמֵאֲתָיִם • וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתְכַּוֵּן לִלְקוּט • רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר
אֵף יִתְכַּוֵּן לִלְקוּט וַיַּעֲלוּ בְּאַחַד וּמֵאֲתָיִם •

י הָעֵלִים וְהַלּוּלָבִים • וּמִי גִפְנִים • וּסְמָדֵר מוֹתְרִים
בְּעֶרְלָה • וּבִרְבָּעֵי • וּבִנְזִיר • וְאָסוּרִים בְּאַשְׁרָה • רַבִּי יוֹסִי
אֹמֵר הַסְּמָדֵר אָסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּרִי • רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
אֹמֵר הַמַּעֲמִיד בְּשֶׁרֶף הָעֶרְלָה אָסוּר • אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
שָׁמַעְתִּי בִּפְרוּשׁ • שֶׁהַמַּעֲמִיד בְּשֶׁרֶף הָעֵלִים • בְּשֶׁרֶף
הָעֵקָרִים מוֹתֵר • בְּשֶׁרֶף הַפָּגִים אָסוּר • מִפְּנֵי שֶׁהֵם פְּרִי:

י עֲנֻקוֹקְלוֹת וְהַחֲרָצִנִּים וְהַזִּגִּים • וְהַתְּמָד שֶׁלֵּהֶם • קְלִיפֵי
רְמוֹן וְהַגֵּן שֶׁלּוֹ • קְלִיפֵי אֲגוּזִים וְהַגֵּרְעִינִים • אָסוּרִים
בְּעֶרְלָה • וּבְאַשְׁרָה • וּבִנְזִיר • וּמוֹתְרִין בִּרְבָּעֵי וְהַנּוֹבְלוֹת
כָּלֶם אָסוּרוֹת:

ט רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר נוֹטְעִין יְחוּר שֶׁל עֶרְלָה • וְאֵין נוֹטְעִין אֲגוּז
שֶׁל עֶרְלָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא פְּרִי • וְאֵין מְרַכִּיבִין בְּכַפְנִיּוֹת שֶׁל
עֶרְלָה:

פרק ב

הַתְּרוּמָה · (וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל וְדָאִי ·) וּתְרוּמַת
מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמָאִי · הַחֲלָה וְהַבְּכוּרִים · עוֹלִים
בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּמִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה · וְצָרִיד לְהָרִים ·
הָעֶרְלָה וְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם · עוֹלִים בְּאֶחָד וּמֵאֲתַיִם · וּמִצְטָרְפִין
זֶה עִם זֶה · וְאִין צָרִיד לְהָרִים · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר אֵינֶן
מִצְטָרְפִין · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר מִצְטָרְפִין בְּנוֹתֵן טַעַם · אֲבָל
לֹא לֶאֱסוֹר:

בַּתְּרוּמָה מַעֲלָה אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הַתְּרוּמָה ·
כִּיצַד · סָאָה תְּרוּמָה שֶׁנִּפְלָה לְמֵאָה · וְאַחֵר כֶּד נִפְלוּ
שְׁלֹשָׁה קַבִּין עֶרְלָה · אוֹ שְׁלֹשָׁה קַבִּין כֻּלָּאֵי הַכֶּרֶם · זֹו הִיא
שֶׁהַתְּרוּמָה מַעֲלָה אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הַתְּרוּמָה:

גַּ הָעֶרְלָה מַעֲלָה אֶת הַכֻּלָּאִים · וְהַכֻּלָּאִים אֶת הָעֶרְלָה ·
וְהָעֶרְלָה אֶת הָעֶרְלָה · כִּיצַד · סָאָה עֶרְלָה שֶׁנִּפְלָה
לְמֵאֲתַיִם · וְאַחֵר כֶּד נִפְלָה סָאָה וְעוֹד עֶרְלָה · אוֹ סָאָה
וְעוֹד שֶׁל כֻּלָּאֵי הַכֶּרֶם · זֹו הִיא שֶׁהָעֶרְלָה מַעֲלָה אֶת
הַכֻּלָּאִים · וְהַכֻּלָּאִים אֶת הָעֶרְלָה · וְהָעֶרְלָה אֶת הָעֶרְלָה:

דַּ כָּל הַמְּחֻמֵּץ · וְהַמִּתְבַּל · וְהַמְּדַמֵּעַ · בַּתְּרוּמָה וּבָעֶרְלָה ·
וּבְכֻלָּאֵי הַכֶּרֶם אֶסוֹר · בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אֵף מִטְמֵא ·
וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים לְעוֹלָם אֵינּוּ מִטְמֵא עַד שִׁיְהֵא בּוֹ
כְּבִיצָה:

ה' דוֹסְתָאֵי אִישׁ כֶּפֶר יִתְמָה · הִיא מִתְלַמִּידֵי בֵּית שְׁמַאי ·
וְאָמַר שְׁמַעְתִּי מִשְׁמַאי הַזֶּקֶן שְׁאָמַר · לְעוֹלָם אֵינוֹ מְטִמָּא
עַד שִׁיְהֶא בּוֹ בְּפִיעָה:

י' וּלְמָה אָמְרוּ כָּל הַמַּחֲמֵץ וְהַמֶּתֶבֶל · וְהַמִּדְמַע לְהַחֲמִיר ·
מִן בְּמִינוֹ · לְהַקֵּל וְלַחֲמִיר · מִן בְּשֵׁאיֵנוּ מִינוֹ · כִּיצַד
שְׁאוּר שֶׁל חֲטִים שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ עֵיסַת חֲטִים · וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי
לְחֵמֶץ · בֵּין שֵׁישׁ בּוֹ לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּבֵין שֵׁאיֵנוּ בּוֹ
לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה אֶסוּר · אֵין בּוֹ לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה ·
בֵּין שֵׁישׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֵמֶץ · בֵּין שֵׁאִין בּוֹ כְּדֵי לְחֵמֶץ אֶסוּר:

י' לְהַקֵּל וְלַחֲמִיר מִן בְּשֵׁאיֵנוּ מִינוֹ · כִּיצַד · כְּגוֹן גְּרִיסִין
שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ עִם עֲדָשִׁים · וַיֵּשׁ בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם · בֵּין שֵׁישׁ
בָּהֶם לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּבֵין שֵׁאִין בָּהֶם לְעֵלוֹת בְּאֶחָד
וּמֵאָה אֶסוּר · אֵין בָּהֶם בְּנוֹתֵן טַעַם · בֵּין שֵׁישׁ בָּהֶם
לְעֵלוֹת בְּאֶחָד וּמֵאָה · וּבֵין שֵׁאִין בָּהֶם לְעֵלוֹת בְּאֶחָד
וּמֵאָה מוֹתֵר:

ח' שְׁאוּר שֶׁל חוֹלִין שֶׁנִּפְּל לְתוֹךְ עֶסֶה · וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֵמֶץ ·
וְאַחֵר כֶּךָ נִפְּל שְׁאוּר שֶׁל תְּרוּמָה · אוֹ שְׁאוּר שֶׁל כִּלְאֵי
הַכֶּרֶם וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֵמֶץ אֶסוּר:

ט' שְׁאוּר שֶׁל חוֹלִין · שֶׁנִּפְּלָה לְתוֹךְ עֶסֶה וְחֻמָּצָה · וְאַחֵר
כֶּךָ נִפְּל שְׁאוּר שֶׁל תְּרוּמָה · אוֹ שְׁאוּר שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם ·
וַיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחֵמֶץ אֶסוּר · רַבִּי שְׁמַעוֹן מַתִּיר:

י' תְּבַלִּין שְׁנִים וְשִׁלְשָׁה שָׁמוֹת · מִמֵּין אֶחָד · אוֹ מִשְׁלֹשָׁה ·
אָסוּר וּמִצְטָרְפִין · רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר שְׁנִים וְשִׁלְשָׁה שָׁמוֹת
מִמֵּין אֶחָד · אוֹ שְׁנֵי מִיָּנִין מִשֵּׁם אֶחָד · אֵינָן מִצְטָרְפִין:

י"א שְׁאוּר שֶׁל חוֹלִין וְשֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ עֵסָה · לֹא
בָּזָה כְּדִי לְחֻמֵּץ · וְלֹא בָּזָה כְּדִי לְחֻמֵּץ · נִצְטָרְפוּ וְחֻמְצוֹ ·
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַחֵר הָאֲחֵרוֹן אֲנִי בָּא · וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים בֵּין שֶׁנִּפֵּל (שְׁאוּר) בְּתַחֲלָה · בֵּין בְּסוֹף לְעוֹלָם
אֵינוֹ אוֹסֵר עַד שִׁיְהֵא בּוֹ כְּדִי לְחֻמֵּץ:

י"ב יוֹעֶזֶר אִישׁ הַבִּירָה · הָיָה מִתְלַמֵּידֵי בֵּית שְׁמַאי וְאָמַר ·
שְׁאַלְתִּי אֶת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל הַזֶּקֶן עוֹמֵד בְּשַׁעַר הַמְּזֻרָח
וְאָמַר · לְעוֹלָם אֵינוֹ אוֹסֵר עַד שִׁיְהֵא בּוֹ כְּדִי לְחֻמֵּץ:

י"ג כָּלִים שֶׁסָּכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָמֵא · וְחֹזֵר וְסָכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָהוֹר ·
אוֹ שֶׁסָּכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָהוֹר · וְחֹזֵר וְסָכְנוּ בְּשֶׁמֶן טָמֵא · רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר אַחֵר הָרֵאשׁוֹן אֲנִי בָּא וְחֻכְמִים אוֹמְרִים
אַחֵר הָאֲחֵרוֹן:

י"ד שְׁאוּר שֶׁל תְּרוּמָה וְשֶׁל כָּלִאי הַכֶּרֶם · שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹךְ
עֵסָה · לֹא בָּזָה כְּדִי לְחֻמֵּץ · וְלֹא בָּזָה כְּדִי לְחֻמֵּץ ·
וְנִצְטָרְפוּ וְחֻמְצוֹ · אָסוּר לְזָרִים · וּמוֹתֵר לַכֹּהֲנִים · רַבִּי
שְׁמַעוֹן מֵתִיר לְזָרִים וְלַכֹּהֲנִים:

טו תְּבַלִּין שֶׁל תְּרוּמָה · וְשֶׁל כָּלִאי הַכֶּרֶם שֶׁנִּפְּלוּ בַּקֶּדֶרֶה ·
לֹא בָּאֵלוּ כְּדִי לְתַבֵּל · וְלֹא בָּאֵלוּ כְּדִי לְתַבֵּל · וְנִצְטָרְפוּ

וּתְבִלּוּ · אָסוּר לְזָרִים · וּמוֹתֵר לַכֹּהֲנִים · רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵתִיר
לְזָרִים וּלְכֹהֲנִים:

טז חֲתִיכָה שֶׁל קֹדֶשִׁי קִדְשִׁים · שֶׁל פָּגוּל · וְשֶׁל נוֹתֵר ·
(וְשֶׁל טָמֵא ·) שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ עִם הַחֲתִיכוֹת · אָסוּר לְזָרִים ·
וּמוֹתֵר לַכֹּהֲנִים · רַבִּי שִׁמְעוֹן מֵתִיר לְזָרִים וּלְכֹהֲנִים:

יז בָּשָׂר קֹדֶשִׁי קִדְשִׁים · וּבָשָׂר קִדְשִׁים קָלִים שֶׁנִּתְבַּשְׁלוּ
עִם בָּשָׂר הַתָּאֵוָה · אָסוּר לְטָמְאִים · וּמוֹתֵר לְטְהוֹרִים:

פרק ג

בִּגְדֵי שִׁצְבָּעוֹ בְּקִלְיֵי עֵרְלָה · יִדְלַק · נִתְעַרַב בְּאַחֲרִים ·
כָּלֶם יִדְלָקוּ · דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר · וְחֲכָמִים אוֹמְרִים
יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

ב הצוֹבֵעַ מֵלֹא הִסִּיט בְּקִלְיֵי עֵרְלָה וְאַרְגּוֹ בִּבְגָד · וְאֵין
יָדוּעַ אֵיזָה הוּא · רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר יִדְלַק הַבְּגָד · וְחֲכָמִים
אוֹמְרִים יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

ג הָאוֹרֵג מֵלֹא הִסִּיט מִצֶּמֶר הַבְּכוֹר בִּבְגָד · יִדְלַק הַבְּגָד ·
וּמִשְׁעַר הַנְּזִיר · וּמִפֶּטֶר חֲמוֹר · בִּשְׂקָה · יִדְלַק הַשֶּׂקָה ·
וּבִמְקֻדְשֵׁי מְקֻדְשֵׁי כָּל שָׁהֵן:

ד תְּבִשִּׁיל שֶׁבִּשְׁלוֹ בְּקִלְיֵי עֵרְלָה · יִדְלַק · נִתְעַרַב
בְּאַחֲרִים · יַעֲלֶה בְּאַחַד וּמֵאֲתַיִם:

ה תנור שהסיקוהו בקליפי ערלה · ואפה בו את הפת ·
תדלק הפת · נתערבה באחרות · תעלה באחד ומאתים:

י מי שהיו לו חבילי תלתן · של כלאי הכרם ידלקו ·
נתערבו באחרים · (ואחרים באחרים) כלם ידלקו ·
דברי רבי מאיר וחכמים אומרים יעלו באחד ומאתים:

י שהיה רבי מאיר אומר את שדרכו למנות מקדש ·
וחכמים אומרים אינו מקדש אלא ששה דברים בלבד ·
ורבי עקיבא אומר שבעה · ואלו הם · אגוזי פרך · ורמוני
בדן · וחביות סתומות · וחולפות תרדין · וקלסי כרוב ·
ודלעת יונית · רבי עקיבא אומר אף כפרות של בעל
הבית · הראוי לערלה · ערלה · לכלאי הכרם · כלאי
הכרם:

ח (ביצד) נתפצעו האגוזים · נתפרדו הרמונים · נתפתחו
החביות · נתחתכו הדלועים · נתפרסו הכפרות · יעלו
באחד ומאתים:

ט ספק ערלה · בארץ ישראל אסור · ובסוריא מותר ·
ובחוצה לארץ יורד ולוקח · ובלבד שלא יראנו לזקט ·
כרם גטוע ירק · וירק נמכר חוצה לו · בארץ ישראל
אסור · ובסוריא מותר · ובחוצה לארץ יורד ולזקט ·
ובלבד שלא ילקוט ביד · החדש אסור מן התורה בכל
מקום · והערלה הלכה · והכלאים מדברי סופרים: סליק

מסכת בכורים

פרק א

י"ש מביאין בכורים וקורין • מביאין ולא קורין • ויש
שאינן מביאין • אלו שאינן מביאין • הנוטע לתוך
שלו • והבריך לתוך של יחיד • או לתוך של רבים • וכן
המבריך מתוך של יחיד • או מתוך של רבים לתוך שלו •
הנוטע לתוך שלו • והבריך לתוך שלו • ודרך היחיד •
ודרך הרבים באמצע • הרי זה אינו מביא • רבי יהודה
אומר כזה מביא:

ב מאיזה טעם אינו מביא • משום שנאמר ראשית
בכורי אדמתך • עד שיהיו כל הגדולין מאדמתך •
האריסין והתכורות • והסקריקון והגזלן • אין מביאין
מאותו הטעם • משום שנאמר ראשית בכורי אדמתך:

ג אין מביאין בכורים חוץ משבעת המינים • לא מתמרים
שבהרים • ולא מפירות שבעמקים • ולא מזיתי שמן
שאינן מן המובחר • אין מביאין בכורים קודם לעצרת •
אנשי הר צבועים • הביאו בכוריהם קודם לעצרת • ולא
קבלו מהם • מפני הכתוב שבתורה וחק הקציר בכורי
מעשיך אשר תזרע בשדה:

ד אלו מביאין ולא קורין • הגר מביא ואינו קורא •
שאינו יכול לומר אשר נשבעת לאבותינו לתת לנו • ואם

הִיְתָה אָמוּ מִיִּשְׂרָאֵל • מְבִיא וְקוֹרֵא • וְכָשָׁהוּא מִתְפַּלֵּל
 בֵּינוּ לְבֵין עַצְמוֹ • אוֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹת יִשְׂרָאֵל • וְכָשָׁהוּא
 בְּבֵית הַכְּנֶסֶת • אוֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם • וְאִם הִיְתָה אָמוּ
 מִיִּשְׂרָאֵל אוֹמֵר אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ:

ה' רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר • אִשָּׁה בֵּת גֵּרִים לֹא
 תִּנָּשָׂא לְכַהֲנָה עַד שֶׁתִּהְיֶה אִמָּה מִיִּשְׂרָאֵל • אֶחָד גֵּרִים •
 וְאֶחָד עֲבָדִים מְשֻׁחָרְרִים • וְאֶפִּילוּ עַד עֲשָׂרָה דוֹרוֹת • עַד
 שֶׁתִּהְיֶה אִמָּן מִיִּשְׂרָאֵל • הָאֶפֹּסְטְרוֹפֹס וְהַשְּׁלִיחַ • וְהָעֶבֶד
 וְהָאִשָּׁה • וְטוֹמְטוֹם וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס • מְבִיאִין וְלֹא קוֹרִין •
 שְׂאִינִן יְכוֹלִין לוֹמַר • אֲשֶׁר נִתְּתָה לִי הַשֵּׁם:

י' הַקּוֹנֶה שְׁתֵּי אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ שָׁל חֲבִירוֹ • מְבִיא וְאִינוּ
 קוֹרֵא • רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מְבִיא וְקוֹרֵא • יֵבֶשׁ הַמַּעֲיִן •
 נִקְצֵץ הָאֵילָן • מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְבִיא
 וְקוֹרֵא • מַעֲצָרֶת וְעַד הַחֵג מְבִיא וְקוֹרֵא • מִן הַחֵג וְעַד
 חֲנֻכָּה • מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא • רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִּירָא אוֹמֵר
 מְבִיא וְקוֹרֵא:

י' הַפְּרִישׁ בְּכוֹרָיו • וּמִכָּר שְׂדֵהוּ • מְבִיא וְאִינוּ קוֹרֵא •
 וְהַשְּׁנִי • מֵאוֹתוֹ הַמִּין אִינוּ מְבִיא • מִמֵּין אַחֵר מְבִיא
 וְקוֹרֵא • רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵף מֵאוֹתוֹ הַמִּין מְבִיא וְקוֹרֵא:

ח' הַפְּרִישׁ בְּכוֹרָיו • נִבְזָזוּ • נִמְזָקוּ • נִגְנְבוּ • נֶאֱבְדוּ • אוֹ
 שְׁנִטְמְאוּ • מְבִיא אַחֲרֵים תַּחְתֵּיהֶם וְאִינוּ קוֹרֵא • וְהַשְּׁנִיִּים

אֵינָן חֵיבִין עֲלֵיהֶם חֲמֵשׁ · נִטְמָאוּ בַּעֲזָרָה נוֹפֵץ וְאֵינוּ
קוֹרֵא:

ט וּמִנֵּין שֶׁהוּא חֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן עַד שְׂיָבִיִּאֻם לְהַר הַבַּיִת ·
שֶׁנֶּאֱמַר רֵאשִׁית בְּכוּרֵי אֲדָמָתְךָ תָּבִיא בֵּית י' אֶלֶּהֶיךָ ·
מִלֵּמַד שְׁחֵיב בְּאַחֲרֵיּוֹתָן עַד שְׂיָבִיִּאֻם לְהַר הַבַּיִת · הָרִי
שֶׁהֵבִיא מִמֵּין אֶחָד וְקָרָא · וְחֹזֵר וְהֵבִיא מִמֵּין אֲחֵר אֵינוּ
קוֹרֵא:

· וְאֵלּוּ מְבִיאִין וְקוֹרִין · מִן הָעֶצֶרֶת וְעַד הַחֵג · מִשְׁבַּעַת
הַמִּינִים · מִפִּירוֹת שְׂבָהָרִים · מִתְּמָרוֹת שְׂבַעֲמָקִים ·
וּמִזֵּיתֵי שֶׁמֶן · מִעֵבֶר הַיָּרְדֵּן · רַבִּי יוֹסִי הַגָּלִילִי אוֹמֵר אֵין
מְבִיאִין בְּכוּרִים מִעֵבֶר הַיָּרְדֵּן שְׂאִינָה אֶרֶץ זֶבֶת חֶלֶב
וּדְבַשׁ:

י" הקוֹנָה שֶׁלֶּשָׁה אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבִירוֹ מְבִיא וְקוֹרֵא ·
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֶפִּילוֹ שְׁנַיִם · קָנָה אֵילָן וְקִרְקָעוּ מְבִיא
וְקוֹרֵא · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵף בְּעָלֵי אֲרִיסוֹת וְחֻכִּירוֹת
מְבִיאִין וְקוֹרִין:

יום ה

פרק ב

הַתְּרוּמָה וְהַבְּכוּרִים חִיבִים עֲלֵיהֶם מִיתָה וְחֹמֶשׁ
וְאַסּוּרִים לְזָרִים וְהֵם נִכְסֵי כֹהֵן וְעוֹלִין בְּאַחַד
וּמֵאָה וְטַעוֹנִים רְחִיצַת יָדִים וְהָעֶרֶב הַשְּׁמֶשׁ הָרִי אֵלּוּ
בַּתְּרוּמָה וּבַבְּכוּרִים מֵה שְׂאִין כֵּן בַּמַּעֲשֶׂר:

^ב יֵשׁ בַּמַּעֲשֶׂר וּבַבְּכוּרִים מֵה שְׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה
שֶׁהַמַּעֲשֶׂר וְהַבְּכוּרִים טַעוֹנִים הִבָּאת מְקוֹם וְטַעוֹנִים
וְדוּי וְאַסּוּרִין לְאוֹנָן רַבִּי שִׁמְעוֹן מְתִיר וְחִיבִין
בְּבִיעוּר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר וְאַסּוּרִין כָּל שֶׁהֵן מִלֶּאֱכֹל
בִּירוּשָׁלַיִם וְגִדּוּלֵיהֶן אֲסוּרִים מִלֶּאֱכֹל בִּירוּשָׁלַיִם אֶף
לְזָרִים וְלִבְהֶמָּה רַבִּי שִׁמְעוֹן מְתִיר הָרִי אֵלּוּ בַּמַּעֲשֶׂר
וּבַבְּכוּרִים מֵה שְׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה:

^ג יֵשׁ בַּתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֶׂר מֵה שְׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים
שֶׁהַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֶׂר אוֹסְרִין אֶת הַגִּזְרִין וַיֵּשׁ לָהֶם
שִׁיעוּר וְנוֹהֲגִים בְּכָל הַפִּירוֹת בְּפָנֵי הַבַּיִת וְשִׁלָּא בְּפָנֵי
הַבַּיִת וּבְאַרְסִין וּבַחֲכוּרוֹת וּבַסְקָרְקוֹן וּבַגִּזְלָן הָרִי אֵלּוּ
בַּתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֶׂר מֵה שְׂאִין כֵּן בַּבְּכוּרִים:

^ד וַיֵּשׁ בַּבְּכוּרִים מֵה שְׂאִין כֵּן בַּתְּרוּמָה וּבַמַּעֲשֶׂר
שֶׁהַבְּכוּרִים נִקְנִין בְּמַחְבֵּר לְקַרְקַע וְעוֹשֶׂה אָדָם כָּל שִׁדְהוּ

בכורים • וְחַיֵּב בְּאַחֲרֵי־וֹתָם • וְטֻעֲוִיִּים קָרְבָּן • וְשִׁיר •
וְתִנּוּפָה • וְלִינָה:

ה' תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שָׁוָה לַבְּכוֹרִים בְּשִׁתֵּי דֶרֶכִים • וְלַתְּרוּמָה
בְּשִׁתֵּי דֶרֶכִים • נִטְלָת מִן הַטְּהוֹר עַל הַטָּמֵא • וְשֵׁלֹא מִן
הַמֶּקֶף בַּבְּכוֹרִים • וְאוֹסֶרֶת אֶת הַגּוֹרֵן • וַיֵּשׁ לָהּ שִׁיעוֹר
בַּתְּרוּמָה:

י' אֶתְרוּג שָׁוָה לְאֵילָן בְּשִׁלְשָׁה דֶרֶכִים • וְלִירֵק בְּדֶרֶךְ אֶחָד •
שָׁוָה לְאֵילָן בְּעֶרְלָה • וּבִרְבִיעִי וּבִשְׁבִיעִית • וְלִירֵק בְּדֶרֶךְ
אֶחָד שְׁבַעֲשַׁע לְקִיטָתוֹ עֲשׂוּרוֹ דְּבָרֵי רֶבֶן גְּמִלְיָאֵל • רַבִּי
אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר שָׁוָה לְאֵילָן בְּכָל דֶּבֶר:

י' דָּם מֵהַלְכֵי שְׁתֵּים שָׁוָה לְדָם בִּהְמָה • לְהַכְשִׁיר אֶת
הַזֹּרְעִים • וְדָם הַשֶּׁרֶץ אֵין חֵיבִין עָלָיו:

ח' כּוֹי יֵשׁ בּוֹ דֶרֶכִים שָׁוָה לַחֲתִיהָ • וַיֵּשׁ בּוֹ דֶרֶכִים שָׁוָה
לַבֵּהמָה • וַיֵּשׁ בּוֹ דֶרֶכִים שָׁוָה לַבֵּהמָה וְלַחֲתִיהָ • וַיֵּשׁ בּוֹ
דֶרֶכִים שְׁאֵינּוּ שָׁוָה • לֹא לַבֵּהמָה • וְלֹא לַחֲתִיהָ:

ט' כִּיצַד שָׁוָה לַחֲתִיהָ • דָּמוֹ טָעוֹן כְּסוּי כְּדָם חֲתִיהָ • וְאֵין
שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בַּיּוֹם טוֹב • וְאֵם שְׁחָטוּ אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ •
וְחָלְבוֹ מְטַמֵּא בְּטוֹמְאָת נְבִלָה כַּחֲתִיהָ • וְטוֹמְאָתוֹ בְּסִפְקָ •
וְאֵין פּוֹדִין בּוֹ פֶּטֶר חֲמֹזִר:

י' כִּיצַד שָׁוָה לַבֵּהמָה • חָלְבוֹ אֲסוּר כַּחֲלָב בִּהְמָה • וְאֵין
חֵיבִין עָלָיו כֶּרֶת • וְאֵינּוּ נִלְקָח בְּכֶסֶף מַעֲשֵׂר לְאֹכּוֹל

בִּירוּשָׁלַיִם · וְחֵיב בְּזֵרוּעַ וּלְחַיִּים וְקָבָה · רַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹטֵר
שֶׁהַמוֹצֵיא מִחֲבִירוֹ עָלָיו הָרְאִיָּה:

א"כ כִּיצַד אֵינוֹ שָׁוֶה לֹא לַחֲתִיָּה וְלֹא לַבֶּהֱמָה · אָסוּר מִשּׁוּם
כְּלָאִים · עִם הַחֲתִיָּה וְעִם הַבֶּהֱמָה · הַכּוֹתֵב חֲתָיו וּבִהְמָתוֹ
לִבְנוֹ · לֹא כָתַב לוֹ אֶת הַכּוֹי · אִם אָמַר הֲרִינִי נָזִיר · שְׁזָה
חֲתִיָּה אוֹ בִּהְמָה · הֲרִי הוּא נָזִיר · וּשְׁאֵר כָּל דְּרָכָיו שְׁוִים
לַחֲתִיָּה וּלַבֶּהֱמָה · וְטָעוֹן שְׁחִיטָה כְּזָה וְכָזָה · וּמִטְמֵא מִשּׁוּם
נִבְלָה · וּמִשּׁוּם אֶבֶר מִן הַחֵי · כְּזָה וְכָזָה:

פרק ג

כִּיצַד מִפְּרִישֵׁין הַבְּכוּרִים · יוֹרֵד אָדָם בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ
וְרוֹאֶה תֵּאֵנָה שֶׁבִּכְרָה · אֲשָׁכּוּל שֶׁבִּכֵּר · רִמּוֹן
שֶׁבִּכֵּר · קוֹשֶׁרוֹ בְּגָמִי · וְאוֹמֵר הֲרִי אֱלוֹ בְּכוּרִים · רַבִּי
שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵף עַל פִּי כֵּן חוֹזֵר וְקוֹרֵא אוֹתָם בְּכוּרִים ·
מֵאַחֵר שִׁיתְּלָשׁוּ מִן הַקֶּרֶקַע:

ב כִּיצַד מַעְלִין אֶת הַבְּכוּרִים · כָּל הָעִירוֹת שֶׁבַּמַּעֲמָד ·
מִתְּכַנְסוֹת לְעִיר שֶׁל מַעֲמָד · וְלִנְיָן בְּרַחוּבָה שֶׁל עִיר · וְלֹא
הָיוּ נִכְנָסִין לְבִתִּים · וְלִמְשָׁכִים הָיָה הִמָּמוּנָה אוֹמֵר · קוֹמוּ
וְנַעֲלָה צִיּוֹן אֶל (בֵּית) יְיָ אֱלֹהֵינוּ:

ג הַקְּרוֹבִים מְבִיאִין הַתֵּאֲנִים וְהָעֲנָבִים · וְהַרְחוּקִים מְבִיאִין
גְּרוּגְרוֹת וְצִמּוּקִים · וְהַשּׁוֹר הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם · וְקִרְנָיו מְצַפּוֹת
זֶהָב · וְעֵטְרָת שֶׁל זֵית בְּרֹאשׁוֹ · הַחֲלִיל מִכָּה לִפְנֵיהֶם

עד שְׁמַגִּיעִים קָרוֹב לִירוּשָׁלַיִם · הִגִּיעוּ קָרוֹב לִירוּשָׁלַיִם ·
שָׁלְחוּ לַפְּנִיָּהֶם וְעָטְרוּ אֶת בְּכוֹרֵיהֶם · הַפְּחוֹת הַסָּגָנִים
וְהַגְּזָבְרִים · יוֹצְאִים לְקִרְאָתָם · לְפִי כְבוֹד הַנִּכְנָסִים
הָיוּ יוֹצְאִים · וְכָל בַּעֲלֵי אוֹמְנוֹת שְׁבִירוּשָׁלַיִם עוֹמְדִים
לַפְּנִיָּהֶם · וְשׂוֹאֲלִין בְּשִׁלּוּמָם · אַחִינוּ · אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם פְּלוֹנִי
בְּאַתָּם לְשִׁלּוּם:

ד' הַחֲלִיל מִכָּה לַפְּנִיָּהֶם עד שְׁמַגִּיעִין לְהֵר הַבֵּית · הִגִּיעוּ
לְהֵר הַבֵּית · אָפִילוּ אֲגָרִיפֶס הַמֶּלֶךְ · נוֹטֵל הַסֵּל עַל
כֶּתֶפוֹ · וְנִכְנָס עד שְׁמַגִּיעַ לְעֶזְרָה · הִגִּיעַ לְעֶזְרָה וְדָבְרוּ
הַלְלוֹם בְּשִׁיר · אֲרוּמָמָךְ יי כִּי דָלִיתָנִי וְלֹא שִׁמַּחְתָּ אִיבִי
לִי:

ה' הַגּוֹזְלוֹת שֶׁעַל גְּבֵי הַסֵּלִים הָיוּ עוֹלוֹת · וּמָה שֶׁבִּידָם
נוֹתְנִים לַפְּהָגִים:

ו' עוֹדָהּ הַסֵּל עַל כֶּתֶפוֹ קוֹרָא מֵהַגְּדָתִי הַיּוֹם לַיְי אֱלֹהֶיךָ עד
שְׁגוֹמֵר כָּל הַפְּרָשָׁה · רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עד אֲרָמִי עוֹבֵד
אָבִי · הִגִּיעַ לְאֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי · מוֹרִיד הַסֵּל מֵעַל כֶּתֶפוֹ ·
וְאוֹחֲזוֹ בְּשִׁפְתוֹתָיו · וְכֵהֵן מַנִּיחַ יָדוֹ תַּחְתָּיו וּמַנִּיפוֹ · וְקוֹרָא
מֵאֲרָמִי אוֹבֵד אָבִי · עד שֶׁהוּא גּוֹמֵר כָּל הַפְּרָשָׁה · וּמַנִּיחוֹ
בְּצֵד הַמִּזְבֵּחַ וְהַשְׁתַּחֲוָה וְיֹצֵא:

ז' בְּרֵאשׁוֹנָה כָּל מִי שִׁיזִידַע לְקִרְוֹת קוֹרָא · וְכָל מִי שֶׁאִינוֹ
יֹדֵעַ לְקִרְוֹת · מִקְרִין אוֹתוֹ · נִמְנָעוּ מִלְּהִבִּיא · הַתְּקִינוּ
שִׁיְהוּ מִקְרִין אֶת מִי שִׁיזִידַע · וְאֶת מִי שֶׁאִינוֹ יֹדֵעַ:

ה' העשירים מביאין בכוריהם בקלותות של כסף וזהב ·
והעניים מביאין אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה ·
והסלים והבכורים נתנים לכהנים:

ט' רבי שמעון (בן גנסי) אומר מעטרין את הבכורים ·
חוץ משבעת המינים · רבי עקיבא אומר אין מעטרין את
הבכורים אלא משבעת המינים:

' רבי שמעון אומר שלשה מדות בבכורים · הבכורים ·
ותוספת הבכורים · ועטור הבכורים · תוספת הבכורים
מין במינו · ועטור הבכורים מין בשאינו מינו · תוספת
הבכורים נאכלת בטרה · ופטורה מן הדמאי · ועטור
הבכורים חייב בדמאי:

א' אימתי אמרו תוספת הבכורים בבכורים · בזמן שהיא
מן הארץ · ואם אינה באה מן הארץ · אינה בבכורים:

ב' למה אמרו הבכורים כנגסי כהן שהוא קונה מהם
עבדים וקרקעות · ובהמה טמאה · ובעל חוב נוטלן
בחובו · ואשה בכתובתה כספר תורה · ורבי יהודה
אומר אין נותנין אותם אלא לחבר בטובה · וחכמים
אומרים נותנין אותם לאנשי משמר · והם מחלקין
ביניהם · בקדשי המקדש:

ברייתא

אֲנֵדְרוּגִינוֹס יֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים . וְיֵשׁ בּוֹ
 דְּרָכִים שְׁוֶה לְנָשִׁים . וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים שְׁוֶה
 לְאֲנָשִׁים וְלְנָשִׁים . וְיֵשׁ בּוֹ דְּרָכִים אֵינוֹ שְׁוֶה . לֹא לְאֲנָשִׁים
 וְלֹא לְנָשִׁים:

^ב בִּיצֵד שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים . מְטֵמֵא בְּלוֹבֵן כְּאֲנָשִׁים . וְנוֹשֵׂא
 אֶבֶל לֹא נִשָּׂא כְּאֲנָשִׁים . וְאֵינוֹ מְתַיַּחַד עִם הַנָּשִׁים
 כְּאֲנָשִׁים . וְאֵינוֹ נִזּוֹן עִם הַבָּנוֹת כְּאֲנָשִׁים . וּמִתְעַטֵּף
 וּמִסְתַּפֵּר כְּאֲנָשִׁים . וְעוֹבֵר עַל בֵּל תְּקִיף . וְעַל בֵּל
 תִּשְׁחִית . וְעַל בֵּל תִּטְמֵא לַמֵּתִים כְּאֲנָשִׁים . וְחַיֵּב בְּכָל
 מִצְוֹת הָאֲמֻרוֹת בַּתּוֹרָה כְּאֲנָשִׁים:

^ג בִּיצֵד שְׁוֶה לְנָשִׁים . מְטֵמֵא בְּאוֹדֶם כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ מְתַיַּחַד
 עִם הָאֲנָשִׁים כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ זוֹקֵק לַיָּבוֹם כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ
 חוֹלֵק עִם הַבָּנִים כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ חוֹלֵק בְּקִדְשֵׁי קֳדָשִׁים
 כְּנָשִׁים . וְאֵינוֹ מֵאֲכִיל בַּתְּרוּמָה כְּנָשִׁים . וּפְסוּל לְכָל עֵדוּת
 שֶׁבַּתּוֹרָה כְּנָשִׁים . וְאִם נִבְעֵל בַּעֲבִירָה כְּנָשִׁים . וְנִפְסָל מִן
 הַכֹּהֵנָה כְּנָשִׁים:

^ד בִּיצֵד שְׁוֶה לְאֲנָשִׁים וְלְנָשִׁים . חַיִּבִּים עַל מִכְתּוֹ . וְעַל
 קִלְלָתוֹ וְעַל נִזְקוֹ כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים . וְהַהוֹרְגוֹ שׁוֹגֵג גּוֹלָה
 וּמִזִּיד נִהְרָג כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים . וְאִמּוֹ יוֹשֶׁבֶת עָלָיו דָּם טָמֵא
 וְדָם טָהוֹר כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים . וּמִבִּיאָה עָלָיו קֶרֶבֶן כְּאֲנָשִׁים
 וְכְנָשִׁים . וְחוֹלֵק בְּקִדְשֵׁי הַגָּבוֹל כְּאֲנָשִׁים וְכְנָשִׁים . וְנוֹחַל

בְּכֹל הַנְּחָלוֹת כְּאֲנָשִׁים וְכַנְּשִׁים • וְהָאוֹמֵר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה
אִישׁ וְאִשָּׁה הָרִי זֶה נָזִיר:

ה' בִּיצַד אֵינוֹ שָׁוֶה לֹא לְאֲנָשִׁים וְלֹא לְנָשִׁים • אֵין חִיבִין
עַל טְמֵאֹת מִקֹּדֶשׁ וּקְדָשׁוֹ לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כְּנָשִׁים • וְלֹא
שׁוֹרְפִין עָלָיו אֶת הַתְּרוּמָה לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כְּנָשִׁים • וְאֵינוֹ
נִעְרָךְ לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כְּנָשִׁים • וְאֵינוֹ נִמְכָּר לְעֶבֶד עֲבָרִי
לֹא כְּאֲנָשִׁים וְלֹא כְּנָשִׁים • וְהָאוֹמֵר הָרִינִי נָזִיר שְׁזָה לֹא
אִישׁ וְלֹא אִשָּׁה הָרִי זֶה נָזִיר • רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר אֲנִדְרוּגִינוֹס
בְּרִיָּה בִּפְנֵי עֲצֻמָּה הוּא וְלֹא יָכֹלוּ חֲכָמִים לְהַכְרִיעַ עָלָיו •
אִם הוּא אִישׁ אוֹ אִשָּׁה • אָבֵל טוֹמְטוֹם אֵינוֹ בֶּן פְּעֻמִּים
שֶׁהוּא אִישׁ • פְּעֻמִּים שֶׁהוּא אִשָּׁה: סליק

אחר השלמת כל מסכתא ומסכתא יאמר זה שלש פעמים

ויועיל לשכחה בעזרת השם יתברך

הדרן עלך מסכת (פלוני) והדרך עלן דעתן עלך מסכת (פלוני)
ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת (פלוני) ולא תתנשי מינן לא
בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי:

ואחר כל יאמר

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנותנו
בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא חנניה בר פפא רמי בר
פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם
בר פפא רכיש בר פפא סרחב בר פפא אדא בר פפא דרו
בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית
ישראל ונהיה אנחנו בלנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל יראי
שמו ולומדי תורתך מאיבי תחכמי מצותך כי לעולם היא לי יהי
לבי תמים בחקיד למען לא אבוש לעולם לא אשכח פקודיך כי
בם חייתי ברוך אתה יהוה למדני חקיד:

חתימת חלק ראשון מהמשנה

להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר ולנצח על כל דברי שירות
ותשבחות דוד בן ישי עבדך משיחך בעצתך תנחני ואחר כבוד
תקחני והוא רחום יכפר עון ולא ישחית והרבה להשיב אפו ולא
יעיר כל חמתו אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו:
ואני בחסדך בטחתי יגל לבי בישועתך אשרה ליי כי גמל עלי שוש
אשיש ביי תגל נפשי באלהי כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה
יעטני כחתן יכהן פאר וכפלה תעדה כליה ויבטחו בד יודעי שמוך
כי לא עזבת דרשיו יהוה שמחו ביהוה וגילו צדיקים והרגינו כל
ישרי לב: נר לרגלי דברך ואור לנתיבותי: אודך כי עניתני ותהי לי
לשועה:

ואומר השיר שהיו הלויים אומרים על הדוכן בכל יום

ביציאתו מבית המדרש אומר

מוֹדָה אֲנִי לִפְנֵיךָ יי אֱלֹהֵי שְׁשֻׁמַּת חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא
 שְׁמַת חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי קִרְנוֹת שְׁאֲנִי מְשֻׁכִּים וְהֵם מְשֻׁכִּימִים אֲנִי מְשֻׁכִּים
 לְדַבְּרֵי תוֹרָה וְהֵם מְשֻׁכִּימִים לְדַבְּרִים בְּטָלִים אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמְלִים אֲנִי
 עֹמֵל וּמִקְבֵּל שְׂכָר וְהֵם עֹמְלִים וְאֵינָם מִקְבָּלִים שְׂכָר אֲנִי רֵץ וְהֵם רָצִים
 אֲנִי רֵץ לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לַבָּאֵר שְׁחַת · שְׁנֵאמַר וְאַתָּה
 אֱלֹהִים תּוֹרְדִם לַבָּאֵר שְׁחַת אֲנָשֵׁי דָמִים וּמְרָמָה לֹא יִחַצּוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי
 אֶבְטַח בָּךְ:

תם ונשלם ספר ראשון
 שבחי תודה לאל עליון

